

Mark Haddon

The Curious
Incident of the Dog
in the Night-Time

A Novel

Translated by Anastasia Rohoza

Марк Геддон

Загадковий
нічний інцидент
із собакою

Роман

Перекладач Анастасія Рогоза

Перекладено за виданням:
Haddon M. The Curious Incident of the Dog
in the Night-Time / Mark Haddon. —
London : Jonathan Cape, 2003. — 288 p.

Це видання публікується з дозволу
Aitken Alexander Associates Ltd.
і The Van Lear Agency LLC

Дизайнер обкладинки *Євген Сніжовий*

© Mark Haddon, 2003
© Hemiro Ltd., видання українською мовою, 2016
© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад, 2016

Ця книжка присвячується
Сос

Також висловлюю подяку
Кетрін Хейман, Клер Александер,
Кейт Шоу та Дейву Кoenу

2

Було сім хвилин по дванадцятій. Собака лежав на моріжку перед будинком місіс Шиєрс. Його очі були заплющені. Він мав такий вигляд, наче біг на боці, так само, як бігають собаки, коли їм сниться, що вони женуться за котом. Але собака не біг і не спав. Собака був мертвий. Із нього стирчали садові вила. Очевидно, зубці вил проштрикнули собаку наскрізь і застрягли в землі, оскільки вони не падали долі. Я вирішив, що собаку, напевне, вбили вилами, оскільки не бачив на ньому інших поранень, і не думаю, що хтось би став проштрикувати пса вилами після того, як він помер із якоїсь іншої причини, наприклад раку або автомобільної аварії. Але я не був цілком упевнений.

Я пройшов крізь ворота місіс Шиєрс і зачинив їх за собою. Вийшов на моріжок і опустився на коліна перед собакою. Я поклав руку на його морду. Вона й досі була тепла.

Собаку звали Веллінгтон. Він належав місіс Шиєрс, яка також була нашим другом. Вона жила навпроти, у другому будинку ліворуч.

Веллінгтон — пудель. Не один із тих маленьких пуделів, яким роблять стрижки в перукарнях, а великий пудель. У нього була кучерява чорна шерсть, але якщо придивитися, то шкіра під нею мала блідо-жовтий колір, як у курки.

Я погладив Веллінгтона й замислився над тим, хто його вбив і чому.

3

Мене звати Крістофер Джон Френсіс Бун. Я знаю всі країни світу, їхні столиці, а також прості числа до 7057.

Вісім років тому, коли я познайомився з Шивон, вона показала мені цей малюнок,

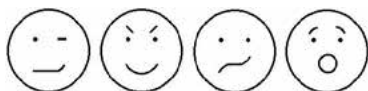
і я знав, що це означає «сумний» — так я почувався, коли знайшов мертвого собаку.

Потім вона показала мені цей малюнок,

і я знав, що це означає «радісний» — так я почуваюся, коли читаю про космічні місії «Аполлон» або коли не сплю о третій чи четвертій ранку і можу ходити вулицею та уявляти собі, що я — єдина людина в цілому світі.

Тоді вона намалювала кілька інших малюнків,

але я не зміг сказати, що вони означають.

Я попросив Шивон намалювати багато таких облич і написати поруч чіткі пояснення, що вони означають. Я носив цей аркуш у кишені й діставав кожного разу, коли не розумів, що мають на увазі люди. Але було дуже складно вирішити, які зображення більше схожі на вирази їхніх облич, бо ці вирази дуже швидко змінюються.

Коли я розповів про це Шивон, вона дістала олівець і ще один аркуш паперу і сказала, що люди, ймовірно, почувалися так:

а потім засміялася. Тому я порвав перший аркуш і викинув його. А Шивон вибачилась. І зараз, коли я не розумію людей, то питаю, що вони мають на увазі, або йду геть.

5

Я витягнув із собаки вила, взяв його на руки та обійняв. Із темних дірок від зубців цідилася кров.

Мені подобаються собаки. Завжди можна зрозуміти, про що думає собака. У нього є чотири стани. Щасливий, сумний, злий і зосереджений. А також собаки вірні й не брешуть, оскільки не вміють розмовляти.

Я обіймав собаку протягом чотирьох хвилин, а потім почув крик.

Я підвів погляд і побачив місіс Шиєрс, яка бігла до мене зі свого патіо. Вона була вдягнена в піжаму й домашній халат. Нігті на ногах мали яскраво-рожевий колір, а ноги були босі. Вона кричала:

— Що ж ти, бляха, наробив із моїм собакою?

Мені не подобається, коли люди на мене кричать. Я боюся, що вони можуть вдарити чи торкнутися мене, і не знаю, що ще може статися.

— Пустити його, — крикнула вона. — Пустити, бляха, пса, заради всього святого.

Я поклав собаку на моріжок і відійшов назад на 2 метри.

Вона нахилилася. Я гадав, що місіс Шиєрс теж збирається взяти собаку на руки, але вона цього не зробила. Може, вона помітила, що на ньому дуже багато крові, і не хотіла забруднитися. Натомість вона знову почала кричати.

Я затулив руками вуха, заплющив очі та став скручуватися калачиком, поки не увіткнувся чолом у траву. Трава була мокра й холодна. Це було приємно.

Це детективний роман, у якому розслідується вбивство.

Шивон сказала, я маю написати щось таке, що б сам захотів прочитати. Здебільшого я читаю книжки про науку та математику. Мені не подобаються справжні романи. У справжніх романах люди кажуть речі на кшталт: «Я помережаний залізом, сріблом і вкрапленнями звичайного бруду. Я не можу стиснутися в міцний кулак, як це роблять люди, які не покладаються на мотивацію»¹. Що це означає? Я не знаю. І Батько також. Шивон і містер Джевонс теж не знають. Я в них питаю.

Шивон має довге світле волосся й носить окуляри із зеленого пластику. А містер Джевонс пахне милом і носить коричневі черевики, у кожному з яких є приблизно 60 маленьких круглих дірочок.

Проте мені подобаються детективні романи, у яких розслідуються вбивства. Тому я пишу детективний роман.

У детективному романі з убивством треба визначити вбивцю, а потім його впіймати. Це загадка. Якщо це добра загадка, то інколи можна вирахувати розв'язку ще до кінця книжки.

Шивон сказала, що книжку слід починати так, аби одразу привернути увагу читачів. Тому я почав із собаки. Також я почав із собаки тому, що це відбулося зі мною, а мені важко уявляти речі, які зі мною не відбувалися.

Шивон прочитала першу сторінку й сказала, що роман незвичайний.

Вона взяла це слово в лапки, згинаючи вказівний і середній пальці у формі цього розділового знака. Вона сказала, що зазвичай у детективних романах убивають

¹ Я знайшов цю книжку в міській бібліотеці, коли одного разу Мати по-везла мене до міста.

людей. Я зауважив, що в «Собаці Баскервілів» було вбито двох псів — власне гончака та спанієля Джеймса Мортимера, але Шивон пояснила, що головними жертвами вбивці були не вони, а сер Чарлз Баскервіль. За її словами, це тому, що читачі більше співчують людям, аніж собакам, і якщо в книжці вб'ють людину, то вони захочуть читати далі.

Я сказав, що хочу написати про якийсь реальний факт, і я знаю людей, які померли, але не знаю нікого, хто б помер не своєю смертю, окрім містера Полсона, батька Едварда зі школи. Але то був нещасний випадок під час стрибка з дельтапланом, і насправді я його не дуже добре знав.

Також я сказав, що співчуюю собакам, оскільки вони вірні й чесні, а деякі собаки цікавіші та розумніші за деяких людей. Наприклад, Стів, який ходить до школи щочетверга, не може самостійно їсти, не може навіть палиці з землі підібрати. Шивон попросила мене не говорити цього матері Стіва.

11

Потім приїхала поліція. Мені подобаються поліцейські. Вони мають спеціальну форму й нашивки з номерами, і я знаю, що вони мають робити. Поліцейських було двоє, жінка і чоловік. В обтислих штанах жінки-поліцейського була невелика дірка на щиколотці лівої ноги, а посередині дірки була червона подряпина. До підошви одного з черевиків чоловіка-поліцейського прилип великий оранжевий листок із якогось дерева.

Жінка-поліцейський обхопила руками місіс Шиєрс і повела її до будинку.

Я відірвав голову від трави.

Чоловік-поліцейський присів біля мене навпочіпки й запитав:

— Юначе, ви не хочете мені пояснити, що тут відбувається?

Я сів і відповів:

— Собака помер.

— Це я вже збагнув, — сказав він.

— Гадаю, хтось убив собаку, — додав я.

— Скільки тобі років? — спитав він.

— 15 років, 3 місяці й 2 дні, — відповів я.

— І що саме ти робив у цьому саду? — поцікавився він.

— Обіймав собаку, — сказав я.

— Чому ти обіймав собаку? — спитав поліцейський.

Це було складне запитання. Мені цього хотілося. Мені подобаються собаки. Мені стало сумно, коли я побачив, що собака помер.

Поліцейські мені також подобаються, і я хотів належним чином відповісти на запитання, але чоловік-поліцейський не дав мені часу, аби правильно сформулювати відповідь.

— Чому ти обіймав собаку? — знову спитав він.

— Мені подобаються собаки, — сказав я.

— Це ти вбив собаку? — спитав він.

— Я не вбивав собаку, — заперечив я.

— Це твої вила? — спитав він.

— Ні, — відповів я.

— Здається, тебе дуже засмутив цей випадок, — сказав він.

Він ставив забагато запитань і ставив їх надто швидко. Вони накопичувалися в моїй голові, наче хлібини на заводі, де працює Дядько Террі. Це завод-пекарня, і він керує різальними машинами. Інколи різалка працює недостатньо швидко, а хліб усе прибуває, і створюється затор. Інколи я думаю, що мій розум — це теж машина, але не обов'язково для нарізання хліба. Мені так легше пояснювати людям, що відбувається в моїй голові.

Поліцейський сказав:

— Я питаю тебе ще раз...

Я знову повалився на моріжок, притиснув чоло до землі й почав видавати звуки, які Батько називає стогоном. Я видаю цей звук, коли в мою голову надходить забагато інформації із зовнішнього світу. Це наче прикласти радіо до вуха, коли тобі погано, і налаштувати його на хвилю між станціями, де є тільки білий шум, і ввімкнути звук на повну, щоб чути лише цей звук і знати, що ти в безпеці, бо не чуєш нічого іншого.

Поліцейський схопив мене за руку й поставив на ноги.

Мені не сподобалося, як він мене торкається.

І тоді я його вдарив.

13

У цій книжці не буде ніякого гумору. Я не вмію розповідати жарти, бо я їх не розумію. Ось, наприклад, жарт. Я почув його від Батька.

«Його обличчя було різке, але жести на тлі — невиразні».

Я розумію цей жарт. Мені пояснили. Гумор у тому, що слово «різкий» має три значення, ось такі: **1)** загострені, виразні фізіономічні риси; **2)** те, що виражає рішучість і завзяття; **3)** те, що чітко зображене на фотографії чи картині. У значенні **1** цей прикметник вживається тільки з обличчям, у значенні **2** може стосуватися як обличчя, так і жестів, а до значення **3** відносяться тло і невиразність.

Якщо я розмірковую над цим жартом, то мені треба уявити, що слово має одночасно три значення, а це наче водночас слухати три різні музичні твори — це бентежить,

збиває з пантелику і зовсім не заспокоює, як білий шум. Це наче коли троє людей одночасно розповідають тобі три різні речі.

Тому в цій книжці немає жартів.

17

Деякий час поліцейський мовчки дивився на мене. Потім він заявив:

— Я заарештовую тебе за напад на поліцейського.

Від цього мені стало набагато спокійніше, тому що так говорять поліцейські по телебаченню й у фільмах.

Далі він сказав:

— А тепер я б порадив тобі залізти на заднє сидіння патрульної машини, бо якщо ти ще раз викинеш оцей коник, лайно ти мале, то в мене точно зірве дах. Зрозуміло?

Я пішов до патрульної машини, припаркованої просто за воротами.

Він відчинив задні двері, і я забрався всередину. Він сів за кермо й зв'язався по рації з жінкою-поліцейським, яка досі перебувала в будинку:

— Кейт, малий засранець щойно на мене накинувся. Можеш побути з місіс Ш, поки я відвезу його до відділка? Я домовлюся з Тоні, аби він по тебе заїхав.

Вона озвалася:

— Звісно. Зустрінемось пізніше.

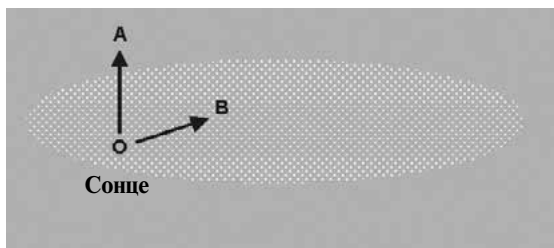
— Окі-докі, — відповів поліцейський, і ми поїхали.

У патрульній машині пахло гарячим пластиком, лось-йоном після гоління та картоплею фрі.

Поки ми їхали до центра міста, я дивився на небо. Стояла ясна ніч, і було видно Чумацький Шлях.

Дехто вважає, що Чумацький Шлях — це довга низка зірок, але це не так. Наша галактика — це величезний

диск з мільйонами зірок і діаметром у світлові роки, а наша сонячна система десь на краю цього диска.

Коли ви дивитеся в напрямку А, під кутом 90° до диска, то багато зірок не побачите.

Але якщо дивитися в напрямку В, то ви побачите набагато більше зірок, бо там центр нашої галактики, а оскільки галактика має форму диска, то ви дивитеся на ціле зоряне пасмо.

А потім я подумав про те, як довго вчені не могли розгадати, чому вночі небо темне, хоча у Всесвіті є мільярди зірок і вони розташовані в будь-якому напрямку, куди б ви не дивилися, тому небо має бути сповнене зоряного сяйва, оскільки майже ніщо не може спинити світло дорогою до Землі.

Згодом вони зрозуміли, що Всесвіт розширюється, що після Великого вибуху зірки розлітаються одна від одної і що далі вони від нас, то швидше рухаються, деякі — майже зі швидкістю світла, тому їх власне світло ніколи до нас не дійде.

Мені подобається цей факт. Про це можна здогадатися самостійно, навіть нікого не питаючи, можна просто дивитися вночі на небо над головою й розмірковувати.

А коли Всесвіт припинить вибухати, то всі зірки вповільняться, наче м'ячі, які підкинули вгору, зупиняться й знову почнуть падати в центр Всесвіту. І тоді нам ніщо

не завадить бачити всі зорі у Всесвіті, оскільки вони рухатимуться до нас дедалі швидше й швидше і ми зрозуміємо, що скоро прийде кінець світу, бо коли ми дивитимемося вночі на небо, то не буде темряви, а лише сліпуче світло мільярдів і мільярдів зірок, які падають.

Тільки ніхто цього не побачить, бо на Землі не залишиться людей, аби на це дивитися. На той час вони, мабуть, уже вимруть. А навіть якщо й лишаться люди, то вони нічого не побачать, оскільки світло буде таким яскравим, що всі люди на Землі згорять на смерть, навіть якщо житимуть у катакомбах.

19

Зазвичай розділи в книжках позначаються порядковими числівниками **1, 2, 3, 4, 5, 6** тощо. Але я вирішив нумерувати свої розділи простими числами **2, 3, 5, 7, 11, 13** тощо, оскільки мені подобаються прості числа.

Ось як можна вирахувати прості числа.

Спочатку записуєте всі цілі числа в світі:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	тощо

Потім прибираєте всі числа, які є результатом множення на 2. Потім прибираєте всі числа, які є результатом множення на 3. Потім прибираєте всі числа, які є результатом множення на 4, 5, 6, 7 тощо. Усі цифри, які залишаться, — це прості числа.

	2	3		5		7			
11		13				17		19	
		23						29	
31						37			
41		43				47			тощо

Правила для обрахунку простих чисел дуже прості, але поки що нікому не вдалося вивести формулу, за якою можна було б обрахувати дуже велике просте число чи передбачити, яким буде наступне. Якщо число дуже-дуже велике, то комп'ютеру може знадобитися не один рік, аби визначити, чи це число просте.

Прості числа використовуються для написання кодів, а в Америці їх класифікують як «військові дані», і, якщо ти знайдеш просте число більше ніж на 100 знаків, треба повідомити про це ЦРУ, і вони викуплять його за \$10 000. Але це не дуже вдалий спосіб заробляти собі на життя.

Прості числа — це те, що лишається, якщо прибрати всі шаблони. Я гадаю, що прості числа схожі на життя. Вони дуже логічні, але їх правила ніколи не вийде збагнути, навіть якщо весь час про них думати.

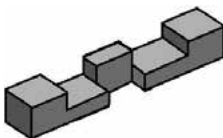
23

Коли я приїхав до поліцейського відділку, мене змусили вийняти шнурівки з взуття та викласти вміст кишень на приймальний стіл на випадок, якщо в мене знайдуться речі, за допомогою яких я зможу вчинити самогубство, втекти чи напасти на поліцейського.

Сержант за столом мав дуже волохаті руки й покусав собі нігті так, що вони кровоточили.

Ось, що було в мене в кишенях:

1. Швейцарський армійський ніж з 15 інструментами, включаючи гострозубці, пилку, зубочистку та пінцет.
2. Шматок дроту.
3. Елемент дерев'яної головоломки, що мав отакий вигляд:

4. 3 пластівці щурячого корму для Тобі, мого щура.
5. 1,47 фунта (що складалося з монети в 1 фунт, монети в 20 пенсів, двох монет по 10 пенсів, одної монети в 5 пенсів і одної монети в 2 пенси).
6. Червона канцелярська скріпка.
7. Ключ від входних дверей.

Також я мав свого наручного годинника, і вони хотіли, щоб я також залишив його на столі, але я сказав, що мені треба мати при собі годинника, аби точно знати, котра година. Вони спробували зняти його з мене, але я закричав, і вони дозволили його залишити.

Вони спитали, чи є в мене родина. Я відповів, що є. Вони поцікавилися, хто мої рідні. Я сказав, що в мене є Батько, але Мати померла. Я додав, що в мене ще є Дядько Террі, але він живе в Сандерленді, і він — брат Батька, а також були бабусі й дідусі, але троє з них померли, а Бабуся Бертон живе в пансіоні, бо в неї старечий маразм, і вона якось вирішила, що я — телевізійний персонаж.

Тоді вони попросили назвати телефон Батька.

Я сказав, що в нього є два номери, один — домашній, а другий — мобільний, і назвав обидва.

У камері було приємно. Вона мала форму майже досконалого куба: 2 метри завдовжки на 2 метри завширшки на 2 метри заввишки. У ній містилося майже 8 кубічних

метрів повітря. Там було маленьке вікно з ґратами, а навпроти — металеві двері з довгим вузьким отвором біля підлоги, щоби проштовхувати в камеру таці з їжею, та з іще одним розсувним отвором вище, щоби поліцейські могли зазирати в нього й перевіряти, чи в'язні не втекли або не вчинили самогубство. Також там була лава з оббивкою.

Я замислився, як би я звідти втік, якщо був би персонажем оповідання. Це було б складно, оскільки єдині речі, які в мене були, — це одяг і взуття без шнурівок.

Я вирішив, що найкращим варіантом було б дочекатися досить сонячного дня, сфокусувати промінь на якійсь одежині та влаштувати пожежу. Я втечу потім, коли варта помітить дим і мене виведуть із камери. А якщо не помітить, то я надзорю на одяг і загашу вогонь.

Я став гадати, чи сказала місіс Шиєрс поліції, що це я вбив Веллінгтона, і чи посадять її в тюрму, коли дізнаються, що вона збрехала. Бо брехати про інших означає «зводити наклеп».

29

Я погано розумію людей.

На це є дві основні причини.

Перша основна причина полягає в тому, що люди часто спілкуються без слів. Шивон каже, що як підняти одну брову вгору, то це може означати дуже різні речі. Це може означати «я хочу мати з тобою секс», а ще може означати «гадаю, ти щойно сказав дурницю».

Шивон також каже, що як стулити рота й гучно видихнути крізь ніздрі, то це може означати, що ти розслаблений, чи зануджений, чи сердитий — усе залежить від того, скільки повітря виходить з твого носа й з якою швидкістю, яку форму має твій рот, коли ти це робиш, як

ти сидиш, що ти щойно сказав і ще сотні інших речей, які є надто складними, аби збагнути їх за декілька секунд.

Друга основна причина полягає в тому, що люди час-то спілкуються, використовуючи метафори. Ось приклади метафор:

Тебе кури засміють.

Він був закоханий по самі вуха.

У неї камінь відпав від серця.

Ми піймали облизня.

Собака врзав дуба.

Слово «метафора» означає переносити щось з одного місця до іншого, і воно походить від грецьких слів *μετα* (що означає «з одного місця до іншого») і *φερειν* (що означає «нести»). Це коли ти описуєш якусь річ і використовуєш для цього слово, яке має зовсім інше значення. Таким чином, слово «метафора» — це також метафора.

Я гадаю, що це треба називати брехнею, бо кури не сміються, а на серці не лежить ніяке каміння. Коли я намагаюся уявити собі значення цього виразу, то починаю плутатися, оскільки поки розмірковуєш про зв'язок між смертю собаки й дубом, то забуваєш, про що йшлося.

Моє ім'я — також метафора. Воно означає «нести Христа» й походить від грецьких слів *χριστος* і *φερειν* (що означає «Ісус Христос»). Так назвали святого Крістофера, оскільки він переніс Ісуса Христа на протилежний берег річки.

А тоді ти починаєш розмірковувати про те, як його звали до того, як він переніс Христа на протилежний берег. Але його ніяк не звали, бо це апокрифічна історія, а отже, брехня.

Мати говорила, що Крістофер — гарне ім'я, бо ця історія вчить людей бути добрими й чуйними, але я не хочу, аби моє ім'я означало історію про доброту та чуйність. Я хочу, аби моє ім'я означало мене.

Коли Батько прийшов до відділка, було 1:12 ночі. Я його не бачив до 1:28 ночі, але знав, що він поруч, оскільки чув його голос. Він кричав: «Я хочу побачити сина», «Якого біса він сидить у камері?» та «Звісно, я сердитий, чорт забирай!»

Потім я почув, як поліцейський просить його заспокоїтися. Потім я довго нічого не чув.

О 1:28 ночі поліцейський відчинив двері камери та сказав, що по мене прийшли.

Я вийшов із камери. Батько стояв у коридорі. Він підняв праву руку й розвів пальці в'ялом. Я підняв ліву руку, розвів пальці в'ялом, і ми торкнулися пучками. Ми так робимо, бо Батько інколи хоче мене обійняти, але мені не подобається обійматися, тож натомість ми робимо цей жест, який означає, що він мене любить.

Потім поліцейський сказав нам іти за ним коридором до іншої кімнати. У кімнаті стояли стіл і три стільці. Він велів нам проходити в глиб кімнати та сідати за стіл, а сам сів навпроти. На столі стояв звукозаписувач, і я спитав, чи будуть нас допитувати і чи будуть записувати допит на плівку.

— Не думаю, що в цьому виникне потреба, — відповів він.

Він був інспектором. Я про це здогадався, бо на ньому не було уніформи. А також у нього був дуже волохатий ніс. Він мав такий вигляд, наче в ніздрях ховаються дві малесенькі миші¹.

¹ Це не метафора, а порівняння, тобто він дійсно мав такий вигляд, наче в його ніздрях ховалися дві маленькі миші, і якщо ви спробуєте уявити голову чоловіка, у якого з ніздрів стирчать дві малесенькі миші, то зрозумієте, який вигляд мав поліцейський інспектор. Порівняння — це не брехня, тільки якщо це доречне порівняння.

Він сказав:

— Я поговорив із твоїм татом, і він каже, що ти вдарив поліцейського ненавмисне.

Я нічого не сказав, бо це було не запитання.

— Ти вдарив поліцейського навмисне? — спитав він.

— Так, — підтвердив я.

Він зробив гримасу й сказав:

— Але чи хотів ти зашкодити поліцейському?

Я подумав над цим і відповів:

— Ні. Я не хотів зашкодити поліцейському. Я просто не хотів, щоби він мене торкався.

— Ти ж знаєш, що поліцейських бити не можна? — сказав тоді він.

— Так, знаю, — відповів я.

Кілька секунд він мовчав, а потім спитав:

— Крістофере, це ти вбив собаку?

— Я не вбивав собаку, — відповів я.

— Ти знаєш, що поліцейським не можна брехати і що можна нажити собі дуже великого лиха, якщо так робити? — спитав він.

— Так, — сказав я.

— Добре, а ти знаєш, хто вбив того собаку? — поцікавився він.

— Ні, — заперечив я.

— Ти не брешеш? — спитав він.

— Ні, я ніколи не брешу, — сказав я.

— Гарзд. Я відпущу тебе з попередженням, — промовив тоді він.

— Ви дасте мені документ на кшталт сертифіката, який можна зберігати вдома? — спитав я.

— Ні, попередження означає, що ми зробимо запис про твій вчинок — що ти вдарив поліцейського, але випадково і ти не хотів йому зашкодити, — відповів він.

— Але це було не випадково, — сказав я.

— Крістофере, благаю тебе, — втрутився тоді Батько.

Поліцейський стулив рота, гучно видихнув крізь ніздрі й сказав:

— Якщо ти знов ускочиш у халепу, ми дістанемо цей запис і побачимо, що тобі вже було зроблено попередження, тож ми поставимося до тебе серйозніше. Ти розумієш, що я тобі кажу?

Я відповів, що розумію.

Потім він сказав, що ми можемо йти, встав і відчинив двері, і ми вийшли в коридор до приймального столу, де я забрав свій швейцарський армійський ніж, шматок дроту, елемент дерев'яної головоломки, 3 пластівці щурячого корму для Тобі, 1,47 фунта, канцелярську скріпку та ключ від входних дверей, які були складені в маленький поліетиленовий пакет, а потім ми пішли до машини Батька, яку він припаркував біля відділка, і поїхали додому.

37

Я ніколи не брешу. Мати казала, це тому, що я хороша людина. Але це не тому, що я хороша людина. Це тому, що я не вмію брехати.

Мати була маленькою жінкою, від якої приємно пахло. Інколи вона носила теплу рожеву кофту на блискавці та з невеличкою нашивкою зліва на грудях, на якій було написано: «**Берггаус**».

Брехня — це коли ти розповідаєш щось таке, чого насправді не було. У певному місці й у певний час може відбутися тільки одна подія. Але існує безліч подій, які не відбулися саме в той час і саме в тому місці. І коли я уявляю щось, чого не було, то одразу починаю думати про всі інші речі, які не сталися.

Наприклад, сьогодні вранці я з'їв вівсяні пластівці й випив гарячий молочний коктейль із полуницею. Але

якщо я скажу, що снідав шоколадними подушечками та чашкою чаю¹, то одразу почну думати про кавові хрустики, лимонад, кашу, газованку «Доктор Пеппер» і про те, як я не снідав у Єгипті, і що в кімнаті не було носорогів, і що Батько не був одягнений у водолазний костюм тощо, і навіть від того, що я про це пишу, мені паморочиться в голові й стає страшно — так само я почуваюся, коли стою на останньому поверсі дуже високої будівлі, а піді мною тисячі споруд, машин і людей, і моя голова повниться всіма цими речами, і я боюся, що забуду стояти рівно й триматися за поруччя, впаду за край і помру.

Це ще одна причина, із якої мені не подобаються справжні романи, бо це неправдиві історії про речі, яких ніколи не було, і від цього мені паморочиться й стає страшно.

Тому все, що я тут написав, — це правда.

41

Дорогою додому я побачив на небі хмари, тому Чумацького Шляху видно не було.

Оскільки Батькові довелося їхати до поліцейського відділка, — а це було погано, — то я сказав:

— Вибач.

— Усе гаразд, — відповів він.

— Я не вбивав собаку, — промовив я.

— Крістофере, тобі слід триматися подалі від лиха, добре? — сказав тоді він.

— Я не думав, що станеться якесь лихо. Мені подобається Веллінгтон, я йшов привітатися з ним і не знав, що його вбили, — пояснив я.

¹ Але я б не став запивати шоколадні подушечки чаєм, оскільки і подушечки, і чай коричневі.

— Просто спробуй не лізти в чужі справи, — сказав Батько.

Я трохи подумав і відповів:

— Я хочу дізнатися, хто вбив Веллінгтона.

— Ти чув, що я тобі щойно сказав, Крістофере? — спитав Батько.

— Так, я чув, що ти щойно сказав, але коли когось убивають, то треба дізнатися, хто це зробив, аби його покарали, — наполягав я.

— Це ж собака, Крістофере, чорт забирай, просто собака, — сказав він.

— Для мене собаки теж важливі, — відповів я.

— Облиш цю справу, — сказав він.

— Цікаво, чи знайде поліція людину, яка його вбила, і чи покарають її? — не вгавав я.

Тоді Батько стукнув кулаком по керму, і машина трохи вихнула за переривчасту смугу посередині дороги, а він скрикнув:

— Облиш цю справу, заради всього святого!

Я зрозумів, що він розсердився, оскільки він кричав, і я не хотів його сердити, тож мовчав, поки ми не приїхали додому.

Коли ми зайшли крізь парадні двері, я пішов на кухню, взяв для Тобі морквину, піднявся нагору, зачинив двері до своєї кімнати, випустив Тобі й дав йому морквину. Потім я увімкнув комп'ютер, зіграв 76 партій в «Сапера» й закінчив найскладніший рівень за 102 секунди, а це лише на 3 секунди гірше за мій рекорд, який становить 99 секунд.

О 2:07 ночі я вирішив, що хочу випити води з апельсиновим сиропом перед тим, як почистити зуби й лягати спати, тому спустився на кухню. Батько сидів на дивані, дивився телевізор і пив шотландське віскі. Із його очей лилися сльози.

— Тобі сумно через Веллінгтона? — спитав я.

Він довго дивився на мене й дихав носом. Потім озвався:
— Можна й так сказати, Крістофере. Можна й так сказати, авжеж.

Я вирішив залишити його на самоті, бо коли мені сумно, то я хочу бути на самоті. Тож я більше нічого не сказав. Я просто пішов на кухню, намішав собі води з апельсиновим сиропом і повернувся нагору до своєї кімнати.

43

Мати померла 2 роки тому.

Одного дня я повернувся зі школи, і ніхто не відчинив дверей, тож я пішов і дістав потаємний ключ, який ми ховали під вазоном біля чорного входу. Я зайшов у будинок і повернувся до моделі танка «Еарфікс Шерман», яку я тоді складав.

Батько прийшов із роботи за півтори години. У нього є своя фірма, і він займається ремонтом бойлерів і опалювальних систем разом із чоловіком на ім'я Родрі, своїм підлеглим. Він постукав у двері моєї кімнати, прочинив їх і спитав, чи я не бачив Матір.

Я сказав, що не бачив, а він спустився на перший поверх і став телефонувати. Я не чув, про що він говорив.

Потім він піднявся до мене в кімнату й сповістив, що йому треба ненадовго поїхати, але він не знає напевне на скільки. Він сказав, якщо мені щось знадобиться, то я маю дзвонити йому на мобільний телефон.

Його не було 2½ години. Коли він приїхав, я спустився на перший поверх. Він сидів у кухні й дивився у вікно на заднє подвір'я, на сад зі ставком і ржавим залізним парканом, на верхівку дзвіниці церкви на Менстед-стрит, яка схожа на замок, оскільки побудована в романському стилі.

— Боюся, ти ще нескоро побачиш свою маму, — сказав Батько.

Коли він це говорив, то не дивився на мене. Він продовжував дивитися у вікно.

Зазвичай люди дивляться тобі в обличчя, коли звертаються до тебе.

Я знаю, що вони вгадують мої думки, але я не можу вгадати їхні. Це наче сидіти в кімнаті з дзеркалом однобокого спостереження, як у фільмах про шпигунів. Тож мені було затишно, коли Батько говорив зі мною, але на мене не дивився.

— Чому? — спитав я.

Він довго не відповідав, а потім сказав:

— Твою маму довелося покласти в лікарню.

— А ми можемо її навідати? — спитав я, оскільки мені подобаються лікарні. Мені подобаються лікарняні уніформи й пристрої.

— Ні, — відповів Батько.

— Чому ні? — спитав я.

— Їй потрібен спокій. Їй треба побути на самоті, — пояснив він.

— Це психіатрична лікарня? — поцікавився я.

— Ні. Це звичайна лікарня. У неї хворе... хворе серце, — сказав тоді Батько.

— Нам потрібно буде носити їй їжу, — сказав я, оскільки знав, що лікарняна їжа не дуже хороша. Девід зі школи потрапив до лікарні, коли йому робили операцію на нозі, щоби подовжити м'язи на литці, аби він міг краще ходити. І він ненавидів ту їжу, тож щодня його мати носила йому їсти.

Батько знову довго не відповідав і потім додав:

— Я носитиму вдень, поки ти будеш у школі, і віддаватиму лікарям, аби вони передали мамі, гаразд?

— Але ти не вмієш готувати, — зауважив я.

Батько затулив обличчя руками й сказав:

— Крістофере. Слухай. Я купуватиму готові страви у «Маркс і Спенсер» і передаватиму їх мамі. Вони їй до вподоби.

Я сказав, що зроблю листівку з побажаннями швидкого одужання, оскільки їх слід робити людям, які лежать у лікарнях.

Батько пообіцяв, що віднесе її наступного дня.

47

Наступного ранку, поки я їхав автобусом до школи, мені трапилися 4 червоні машини поспіль, а це означало **Хороший День**, тому я вирішив не сумувати за Веллінгтоном.

Містер Джевонс, шкільний психолог, якось спитав у мене, чому 4 червоні машини поспіль означали **Хороший День**, 3 червоні машини поспіль — **Непоганий День**, а 5 червоних машин поспіль — **Надзвичайний День**, і чому 4 жовті машини поспіль означали **Чорний День**, а це такий день, коли я ні з ким не розмовляю, сиджу на самоті, читаю книжки, відмовляюся від ланчу й *Не Ризикую*. Він сказав, що я дуже логічна людина, і це видно одразу, тож він здивувався, коли дізнався про такий спосіб мислення, бо він не дуже логічний.

Я відповів, що мені подобається, коли речі відбуваються згідно із заведеним порядком. А щоби речі відбувалися в заведеному порядку, треба користуватися логікою. Особливо з числами або під час дискусії. Але існують інші способи дотримуватися порядку. Ось чому в мене є **Хороші Дні** й **Чорні Дні**. Я також сказав, що люди, які працюють в офісах, виходять уранці на роботу, бачать сонце, і їм стає радісно. Або вони бачать дощ, і їм стає сумно, але вся різниця полягає в погоді, хоча якщо вони працюють

в офісі, то погода не має жодного значення, гарний у них буде день чи поганий.

Я сказав, що коли Батько вранці прокидається, то завжди вдягає спочатку штани, а потім шкарпетки, хоча це було не логічно, але він завжди так робить, бо йому також подобається дотримуватися порядку. Також щоразу, коли він іде нагору, то перестрибує по дві сходинки за раз і завжди починає з правої ноги.

Містер Джевонс сказав, що я дуже розумний хлопчик.

Я зауважив, що розум тут ні до чого. Просто я помічаю багато речей, а це зовсім не означає бути розумним. Це називається «бути спостережливим». Бути розумним — це коли ти бачиш, як усе було, а потім використовуєш очевидні факти, аби здогадатися про щось нове. Наприклад, про те, що Всесвіт розширюється або хто скоїв убивство. Або коли ти бачиш якесь ім'я англійською, то надаєш кожній літері значення від 1 до 26 (**a** = **1**, **b** = **2** тощо), подумки складаєш усі цифри й дізнаєшся, чи не отримав ти просте число, як-то **Jesus Christ** (151), або **Scooby-Doo** (113), або **Sherlock Holmes** (163), або **Doctor Watson** (167).

Містер Джевонс спитав, чи я почуваюся від цього безпечніше, коли все відбувається згідно з заведеним порядком, і я сказав, що так.

Потім він спитав, чи не подобаються мені переміни. І я відповів, що був би не проти перемін, якби, наприклад, став астронавтом, а це одна з найбільших перемін, які тільки можна уявити. Окрім смерті чи зміни статі.

Він спитав, чи хочу я стати астронавтом, і я відповів, що так, хочу.

Він зауважив, що стати астронавтом дуже важко. Я сказав, що знаю. Треба стати офіцером Військово-повітряних сил, виконувати багато наказів і бути готовим убивати інших людей, а я не зміг би виконувати накази. А ще в мене немає 100 % зору, який потрібен для того, щоби

бути пілотом. Але я сказав, що все одно можна бажати чогось такого, що навряд чи станеться.

Террі, старший брат Френсіса з моєї школи, запевняв, що єдина робота, яку мені довірять, — це збирати візки в супермаркеті чи прибирати віслюче лайно в притулку для тварин і що ніхто не дозволить децепешникам керувати ракетами, які коштують мільярди фунтів. Коли я розповів це Батькові, він запевнив мене, що Террі заздрить, адже я розумніший за нього. Але так можуть думати тільки дурні, бо ми не змагаємося один з одним. Проте Террі — дурний, отже, *quod erat demonstrandum*, з латини «те, що треба було довести», що означає «таким чином, це доведено».

Я не децепешник, у мене немає дитячого церебрального паралічу, на відміну від Френсіса, який на нього хворий, а, хоч я навряд чи стану астронавтом, збираюся вступити до університету й вивчати математику, або фізику, або математику й фізику (і отримаю єдиний диплом з двох спеціальностей), оскільки мені подобаються математика й фізика і я дуже здібний до них. А Террі не вступить до університету. Батько каже, що Террі, імовірно, потрапить до в'язниці.

У Террі на руці є татуювання у вигляді серця, проколотого посередині ножем.

Але це називають відхилення від теми, і зараз я повернуся до того, що в мене був Хороший День.

Оскільки це був Хороший День, я вирішив, що спробую дізнатися, хто вбив Веллінгтона, оскільки Хороший День призначений для планування й утілення проєктів.

Коли я розповів це Шивон, вона сказала:

— Ну, сьогодні ми все одно будемо писати твори, тож чому б тобі не написати, як ти знайшов Веллінгтона й потрапив до поліцейського відділка.

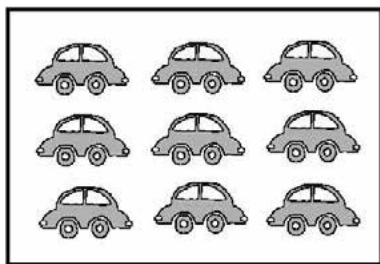
Саме тоді я почав писати цю книжку.

А Шивон пообіцяла, що допоможе мені з орфографією, граматикою та примітками.

Мати померла за два тижні.

Я так і не відвідав її в лікарні, але Батько приносив додому багато їжі з магазину «Маркс і Спенсер». Він казав, що Мати мала непоганий вигляд і, здавалося, починала одужувати. Вона передавала, що дуже сильно мене любить, і поставила листівку з побажанням швидкого одужання на столик біля ліжка. Батько сказав, що вона їй дуже сподобалася.

На листівці були намальовані машини. Ось який вона мала вигляд:

Я зробив її в школі з місіс Пітерс, яка викладає образотворче мистецтво, і це була ліногравюра: коли ти щось малюєш на шматку лінолеуму, місіс Пітерс потім вирізає його по контуру, а ти мастиш лінолеум чорнилом і притискаєш його до паперу. Ось чому всі машини мають один і той самий вигляд, оскільки я зробив одну машину й притиснув її до паперу 9 разів. Зробити багато машин спало на думку місіс Пітерс, і ця ідея мені сподобалася. Я розфарбував усі машини червоним кольором, щоби в Матері був **Над-над-надзвичайний День**.

Батько сказав, що вона померла від серцевого нападу, і це було неочікувано.

— Від якого типу серцевого нападу? — спитав я, оскільки здивувався.

Матері було лише 38 років, а серцеві напади зазвичай бувають у літніх людей, а Мати вела активний спосіб життя, їздила на велосипеді, споживала здорову їжу, багату на клітковину з низьким вмістом насичених жирів, як-то: курятина, овочі та м'ясо.

Батько сказав, що він не знає, який саме серцевий напад у неї стався, і що зараз був недоречний час, аби ставити такі запитання.

Я припустив, що, можливо, це була аневризма.

Серцевий напад — це коли якісь серцеві м'язи не отримують достатньо крові й відмирають.

Існує два основних типи серцевих нападів. Перший — це емболія. Це коли кров'яний згусток блокує одну з судин, що несуть кров до серцевих м'язів. І цього можна уникнути, якщо приймати аспірин і їсти рибу. Ось чому в ескімосів не буває серцевих нападів такого типу, бо вони харчуються рибою, а риба перешкоджає згортанню крові, але якщо вони сильно поріжуться, то можуть стекти кров'ю.

Проте аневризма — це коли кровоносна судина рветься і кров не надходить до серця, оскільки відбувається витікання.

Можна отримати аневризму, коли в кровоносній судині є слабке місце, як, наприклад, у місці Гардисті, яка жила в 72-му будинку на нашій вулиці. У неї було слабке місце в стінці кровоносної судини шиї, і вона померла просто через те, що повернула назад голову, коли паркувала машину на автостоянці.

З іншого боку, то могла бути емболія, оскільки кров скоріше згортається, коли ти лежиш протягом довгого часу, як, наприклад, у лікарні.

— Мені шкода, Крістофере, мені справді дуже шкода. Але він не був у цьому винен.

Потім почала приходити місіс Шиєрс і готувати нам вечерю. Вона носила сандалі, джинси й футболку, на якій було написано «**ВІНДСЕРФ і КОРФУ**» і намальовано серфера.

Коли Батько сідав, то вона ставала поруч із ним, притискала його голову до своїх грудей і казала:

— Нумо, Еде. Ми це переживемо.

А потім вона готувала нам спагеті з томатним соусом.

Після вечері вона грала зі мною в «Скрабл», і одного разу я виграв із рахунком 247 до 134.

59

Я вирішив, що дізнаюся, хто вбив Веллінгтона, попри те що Батько наказав мені не лізти в чужі справи.

Це тому, що я не завжди роблю те, що мені кажуть.

А це тому, що коли люди кажуть тобі, що робити, то їхні вказівки зазвичай бувають плутаними й не мають жодного сенсу.

Наприклад, вони часто просять «зберігати тишу», але не кажуть, як довго треба зберігати тишу. Або ти бачиш знак, на якому написано «**НЕ ХОДИТИ ПО ГАЗОНАХ**», хоча насправді там має бути написано «**НЕ ХОДИТИ ПО ГАЗОНАХ НАВКОЛО ЦЬОГО ЗНАКУ**» або «**НЕ ХОДИТИ ПО ГАЗОНАХ ПО ВСЬОМУ ПАРКУ**», оскільки є багато газонів, по яких можна ходити.

Люди також постійно порушують правила. Наприклад, Батько часто їздить швидше від 30 миль/год у зоні обмеження швидкості руху до 30 миль/год, а інколи він сідає за кермо після того, як випив, і не завжди користується паском безпеки, коли веде свій фургон. У Біблії сказано «Не вбий», але ж були хрестові походи, дві світові війни, війна в Перській затоці, і під час цих подій християни постійно вбивали людей.

Також я не розумію, що має на увазі Батько, коли каже: «Не лізь у чужі справи», оскільки я не знаю, що означає «чужі справи», і я маю багато справ з іншими людьми: у школі, магазині, автобусі, а робота Батька полягає в тому, щоби ходити по чужих будинках і лагодити чужі бойлери й опалювальні системи. І все це — чужі справи.

Шивон розуміє. Коли вона просить мене чогось не робити, то чітко каже, чого саме не можна робити. Мені це подобається.

Наприклад, якось вона сказала: «Ти ніколи не повинен стусати Сару чи бити її якимось іншим чином, Крістофере. Навіть якщо вона вдарить тебе кулаком. Якщо вона знову тебе вдарить, то відсунься від неї, стій спокійно та рахуй від 1 до 50, а потім ти маєш піти до мене й розповісти, що вона зробила, або ж розповісти про це якомусь іншому вчителю».

Або одного разу вона сказала: «Якщо тобі захотілося покататися на гойдалці, а там уже є діти, то ти ніколи не повинен штовхати їх із гойдалки. Ти мусиш спитати їх, чи можна тобі покататися. А потім ти маєш почекати, поки вони закінчать».

Але коли інші люди просять тебе чогось не робити, то їм не подобається говорити це саме таким чином. Тому я сам вирішую, що буду робити, а чого не буду.

Того вечора я пішов до будинку місіс Шиєрс, постукав у двері й став чекати, поки вона відчинить.

Коли вона відчинила двері, то тримала чашку чаю й була вдягнена в капці з овечої шкіри. Вона, напевне, дивилася вікторину по телебаченню, оскільки телевізор був увімкнений і я розчув, як хтось каже: «Столиця Венесуели — це: а) Маракас; б) Каракас; в) Богота й г) Джорджтаун». І я знав, що це Каракас.

— Крістофере, не думаю, що мені дуже кортить тебе зараз бачити, — сказала вона.

— Я не вбивав Веллінгтона.

— Що ти тут робиш? — спитала вона.

— Я хотів прийти й сказати вам, що не вбивав Веллінгтона. А також я хочу дізнатися, хто його вбив.

Трохи чаю з її чашки пролилося на килим.

— Ви знаєте, хто вбив Веллінгтона? — спитав я.

Вона не відповіла на моє запитання. Вона просто сказала:

— До побачення, Крістофере.

І зачинила двері.

Тоді я вирішив провести невелике детективне розслідування.

Я бачив, що вона за мною спостерігала й чекала, поки я піду, оскільки помітив, як вона стояла в коридорі по інший бік матованого скла вхідних дверей. Стежкою я ви-йшов за межі саду. Потім озирнувся й побачив, що в холі її немає. Я переконався, що мене ніхто не помітить, переліз через паркан і пішов попід стіною будинку до заднього подвір'я, де стояв сарай, у якому вона зберігала садове приладдя.

На сараї висів замок, і я не міг потрапити всередину, тому підійшов до вікна в боковій стіні. Там мені трохи пощастило. Коли я зазирнув у вікно, то розгледів вила — такі самі, як і ті, що стирчали з Веллінгтона. Вони лежали на лаві біля вікна, і їх уже встигли почистити, оскільки на зубцях не було крові. Я також розгледів інші інструменти: лопату, граблі й такі великі садові ножиці, якими люди підрізають гілки, до яких не можуть інакше дотягнутися. І всі вони мали однакові зелені пластикові рукоятки, як на вилах. Це означало, що вили належать місіс Шиєрс. Або це так, або я потраплю в *Глухий Кут*, а це буває, коли трапляються підказки, з яких ти робиш хибні висновки, або те, що схоже на підказку, але насправді нею не є.

Я замислився, чи не вбила Веллінгтона сама місіс Шиєрс. Але якби вона сама його вбила, то чого б тоді вибігла зі свого дому з криком: «Що ж ти, бляха, наробив із моїм собакою?»

Я вирішив, що місіс Шиєрс, імовірно, не вбивала Веллінгтона. Але хто б його не вбив, він зробив це за допомогою вил місіс Шиєрс. А сарай було замкнено. Це означало, що хтось мав ключ від сараю місіс Шиєрс, або вона його замкнула, або забула вила в саду.

Я почув якийсь шум, озирнувся й побачив місіс Шиєрс, яка стояла на моріжку й дивилася на мене.

— Я прийшов подивитися, чи є в сараї вила, — пояснив я.

— Якщо ти не підеш, то я знову викличу поліцію, — заявила вона.

Тож я пішов додому.

Коли я повернувся, то привітався з Батьком, пішов на гору, погодував Тобі, свого шура, і мені було радісно, оскільки я був детективом і розслідував справу.

61

Місіс Форбс зі школи сказала, що коли Мати померла, то вона пішла до раю. Це тому, що місіс Форбс дуже стара й вірить у рай. Вона носить спортивні штани, оскільки каже, що вони зручніші за звичайні. А ще в неї одна нога трохи коротша за другу внаслідок аварії на мотоциклі.

Але коли Мати померла, то вона не пішла до раю, бо раю не існує.

Чоловік місіс Пітерс — вікарій, якого звати Отець Пітерс. Інколи він приходить до нас у школу, аби поговорити з нами, і я спитав його, де рай, а він відповів:

— Не в цьому Всесвіті. Це зовсім інше місце.

Отець Пітерс інколи кумедно цокає язиком, поки думає. А ще він курить сигарети — це відчутно в його диханні, і мені це не подобається.

Я сказав, що поза межами нашого Всесвіту нічого немає і що не існує ніякого іншого місця. Хоча щось може

бути, якщо пройти крізь чорну діру, але чорна діра є тим, що називається *Сингулярність*, а це означає, що неможливо дізнатися, що по той бік, оскільки гравітація в чорній дірі така сильна, що навіть електромагнітні хвилі не можуть звідти вийти, а саме електромагнітні хвилі збирають для нас інформацію про речі, які дуже далеко. І якби рай був по інший бік чорної діри, то мерців треба було б запускати в космос на ракетах, аби їх туди доправити, а цього не відбувається, інакше б люди помітили.

Я гадаю, що люди вірять у рай, оскільки їм не подобається думка про смерть, оскільки вони хочуть жити далі, а ще їм не подобається думка про те, що в їхні будинки заселяться інші люди та викинуть їхні речі на звалище.

Отець Пітерс сказав:

— Ну, коли я кажу, що рай не в цьому Всесвіті, то це в переносному сенсі. Мабуть, це насправді означає, що вони з Богом.

— А де тоді Бог? — спитав я.

І Отець Пітерс пообіцяв, що ми поговоримо про це якось іншим разом, коли буде більше часу.

Ось що насправді відбувається, коли ти помираєш: мозок припиняє працювати, а тіло розкладається, як сталося з Кроликом, який помер, і ми поховали його в землі в дальньому кутку саду. Усі його молекули розпалися на інші молекули, вони пішли в землю, їх з'їли хробаки, і вони потрапили в рослини, і якщо за 10 років піти й вирити яму на тому самому місці, то ти не знайдеш нічого, окрім скелета. А за 1000 років зникне і скелет. І це добре, бо Кролик тепер став частиною квітів, яблуні й куща глоду.

Коли люди помирають, їх інколи кладуть у домовини, а це означає, що вони не змішаються з землею, поки не прогниє дерево тої домовини.

Але тіло Матері піддали кремації. Це означає, що її поклали в домовину, спалили, змололи, перетворили на

попіл і дим. Я не знаю, що відбулося з попелом і не зміг запитати в крематорії, оскільки мене не було на похороні. Але дим виходить крізь димар і потрапляє в повітря, і я інколи дивлюся на небо й думаю про те, що молекули Матері там, або в хмарах над Африкою чи Антарктикою, або спускаються зливою на дощові ліси в Бразилії, або випадають десь снігом.

67

Наступного дня була субота, а в суботу я нічого особливого не роблю, якщо тільки Батько не возить мене на вилазку до озера з човнами або до садівницького магазину, але цієї суботи Англія грала в футбол проти Румунії, а це означало, що ми не збиралися їхати на вилазку, оскільки Батько хотів подивитися матч по телебаченню. Тому я вирішив продовжити своє розслідування.

Я вирішив піти й попитати в кількох людей, які жили на нашій вулиці, чи не бачили вони, хто вбив Веллінгтона, і чи не помітили вони нічого дивного, що відбувалося надворі в четвер уночі.

Зазвичай я не розмовляю з незнайомцями. Мені не подобається говорити з незнайомцями. Це не через правило «**Стережіться незнайомця**», про яке нам розповідають у школі. Це коли незнайомий чоловік пропонує тобі цукерку чи покататися на машині, оскільки хоче мати з тобою секс. Мене це не хвилює. Якби до мене торкнувся незнайомий чоловік, я б його вдарив, а я можу дуже сильно бити. Наприклад, коли я стусонув Сару через те, що вона смикнула мене за волосся, то вдарив так, що вона знепритомніла, дістала струс мозку і її довелося відправити в лікарню до відділу невідкладної допомоги. А також я завжди ношу в кишені свого швейцарського

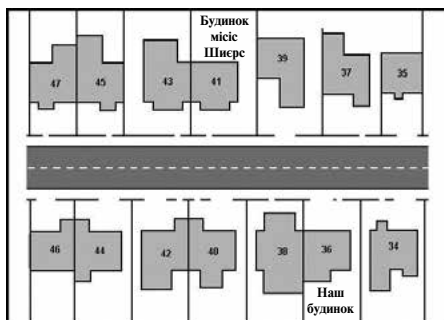
армійського ножа, а в ньому є пилка, якою можна відрізати людині пальці.

Мені не подобаються незнайомці, оскільки мені не подобаються люди, яких я раніше не зустрічав. Їх важко зрозуміти. Це наче перебувати у Франції, куди ми якось поїхали в туристичний табір на відпочинок, коли Мати була жива. І мені там дуже не подобалося, оскільки коли я був у магазині, ресторані чи на пляжі, то зовсім не розумів, що кажуть інші люди, і це було страшно.

Я довго звикаю до людей, яких щойно побачив. Наприклад, коли до нашої школи приходить на роботу новий персонал, то я цілими тижнями з ними не розмовляю. Я просто слідкую за ними, поки не переконаюся, що вони безпечні. Потім я ставлю їм запитання про них самих, наприклад: чи є в них домашні тварини, який у них улюблений колір і що вони знають про космічні місії «Аполлон», прошу накреслити план їхніх будинків і цікавлюся, яку машину вони водять, аби познайомитися з ними. І потім я не заперечую, якщо вони перебувають зі мною в одній кімнаті, і мені не потрібно весь час за ними стежити.

Тому говорити з іншими людьми на нашій вулиці — це був сміливий вчинок. Але якщо ти збираєшся вести розслідування, то треба бути сміливим, тож я не мав вибору.

Перш за все я склав план нашого кварталу на вулиці, яка називається Рендольф-стрит, ось він:

Потім я пересвідчився, що мій швейцарський армійський ніж лежить у кишені, вийшов із дому й постукав у двері № 40 навпроти будинку місіс Шиєрс, а це означає, що ці сусіди мали найбільші шанси щось побачити. Люди, які живуть у будинку № 40, звуться Томпсонами.

Мені відчинив містер Томпсон. На ньому була футболка з надписом:

ПИВО
допомагає страхопудам
вести статеве життя
вже 2000 років

— Чим я можу тобі допомогти? — поцікавився містер Томпсон.

— Ви не знаєте, хто вбив Веллінгтона? — спитав я.

Я не дивився йому в обличчя. Мені не подобається дивитися людям в обличчя, особливо якщо це незнайомці. Кілька секунд він мовчав.

— Ти хто? — зрештою заговорив він.

— Я Крістофер Бун з 36-го будинку, і я вас знаю. Ви містер Томпсон, — відповів я.

— Я брат містера Томпсона, — сказав він.

— Ви не знаєте, хто вбив Веллінгтона? — спитав я.

— І хто ж такий цей, бляха, Веллінгтон?

— Собака місіс Шиєрс. Місіс Шиєрс живе в будинку № 41, — відповів я.

— Хтось убив собаку? — спитав він.

— Вилами, — сказав я.

— Господи Ісусе!

— Садовими вилами, — додав я на випадок, якщо він вирішив, що йшлося про граблі з чотирма зубцями для перегною. Потім я знову спитав:

— Ви не знаєте, хто його вбив?

— Не маю жодного уявлення, чорт забирай, — відповів він.

— Ви не бачили нічого підозрілого в четвер уночі? — продовжив я.

— Слухай, синку, мені здається, тобі не слід ходити по людях і питати такі речі, — сказав він.

— Я гадаю, що слід, оскільки я хочу дізнатися, хто вбив Веллінгтона, а ще я пишу про це книжку, — пояснив я.

— Ну, у четвер я був у Колчестері, тож питай деінде, — порадив він.

— Дякую, — сказав я й пішов.

У будинку № 42 двері ніхто не відчинив.

Я бачив людей, які жили в будинку № 44, але не знав, як їх звати. Вони були чорношкірі, і там жили чоловік, пані й двоє дітей, хлопчик і дівчинка. Пані відчинила двері. На ній були черевики, схожі на армійські, а на зап'ястку дзеленчало 5 браслетів, зроблених зі сріблястого металу.

— Тебе звати Крістофер, чи не так? — сказала вона.

Я відповів, що так, і спитав, чи не знає вона, хто вбив Веллінгтона. Вона знала, хто такий Веллінгтон, тому мені не довелося пояснювати, і вона чула, що його вбили.

Я спитав, чи помітила вона щось підозріле в четвер уночі, що би могло допомогти розслідуванню.

— Наприклад? — спитала вона.

— Наприклад, незнайомці. Або крики, наче хтось сварився, — відповів я.

Але вона сказала, що нічого не чула й не бачила.

А потім я вирішив спробувати те, що називається *Змінити Тактику*, і спитав її, чи вона не знає нікого, хто хотів би засмутити місіс Шиєрс.

— Може, тобі слід поговорити про це зі своїм татом, — запропонувала вона.

А я пояснив їй, що не можу поговорити зі своїм татом, оскільки це таємне розслідування, бо він наказав мені не лізти в чужі справи.

— Ну, може, він мав рацію, Крістофере.

— Отож, ви не знаєте нічого, що б допомогло розслідуванню, — сказав я.

— Ні, — відповіла вона, а потім додала: — Будь обережним, юначе.

Я пообіцяв, що буду обережним, подякував їй за відповіді на мої запитання й пішов до будинку № 43, який стоїть поруч із домом місіс Шиєрс.

У будинку № 43 жили містер Вайз і його мати, яка була в інвалідному візочку, і саме тому він мав жити з нею, щоби супроводжувати її по крамницях і всюди її возити.

Двері відчинив містер Вайз. Від нього пахло потом, старим печивом та зіпсованим попкорном, а так пахнуть, коли дуже довго не минуться, так пахне Джейсон із моєї школи, бо він із бідної родини.

Я спитав містера Вайза, чи знає він, хто вбив Веллінгтона в четвер уночі.

— Тряся його матері, а поліцейські дедалі молодшають, чи не так? — відповів він і засміявся.

Мені не подобається, коли люди з мене сміються, тож я розвернувся й пішов.

Я не стукав у двері № 38, що поруч із нашим будинком, оскільки ті люди вживають наркотики й Батько каже, щоби я ніколи не розмовляв із ними, тож я не розмовляю. А вночі вони голосно вмикають музику й інколи лякають мене, коли я бачу їх на вулиці. І той будинок насправді їм не належить.

Потім я помітив стару пані, яка живе в будинку № 39, що на протилежному боці вулиці від оселі місіс Шиєрс. Вона була в саду біля ганку й підрізала живопліт електричним секатором. Її звати місіс Александер. У неї є собака. Це такса, і тому та пані мала бути хорошою людиною, оскільки їй подобаються собаки. Але собаки в саду не було. Він був у будинку.

На місіс Александер були джинси й кросівки, які старі люди зазвичай не носять. На джинсах засохла земля. А кросівки були фірми «Нью-беленс». А шнурівки червоні.

Я підійшов до місіс Александер і спитав:

— Вам щось відомо про вбивство Веллінгтона?

Вона вимкнула електричний секатор і сказала:

— Боюся, тобі доведеться повторити своє запитання.

Я трохи глухувата.

Тож я повторив:

— Вам щось відомо про вбивство Веллінгтона?

— Я вчора про це дізналася. Жах. Справжній жах, — відповіла вона.

— Ви знаєте, хто його вбив? — спитав я.

— Ні, не знаю, — відказала вона.

— Хтось має знати, оскільки той, хто вбив Веллінгтона, знає, що він це зробив. Якщо тільки він не божевільний та гадки не мав, що робить. Або якщо в нього амнезія, — сказав я.

— Ну, ти, мабуть, правий, — погодилася вона.

— Дякую, що допомогли мені з розслідуванням.

— Тебе звати Крістофер, чи не так? — спитала вона.

— Так. Я живу в будинку № 36, — відповів я.

— Ми з тобою раніше ніколи не розмовляли, так? — спитала вона.

— Ні, не розмовляли. Мені не подобається розмовляти з незнайомцями. Але зараз я веду детективне розслідування, — пояснив я.

— Я щодня тебе бачу, коли ти йдеш до школи, — промовила вона.

Я нічого на це не відповів, і тоді вона сказала:

— Це дуже мило з твого боку, що ти зайшов привітатися.

Я також нічого на це не відповів, оскільки місіс Александер займалася тим, що називається «теревенити», це

коли люди кажуть одне одному речі, які не є запитаннями чи відповідями і їхні фрази не пов'язані між собою. Потім вона додала:

— Навіть якщо ти просто ведеш детективне розслідування.

І я знову їй подякував.

Я вже збирався йти, коли вона сказала:

— У мене є онук твого віку.

Я спробував потеревенити:

— Мені 15 років, 3 місяці й 3 дні.

— Ну, майже твого віку, — відповіла вона.

Потім ми трохи помовчали, і вона спитала:

— У тебе немає собаки, чи не так?

— Ні, — відповів я.

— Мабуть, тобі б хотілося мати собаку? — поцікавилася вона.

— У мене є щур, — відповів я.

— Щур? — перепитала вона.

— Його звати Тобі.

— А-а, — протягнула вона.

Тоді я сказав:

— Більшість людей не люблять щурів, оскільки вони вважають, що щури переносять такі хвороби, як бубонна чума. І це лише тому, що вони жили в каналізації й забіралися на кораблі, які припливали з чужих земель, де були невідомі хвороби. Але щури дуже чепурні. Тобі постійно вмивається. І його не треба вигулювати. Я просто пускаю його побігати по своїй кімнаті, щоб він робив фізичні вправи. А інколи він сидить у мене на плечі або ховається в рукаві, наче в лігві. Але на волі щури не живуть у лігвах.

— Ти не хочеш зайти до мене на чай? — запросила міс Алексанدر.

— Я не заходжу в чужі будинки, — відповів я, і вона запропонувала:

— Ну, може, я винесу щось надвір. Ти любиш воду з лимоновим сиропом?

— Мені подобається тільки апельсиновий сироп, — відповів я.

— На щастя, у мене є трохи. А як щодо «баттенберга»? — спитала вона.

— Не знаю, оскільки я не знаю, що таке «баттенберг».

— Це такий торт. Посередині на ньому є чотири рожеві й жовті квадратики, а по краях — марципанова глазур, — пояснила вона.

— Це видовжений торт, квадратний у поперечному перерізі, який поділено на однакові різнокольорові квадрати, розташовані за шаховим порядком? — спитав я.

— Так, мабуть, його можна й так описати, — відповіла вона.

— Гадаю, мені сподобаються рожеві квадрати, але не жовті, оскільки я не люблю жовтий колір. І я не знаю, що таке марципан, тож не знаю, чи він мені сподобається, — сказав я.

— Боюся, марципан також жовтий. Може, мені варто натомість принести печиво. Тобі подобається печиво? — спитала вона.

— Так. Певні види печива, — відповів я.

— Я принесу різне, на вибір, — пообіцяла вона.

Вона повернулася та пішла до будинку. Вона рухалася дуже повільно, бо була старою пані, і перебувала всередині понад 6 хвилин, тож я почав нервуватися, оскільки не знав, що вона робить у будинку. Я погано її знав, щоби напевне сказати, чи вона не збрехала про апельсиновий сироп і торт «баттенберг». І я подумав, що вона може подзвонити в поліцію і тоді в мене будуть серйозні проблеми через попередження.

Тому я пішов.

Коли я переходив вулицю, то мені саянула думка про те, хто міг убити Веллінгтона.

Я уявив собі **Послідовність Міркувань**, яка мала такий вигляд:

1. Хтось убив собаку, оскільки:
 - а) він ненавидів собаку;
 - б) він був божевільним;
 - в) він хотів засмутити місіс Шиєрс.
2. Я не знаю нікого, хто б ненавидів Веллінгтона, тож імовірно, що у випадку **а)** його вбив незнайомець.
3. Я не знаю жодного божевільного, тож імовірно, що у випадку **б)** його також убив незнайомець.
4. Більшість убивць знайомі зі своїми жертвами. Власне кажучи, скоріш за все, тебе вб'є член твоєї власної родини на Різдво. Це факт. Тому імовірно, що Веллінгтона вбив хтось, кого він знав.
5. У випадку **в)** я знав лише одну людину, якій не подобалася місіс Шиєрс, і це був містер Шиєрс, який справді дуже добре знав Веллінгтона.

Це означає, що містер Шиєрс став моїм **Головним Підозрюваним**.

Містер Шиєрс був одружений із місіс Шиєрс, і ще два роки тому вони жили разом. Потім містер Шиєрс пішов і не повернувся. Саме тому місіс Шиєрс часто приходила й готувала нам їсти, коли померла Мати, оскільки їй більше не треба було готувати для містера Шиєрса, не треба було сидіти вдома та бути його дружиною. А ще Батько сказав, що їй потрібне товариство і що вона не хотіла лишатися сама.

Інколи місіс Шиєрс у нас ночувала, і мені це подобалося, бо тоді вона прибирала, розставляла банки, сковорідки й каструлі на кухонних полицках за розміром, завжди повертала їх етикетками й надписами назовні, складала ножі, виделки й ложки у відповідні відділи кухонної шухляди. Але вона курила сигарети й говорила багато речей, які я не розумів, наприклад: «Піду задам хропака», «Такий

дубак, що хоч тарганів мори» та «Гайда зварганимо щось приточити». Мені не подобалося, коли вона так говорила, бо я не розумів, що вона мала на увазі.

І я не знаю, чому містер Шиєрс покинув місіс Шиєрс, оскільки мені ніхто про це не розповідав. Але коли люди одружуються, то хочуть жити разом і мати дітей, а якщо вони одружуються в церкві, то обіцяють бути разом, поки смерть не розведе їх. А якщо вони не хочуть жити разом, то треба розлучатися, а так трапляється тому, що хтось із подружжя мав секс із кимось іншим, або вони сваряться, або ненавидять одне одного й більше не хочуть жити в одному будинку й мати дітей. І містер Шиєрс не хотів більше жити в одному будинку з місіс Шиєрс, тож він напевне її ненавидів і міг повернутися й убити собаку, аби її засмутити.

Я вирішив спробувати дістати більше інформації про містера Шиєрса.

71

Усі діти в моїй школі — дурні. Тільки мені не можна їх так називати, навіть якщо вони справді дурні. Мені доводиться казати, що в них труднощі з навчанням чи особливі потреби. Але це також дурниці, тому що всі мають труднощі з навчанням, оскільки складно вивчити французьку мову чи зрозуміти теорію відносності, а ще всі мають особливі потреби, наприклад Батько, який завжди носить із собою невелику упаковку штучного підсолоджувача й додає його до кави, аби не гладшати, або місіс Пітерс, яка носить бежевий слуховий апарат, або Шивон, яка має такі товсті окуляри, що голова починає боліти, якщо їх вдягнеш, і ні про кого з них не кажуть, що вони мають Особливі Потреби, хоча особливі потреби в них є.

Але Шивон сказала, що треба вживати саме ці слова, оскільки раніше таких дітей, з якими я зараз ходжу до школи, називали відсталими, дебілами та ідіотами. А це також дурниці, бо інколи діти з сусідньої школи бачать нас надворі, коли ми виходимо з автобуса, і кричать: «Особливі Потреби! Особливі Потреби!» Але я не зважаю на це, оскільки не дослухаюся до того, що кажуть інші люди, тільки палки мені можуть кістки поламати, і я завжди ношу з собою свого швейцарського армійського ножа, і якщо мене хтось ударить, то я вб'ю нападника, і це буде самооборона, тому в тюрму мене не посадять.

І я доведу, що я не дурний. Наступного місяця я складу екзамен з математики рівня «А» і отримаю оцінку «А». У нашій школі ще ніхто не складав екзаменів рівня «А», а директор, місіс Гасконь, узагалі спочатку не хотіла, щоб я його складав. Вона сказала, що в них немає матеріальної бази, аби проводити іспити рівня «А». Але Батько став сперечатися з місіс Гасконь і дуже розсердився. Місіс Гасконь пояснила, що вона не хоче ставитися до мене по-особливому, бо тоді всі інші діти в школі також захочуть, щоб до них ставилися по-особливому, а це спричинить прецедент. І я завжди можу скласти екзамен рівня «А» пізніше, коли мені виповниться 18.

Коли місіс Гасконь говорила ці речі, ми з Батьком сиділи в її кабінеті, і тоді він сказав:

— А вам не здається, що у Крістофера й так не життя, а лайно? То ви навіть цю нагоду хочете йому пересрати. Господи Ісусе, це ж єдина справа, до якої він дійсно годиться.

Тоді місіс Гасконь сказала, що вони з Батьком поговорять про це іншим разом, коли залишаться сам на сам. А Батько спитав її, чи вона збиралася сказати щось таке, що соромилася говорити в моїй присутності, і вона відповіла, що ні, тож він сказав:

— То кажіть усе зараз.

І вона пояснила, що для того, аби я складав екзамєн рівня «А», треба виділити когось зі співробітників, щоби він сидів зі мною в окремій кімнаті. А Батько сказав, що заплатить £50 тому, хто залишиться зі мною в школі після занять, і жодні відмови його не влаштують. Вона відповіла, що їй треба про це подумати. Наступного тижня вона зателефонувала Батькові додому й повідомила, що я зможу складати іспит рівня «А» і Отець Пітерс буде, що називається, спостерігачем.

А після того як я складу екзамєн з математики рівня «А», хочу скласти екзамєн із вищої математики й фізики рівня «А», тоді я зможу вступити до університету. У нашому місті, яке називається Свіндон, немає університетів, бо це невеликий населений пункт. Тож нам доведеться переїхати до іншого міста, де є університет, оскільки я не хочу жити сам або в одному помешканні зі студентами. Але все гаразд, оскільки Батько також хоче переїхати до іншого міста. Інколи він каже щось на кшталт: «Нам треба забиратися з цього містечка, малий». Або щось на кшталт: «Свіндон — це дірка в сраці світу».

Потім, коли я отримаю диплом з математики, або з фізики, або з математики й фізики, то почну працювати, зароблятиму багато грошей і зможу платити робітникові, який би за мною доглядав, готував їсти й прав мої речі, або я знайду жінку, ми з нею поберемося, вона стане моєю дружиною й готуватиме мені їсти, тож у мене буде компанія і я не буду жити один.

73

Раніше я гадав, що Мати й Батько можуть розлучитися. Це тому, що вони часто сварилися, а інколи ненавиділи одне одного. Це через стрес, який вони діставали в результаті того, що доглядали за людиною з Розладами

Поведінки, як у мене. У мене було багато Розладів Поведінки, але зараз уже менше, оскільки я подорослішав і можу самостійно приймати рішення й робити такі речі, як виходити з дому чи купляти щось у магазині в кінці вулиці.

Ось які в мене Розлади Поведінки:

- А.** Не розмовляю з людьми протягом довгого часу¹.
- Б.** Нічого не їм і не п'ю протягом довгого часу².
- В.** Не люблю, коли мене торкаються.
- Г.** Кричу, коли я сердитий чи спантеличений.
- Ґ.** Мені не подобається перебувати в дуже малих приміщеннях з іншими людьми.
- Д.** Б'ю речі, коли я сердитий чи спантеличений.
- Е.** Стогну.
- Є.** Мені не подобаються жовті та коричневі речі, я відмовляюся торкатися жовтих і коричневих речей.
- Ж.** Відмовляюся користуватися своєю зубною щіткою, якщо її хтось торкався.
- З.** Не їм, якщо різні види їжі на тарілці торкаються одне одного.
- И.** Не помічаю, коли люди на мене сердяться.
- І.** Не всміхаюся.
- Й.** Кажу такі речі, які інші люди вважають грубими³.
- К.** Роблю дурниці⁴.

¹ Якось я ні з ким не розмовляв упродовж 5 тижнів.

² Коли мені було 6 років, то Мати змушувала мене пити полуничні коктейлі для схуднення з мірчої склянки, і ми влаштовували змагання з того, як швидко я зможу випити чверть літра.

³ Люди кажуть, що треба завжди говорити правду. Але вони не дотримуються цього правила, оскільки не можна казати старим людям, що вони старі, і не можна казати людям, що від них погано пахне або що дорослий пукнув. І не можна казати: «Ти мені не подобаєшся», якщо тільки та людина не заподіяла тобі лиха.

⁴ Дурниці — це такі речі, як, наприклад, вивалити на кухонний стіл банку арахісового масла та розрізвати його ножом так, щоби воно рівномірно покривало стіл до самих країв, або палити речі на газовій плиті, щоби подивитися, що з ними станеться, як-то: черевики, фольгу чи цукор.

Л. Б'ю інших людей.
М. Ненавиджу Францію.
Н. Їжджу на Материній машині¹.
О. Серджуся, якщо хтось пересуває меблі².

Інколи Мати й Батько дуже сердилися через такі речі й починали кричати на мене або одне на одного.

Інколи Батько казав: «Крістофере, якщо ти не будеш поводитися по-людськи, то, чесне слово, я з тебе три шкури спущу» або Мати казала: «Господи, Крістофере, я серйозно замислююсь над тим, аби здати тебе до інтернату», а ще Мати казала: «Ти мене скоро в могилу заженеш».

79

Коли я повернувся додому, Батько вже приготував для мене вечерю й сидів за столом у кухні. На ньому була картата фланелева сорочка. На вечерю були печена квасоля, броколі та два шматки шинки, і вони були викладені на тарілці так, що не торкалися одне одного.

— Де ти був? — спитав Батько.

¹ Я так вчинив лише раз і позичив тоді ключі, коли вона поїхала до міста на автобусі, а я ніколи раніше не водив машину, і мені було 8 років і 5 місяців, тож я врзався в стіну, а машини більше немає, оскільки Мати померла.

² Дозволяється пересувати стільці й стіл на кухні, оскільки це інша справа, але в мене паморочиться голова й мене починає нудити, коли хтось пересуває диван або стільці у вітальні або їдальні. Мати постійно так робила, коли працювала з пилососом, тож я накреслив спеціальний план розташування всіх меблів і вимірів відстані, а після прибирання розставляв меблі по своїх місцях й почувався краще. Але з тих пір, як Мати померла, Батько не брався до пилососа, і це добре. Якось місіс Шиєрс спробувала ввімкнути пилосос, але я почав стогнати, а вона накричала на Батька й більше ніколи цього не робила.

— Я був надворі, — відповів я. Це називається «безвинна брехня». Безвинна брехня — це зовсім не брехня. Це коли ти кажеш правду, але не всю. Це означає, що все, що ми говоримо, — це безвинна брехня, наприклад, мене питають: «Чим ти хочеш сьогодні займатися, Крістофере?», а я відповідаю: «Хочу малювати з місіс Пітерс», але я не кажу: «Я хочу з'їсти свій ланч, сходити в туалет, піти додому після школи, погратися з Тобі, повечеряти, погратися на комп'ютері й лягти спати». Тож я припустився безвинної брехні, оскільки знав, що Батько не хоче, аби я був детективом.

— Мені щойно дзвонила місіс Шиєрс, — повідомив Батько.

Я почав їсти свою печену квасолю, броколі й два шматки шинки.

— Якого біса ти роздивлявся в неї в саду? — спитав тоді Батько.

— Я проводив розслідування, оскільки хотів дізнатися, хто вбив Веллінгтона, — відповів я.

— Крістофере, скільки разів я маю тобі казати? — знову спитав Батько.

Печена квасоля, броколі й шинка вистигли, але мені було байдуже. Я їм дуже повільно, і їжа майже завжди холодне.

— Я казав тобі не пхати свого носа в чужі справи, — продовжив Батько.

— Я гадаю, що Веллінгтона міг убити містер Шиєрс, — промовив я.

Батько промовчав.

— Він — мій Головний Підозрюваний. Оскільки я гадаю, що Веллінгтона вбили для того, аби засмутити місіс Шиєрс. І вбивство зазвичай скоює хтось із близького... — сказав я.

Батько дуже сильно стукнув кулаком по столу, так що наші тарілки та його ніж із виделкою підстрибнули, а моя

шинка сповзла набік і торкнулася броколі, тож я більше не міг їсти ані шинку, ані броколі.

— Не смій промовляти ім'я цього чоловіка в моєму домі! — закричав тоді Батько.

— Чому? — спитав я.

— Бо він — дуже погана людина, — відповів він.

— А це означає, що він міг убити Веллінгтона? — спитав я.

Батько обхопив руками голову:

— Господи помилуй.

Я зрозумів, що батько сердиться на мене, тому сказав:

— Я знаю, що ти наказав мені не лізти в чужі справи, але місіс Шиєрс — наш друг.

— Ну, більше не друг, — відказав Батько.

— Чому? — спитав я.

— Гаразд, Крістофере. Запам'ятай, що я тобі зараз скажу, запам'ятай раз і назавжди. Повторювати не буду. Дивися на мене, коли я до тебе звертаюся, заради всього святого. Подивися на мене. Ти більше не ходитимеш до місіс Шиєрс і не питатимеш, хто вбив того клятого пса. Ти більше нікого не питатимеш, хто вбив того клятого пса. Ти більше не залізатимеш без дозволу в чужі сади. І ти негайно покинеш гратися в цього клятого детектива, — сказав Батько.

Я нічого не відповів.

— Я змушу тебе пообіцяти, Крістофере. І ти знаєш, що відбувається, коли я змушую тебе обіцяти, — сказав він.

Я дійсно знав, що відбувається, коли я щось обіцяю. Мені треба сказати, що я ніколи більше цього не робитиму, а потім я не можу цього робити, оскільки тоді обіцянка стане брехнею.

— Знаю, — відповів я.

— Пообіцяй, що ти більше ніколи так не робитимеш. Пообіцяй, що ти негайно покинеш свої дурні забавки, гаразд?

— Обіцяю, — сказав я.

Я гадаю, що міг би стати дуже хорошим астронавтом.

Для того щоби стати хорошим астронавтом, треба бути розумним, а я розумний. Також треба знатися на тому, як працюють механізми, і я добре знаюся на тому, як працюють механізми. Також треба, щоби тобі подобалося бути на самоті в малесенькому космічному кораблі за тисячі й тисячі миль від земної поверхні, щоби не було нападів паніки чи клаустрофобії, щоби ти не сумував за домівкою та не збожеволів. Мені дуже подобається обмежений простір, поки в таких місцях зі мною немає інших людей. Інколи мені хочеться побути на самоті, тож я забираюся до сушарки, що біля ванної кімнати, протискуюся до бойлера, зачиняю за собою двері, а потім сиджу й думаю там годинами, і від цього мені стає дуже спокійно.

Тож мені би довелося самому літати в космос або мати окреме приміщення на космічному кораблі, куди би ніхто не міг зайти.

А також на космічному кораблі немає жовтих і коричневих речей, і це теж добре.

Мені би довелося говорити з людьми із Центру Керування Польотами, але ми би це робили через радіоміст і телевізійний екран, тож я би міг їх вважати не реальними незнайомцями, а персонажами комп'ютерної гри.

А також я зовсім не сумуватиму за домівкою, оскільки мене оточуватимуть речі, які мені подобаються, як-то: механізми, комп'ютери та відкритий космос.

А ще я зміг би визирати в маленьке вікно на космічному кораблі та знати, що за тисячі й тисячі миль від мене нікого немає, як я інколи уявляю влітку вночі, коли виходжу та лягаю на моріжок, дивлюся на небо й складаю долоні по обидва боки голови, щоби не бачити паркан,

димар і мотузку для білизни, і я уявляю, що перебуваю в космосі.

І тоді я бачитиму тільки зорі. А зорі — це такі місця, де мільярди років тому утворилися молекули, із яких складаються живі організми.

Наприклад, усе залізо в крові, яке запобігає анемії, утворилося в зірці.

Мені би дуже хотілося взяти з собою в космос Тобі, мені могли би це дозволити, бо тварин інколи беруть у космос для експериментів, тож я би міг вигадати гарний експеримент зі щуром, від якого би щур не постраждав, і я би переконав їх дозволити взяти з собою Тобі.

Але, якби не дозволили, я би все одно полетів, оскільки б тоді Здійснилася Моя Мрія.

89

Наступного дня в школі я розповів Шивон, що Батько наказав мені припинити будь-яке розслідування, а це означало, що моя книжка закінчилася. Я показав їй сторінки, які встиг написати, разом зі схемою Всесвіту, картою вулиці та таблицею простих чисел. А вона сказала, що то байдуже, що книжка й так дуже хороша, і що я маю пишатися тим, що взагалі написав книжку, навіть таку маленьку, і що існують дуже хороші, хоча й дуже короткі книжки, наприклад **«Серце Темряви»**, яку написав Конрад.

Але я сказав, що це не справжня книжка, оскільки в ній немає справжньої кінцівки, оскільки я так і не дізнався, хто вбив Веллінгтона, і вбивця досі На Волі.

А вона пояснила, що це схоже на життя і що не всі вбивства вдається розкрити і не всіх убивць щастить впіймати. На кшталт Джека-різника.

Я сказав, що мені не подобається думка про те, що вбивця На Волі. Що мені не подобається розмірковувати про те, що той, хто вбив Веллінгтона, може жити десь неподалік і я можу його зустріти, коли вийду вночі на прогулянку. А це вірогідно, оскільки вбивство зазвичай скоює людина, яку знала жертва. І ще я додав:

— Батько заборонив промовляти ім'я містера Шиєрса в своєму домі й сказав, що він дуже погана людина, тож, може, це означає, що саме він убив Веллінгтона.

— Може, твоєму татові просто не подобається містер Шиєрс, — зауважила Шивон.

— Чому? — спитав я.

— Не знаю, Крістофере. Не знаю, бо я нічого не знаю про містера Шиєрса, — відповіла вона.

— Містер Шиєрс був одружений із місіс Шиєрс, а потім він її покинув, наче розлучився. Але я не знаю, чи вони насправді розлучилися, — сказав я.

— Ну, місіс Шиєрс — ваша подруга, чи не так? Вона дружить із тобою та твоїм татом. Тож, може, татові не подобається містер Шиєрс, бо він покинув місіс Шиєрс. Бо він скривдив когось, із ким ви дружите, — відповіла Шивон.

— Але Батько каже, що вона нам більше не друг, — одказав тоді я.

— Вибач, Крістофере. Мені би хотілося відповісти на всі твої запитання, але я просто не знаю на них відповіді, — сказала Шивон.

А тоді пролунав дзвінок і заняття скінчилися.

Наступного дня дорогою до школи я побачив 4 жовті машини поспіль, тому в мене був **Чорний День**, і я нічого не їв на ланч, цілий день сидів у кімнаті в кутку й читав свій підручник із підготовки до екзамену рівня «А» з математики.

І наступного дня дорогою до школи я також побачив 4 жовті машини поспіль, тому в мене був ще один

Чорний День, я ні з ким не говорив і цілий вечір просидів у кутку в Бібліотеці й стогнав, притиснувши голову до стику між двома стінами, і від цього мені ставало спокійніше й безпечніше. Але наступного дня я тримав очі заплющеними всю дорогу до школи, поки ми не вийшли з автобуса, оскільки мені можна це робити після 2 **Чорних Днів** поспіль.

97

Але на цьому книжка не закінчилася, оскільки за 5 днів я побачив 5 червоних машин поспіль, і це означало **Надзвичайний День**, тож я знав, що має відбутися щось особливе. У школі нічого особливого не відбулося, і я вирішив, що воно станеться після занять. А коли я повернувся додому, то пішов у магазин у кінці вулиці й купив на кишенькові гроші трохи лакричних паличок і батончик білого шоколаду.

Коли я купив лакричні палички й батончик білого шоколаду, то озирнувся й побачив місіс Александер, стару пані з будинку № 39, яка також зайшла до магазину. Тепер на ній не було джинсів. Вона була вдягнена в сукню, як справжня стара пані. І від неї пахло їжею.

— Що з тобою сталося того дня? — спитала вона.

— Якого дня? — перепитав я.

— Я вийшла надвір, а ти пропав. Я сама з'їла все печиво, — сказала вона.

— Я пішов, — відповів я.

— Це я збагнула, — озвалася вона.

— Я подумав, що ви можете подзвонити в поліцію, — пояснив я.

— Чого ж, заради бога, я мала туди дзвонити? — здивувалася вона.

— Оскільки я совав носа в чужі справи, а Батько сказав, що я маю припинити розслідувати вбивство Веллінгтона. А поліцейський дав мені попередження, і якщо в мене знову будуть проблеми, то вони ставитимуться до мене більш серйозно, через попередження.

Тоді пані індука за прилавком сказала місіс Александер: «Чим я можу вам допомогти?», і місіс Александер відповіла, що їй потрібні пінта молока й пакетик желейних тістечок, а я вийшов із магазину.

Коли я вийшов надвір, то побачив таксу місіс Александер, що сидів на тротуарі. На ньому була маленька куртка з тартану — це така картата шотландська тканина. Такса був прив'язаний за повідець до ринви біля дверей. Мені подобаються собаки, тому я нахилився й привітався з її таксою, а він лизнув мені руку. У нього був шорсткий та мокрий язик, і йому сподобався запах моїх штанів, тож він почав їх обнюхувати.

Тоді вийшла місіс Александер і сказала:

— Його звати Айвор.

Я нічого не відповів, і місіс Александер спитала:

— А ти дуже сором'язливий, чи не так, Крістофере?

— Мені не можна з вами розмовляти, — відповів я.

— Не хвилюйся. Я не скажу поліції і не скажу твоєму татові, бо немає нічого поганого в тому, щоби трохи потеревенити. Просто по-дружньому потеревенити, чи не так?

— Мені не можна теревенити, — відповів я.

— Тобі подобаються комп'ютери? — спитала вона.

— Так, мені подобаються комп'ютери. У мене в спальні є комп'ютер, — сказав я.

— Я знаю. Я інколи бачу, як ти сидиш за комп'ютером у своїй спальні, коли дивлюся у вікно на протилежний бік вулиці.

Потім вона відв'язала повідець Айвора від ринви.

Я не збирався нічого говорити, бо не хотів мати проблем.

Потім я подумав, що це був **Надзвичайний День**, а нічого особливого ще не сталося, тому може бути, що розмова з місіс Александер і була тою особливою подією, яка мала відбутися.

І ще я подумав, що вона може розповісти мені щось про Веллінгтона чи містера Шиерса, навіть якщо я не ставитиму жодних запитань, а це не буде порушенням обіцянки. Тому я сказав:

— Мені подобається займатися математикою й доглядати за Тобі. А ще мені подобається відкритий космос і подобається бути на самоті.

— Не маю сумніву, що ти дуже вправний у математиці, — сказала вона.

— Так. Наступного місяця я складатиму екзамен із математики рівня «А». І отримаю оцінку «А», — відповів я.

— Невже? Рівня «А»? — перепитала місіс Александер.

— Так. Я ніколи не брешу.

— Перепрошую. Я й не мала на увазі, що ти брешеш. Просто я могла не розчути. У мене інколи слух пропадає, — зауважила вона.

— Я пам'ятаю. Ви мені казали, — і додав: — Я перший учень, який складатиме екзамен рівня «А» в нашій школі, бо це особлива школа.

— Ну, ти мене просто вразив. Сподіваюся, ти отримаєш «А», — сказала вона.

— Отримаю, — запевнив її я.

— І я знаю про тебе ще дещо — ти не любиш жовтий колір, — додала вона згодом.

— Так. І коричневий — також. Мій улюблений колір — червоний. Або металік.

Потім Айвор покаляв, а місіс Александер підбрала калі рукою, на яку надягнула пластиковий мішечок, а потім вона взяла мішечок виворотом і зав'язала зверху на вузол, тож калі опинилися в мішечку, і при цьому місіс Александер не торкалася їх руками.

А потім я почав міркувати. Я міркував про те, що Батько змусив мене пообіцяти всього 5 речей:

1. Не промовляти вдома ім'я містера Шиєрса.
2. Не питати в місіс Шиєрс, хто вбив того клятого пса.
3. Нікого не питати про те, хто вбив того клятого пса.
4. Не залізати без дозволу в чужі сади.
5. Покинути гратися в цього клятого детектива.

Про те, щоби не питати про містера Шиєрса, у цьому переліку не йшлося. А якщо ти детектив, то треба *Ризикувати*, і тоді був **Надзвичайний День**, а це означало вдалий день для того, щоби *Ризикувати*, тому я спитав у місіс Александер, наче хотів із нею потеревенити:

— Ви знайомі з містером Шиєрсом?

— Та ні, не дуже. Тобто знайома настільки, аби вітатися й трохи гомоніти при зустрічі, але я небагато про нього знала. Здається, він працював у банку. У Національному Вестмінстерському. У місті, — відповіла вона.

— Батько говорить, що він дуже погана людина. Ви не знаєте, чому він так каже? Містер Шиєрс справді дуже погана людина? — спитав я.

— Чому ти розпитуєш мене про містера Шиєрса, Крістофере?

Я нічого не відповів, оскільки не мав розслідувати вбивство Веллінгтона, але саме через це питав про містера Шиєрса. І тоді місіс Александер спитала:

— Це через Веллінгтона?

Я кивнув, оскільки це не рахується, коли я детектив.

Місіс Александер промовчала. Вона підійшла до маленької червоної скрині, що висіла на стовпі біля воріт парку, і поклала в скриню Айворові калі, а це вже було коричневе в червоному, і мені запаморочилося, тож я відвів погляд. Потім місіс Александер повернулася до мене. Вона глибоко вдихнула й сказала:

— Мабуть, нам не варто про це говорити, Крістофере.

— Чому? — спитав я.

— Тому, — вона зупинилася, оскільки вирішила сформулювати речення інакше. — Тому що твій тато має рацію, і тобі не слід розпитувати про такі речі.

— Чому? — знову спитав я.

— Бо він неодмінно через це засмутиться, — відповіла вона.

— Чому він через це засмутиться?

Вона ще раз глибоко вдихнула:

— Тому що... тому що я думаю, ти здогадуєшся, чому твій тато так не любить містера Шиерса.

— Містер Шиерс убив Матір? — спитав я.

— Убив? — перепитала місіс Александер.

— Так. Це він убив Матір? — повторив я.

— Ні, звісно ні. Він не вбивав твою маму, — сказала вона.

— Може, вона пережила через нього якийсь потрясіння й тому померла від серцевого нападу, — припустив тоді я.

— Чесне слово, Крістофере, я й гадки не маю, про що ти говориш, — відповіла місіс Александер.

— А може, він її вдарив, і її довелося покласти в лікарню, — вів далі я.

— Її довелося покласти в лікарню? — перепитала місіс Александер.

— Так. Спочатку хвороба була не дуже серйозна, але потім у неї стався серцевий напад, просто в лікарні, — відповів я.

— Ой, лишенько, — сказала місіс Александер.

— І вона померла, — додав я.

— Ой, лишенько, — повторила місіс Александер. — Ой, Крістофере, мені дуже, дуже шкода. Я нічого про це не знала.

— Чому ви сказали «я думаю, ти здогадуєшся, чому твій тато так не любить містера Шиерса»? — спитав я в неї.

Місіс Александер затулила рукою рота й вимовила:

— Ой, біда. Біда-біда-біда.

Але вона не відповіла на моє запитання. Тож я знову його поставив, оскільки коли хтось не хоче відповідати на запитання в детективному романі з убивством, то це через те, що вони намагаються зберегти таємницю або завадити комусь ускочити в халепу, а це означає, що відповіді на такі запитання — найважливіші з усіх, і тому детективу доводиться чинити тиск на співрозмовника.

Але місіс Александер усе одно не відповідала. Натомість вона поставила запитання мені:

— То ти не знаєш?

— Не знаю чого? — спитав я.

— Слухай, Крістофере, мабуть, мені не слід цього тобі казати, — відповіла вона, а потім додала: — Краще нам прогулятися разом у парку. Тут не варто говорити про такі речі.

Я почав нервуватися. Я не був знайомий з місіс Александер. Я знав, що вона була старою пані й що вона любила собак. Але вона була незнайомкою. І я ніколи не ходжу до парку один, оскільки це небезпечно, а за рогом громадського туалету люди колються наркотиками. Мені хотілося піти додому, піднятися до себе в кімнату, погодувати Тобі та трохи порозв'язувати задачі з математики.

Але мені також було цікаво. Оскільки я гадав, що вона могла розповісти мені якусь таємницю. А таємниця могла бути про те, хто вбив Веллінгтона. Або про містера Шьерса. І якби вона це зробила, то в мене б стало більше доказів проти нього або я зміг би *Викреслити його зі Списку підозрюваних*.

Отож, оскільки тоді був **Надзвичайний День**, я вирішив прогулятися в парку з місіс Александер попри те, що мене це лякало.

Коли ми опинилися в парку, місіс Александер зупинилася й сказала:

— Зараз я тобі дещо розповім, але ти маєш пообіцяти мені, що не розкажеш татові, що дізнався про це від мене.

— Чому? — спитав я.

— Мені не слід було говорити те, що я сказала. А якщо я не поясню, що мала на увазі, то ти так і будеш про це думати. І можеш спитати в тата. А мені не хочеться, аби ти так робив, бо я не хочу його засмучувати. Тому зараз я поясню, чому сказала те, що сказала. Але перед цим ти маєш пообіцяти мені, що нікому не розповіси, від кого про це дізнався, — сказала вона.

— Чому? — знову спитав я.

— Крістофере, прошу, просто довірся мені, — сказала тоді вона.

— Обіцяю, — відповів я, оскільки якби місіс Александер розповіла, хто вбив Веллінгтона, чи сказала мені, що саме містер Шиєрс убив мою Матір, то я все одно зміг би піти в поліцію та розказати їм про це, бо обіцянку можна порушувати, якщо хтось вчинив злочин, а ти про це довідався.

— Твоя мама, до того як померла, водила дуже близьку дружбу з містером Шиєрсом, — сказала місіс Александер.

— Я знаю.

— Ні, Крістофере, я не думаю, що ти знаєш. Я маю на увазі, що вони були дуже близькими друзями. Дуже-дуже близькими, — сказала вона.

Я трохи подумав над цим і спитав:

— Ви маєте на увазі, що вони займалися сексом?

— Так, Крістофере. Саме це я й маю на увазі, — підтвердила вона.

Потім вона мовчала приблизно 30 секунд і зрештою сказала:

— Мені дуже шкода, Крістофере. Я не хотіла говорити нічого такого, що б могло тебе засмутити. Мені просто хотілося пояснити. Тому я сказала те, що сказала.

Розумієш, я гадала, ти знаєш. Ось чому твій тато думає, що містер Шиєрс — дуже погана людина. І саме тому він не хоче, аби ти ходив і розпитував людей про містера Шиєрса. Тому що це збудить погані спогади.

— І саме тому містер Шиєрс покинув місіс Шиєрс, оскільки він займався сексом із кимось іншим, коли був одружений з місіс Шиєрс? — спитав я.

— Так, гадаю, що так, — відповіла місіс Александер і додала: — Мені шкода, Крістофере. Справді шкода.

— Гадаю, мені час іти, — сказав я.

— Крістофере, з тобою все гаразд? — спитала вона.

— Мені страшно перебувати з вами в парку, оскільки ви незнайомка, — пояснив я.

— Я не незнайомка, Крістофере, я друг, — сказала вона.

— Я піду додому, — повторив я.

— Якщо тобі захочеться про це поговорити, то можеш приходити до мене в гості, коли заманеться. Просто постукай у двері, — сказала вона.

— Гаразд, — відповів я.

— Крістофере? — гукнула вона.

— Що? — озвався я.

— Ти ж не розкажеш татові про нашу розмову, чи не так? — спитала вона.

— Ні. Я пообіцяв, — запевнив я.

— Тоді йди додому. І пам'ятай, що я тобі сказала. Приходь, коли заманеться, — ще раз повторила вона.

І тоді я пішов додому.

Містер Джевонс сказав, що мені подобається математика, оскільки вона безпечна, оскільки в ній треба розв'язувати

задачі, які можуть бути цікавими й складними, але на них усе одно можна знайти чітку відповідь. Він мав на увазі, що математика не схожа на життя, тому що наприкінці життя немає чітких відповідей.

Я знаю, що малося на увазі, бо він сам мені про це сказав.

Це тому, що містер Джевонс не розуміється на числах.

Ось відомий випадок, у якому йдеться про **Парадокс Монті Голла**, і я наводжу його в своїй книжці, оскільки він наочно пояснює, що я маю на увазі.

Колись в американському журналі «**Парейд**» була колонка під назвою «**Спитайте в Мерилін**». Цю колонку вела Мерилін вос Савант, і в журналі було написано, що в неї найвищий у світі коефіцієнт інтелекту і це зареєстровано в **Залі слави Книги світових рекордів Гіннеса**.

У цій колонці вона відповідала на запитання з математики, які їй надсилали читачі.

У вересні 1990 року Крейг Ф. Вітікер з Колумбії, штат Меріленд, поставив їй наступне запитання (це не те, що називається «пряма цитата», оскільки я спростив її та зробив легшою для розуміння):

«Ви потрапили на телевізійну ігрову вікторину. Метою цієї вікторини є виграти головний приз — автомобіль. Ведучий показує вам троє дверей. Він каже вам, що за одними з цих дверей стоїть автомобіль, а за двома іншими — кози. Він просить вас обрати якісь двері. Ви обираєте, але двері не відчиняються. Потім ведучий вікторини відчиняє одні з тих дверей, які ви не обрали, і за ними стоїть коза (оскільки він заздалегідь знає, що за тими дверима). Він каже, що вам надається останній шанс змінити свій вибір перед тим, як двері відчиняться й ви отримаєте автомобіль або козу. Тож він питає, чи ви не хочете змінити вибір і відчинити натомість інші двері. Що вам робити?»

Мерилін вос Савант сказала, що завжди треба змінювати вибір і обирати інші двері, оскільки в тебе є 2 шанси з 3, що саме за тими дверима буде автомобіль.

Але якщо дослухатися до інтуїції, то можна вирішити, що ваші шанси складають 50 на 50, оскільки є однакові шанси, що автомобіль може опинитися за будь-якими з тих двох дверей.

Багато людей написали в той журнал і сказали, що Мерилін вос Савант помиляється, навіть коли вона дуже детально пояснила, чому мала рацію. З усіх листів, які вона отримала з приводу цього питання, у 92 % говорилося, що вона помиляється, а їй писали математики й учені. Ось що вони їй казали:

«Мене дуже непокоїть низький рівень математичних навичок у нашому суспільстві. Будь ласка, не погіршуйте ситуацію та визнайте свою помилку».

*Роберт Сахс, доктор філософії,
Університет Джорджа Мейсона*

«У нашій країні й так панує математична безграмотність, навіщо ж її пропагує особа з найвищим у світі коефіцієнтом інтелекту? Ганьба!»

*Скотт Сміт, доктор філософії,
Університет Флориди*

«Мене приголомшує те, що після того, як вас виправили принаймні три математики, ви все одно не визнаєте своєї помилки».

*Кент Форд,
Державний університет
міста Дікінсон*

«Я певен, що ви отримаєте багато листів від старшокласників і студентів коледжів. Можливо, вам слід записати

кілька адрес — на випадок, якщо знадобиться допомога з вашою колонкою».

*У. Роберт Сміт, доктор філософії,
Державний університет штату Джорджія*

«Ви геть помиляєтеся... Скільки розлючених математиків потрібно для того, щоби ви змінили свою думку?»

*І. Рей Бобо, доктор філософії,
Університет міста Джорджтаун*

«Якщо всі ці доктори філософії помиляються, то нашій державі буде непереливки».

*Еверетт Гарман, доктор філософії,
Дослідницький інститут Армії США*

Але Мерилін вос Савант мала рацію. І це можна показати двома різними способами.

По-перше, можна розв'язати таку математичну задачу:

Позначимо двері X , Y та Z відповідно.

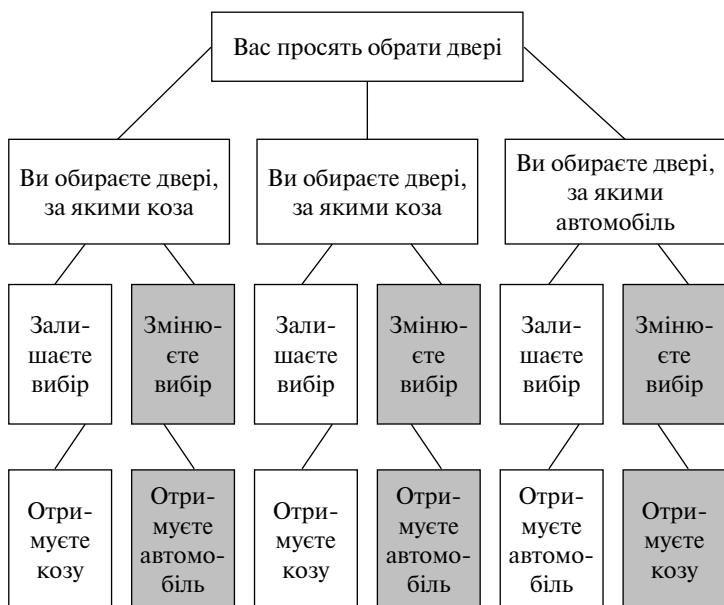
Позначимо той випадок, коли автомобіль стоїть за дверима X , як C_x тощо.

Позначимо той випадок, коли ведучий відчиняє двері X , як H_x тощо.

Припустимо, що ви обрали двері X . Імовірність того, що ви виграєте автомобіль, якщо зміните свій вибір, обчислена за формулою:

$$\begin{aligned} & P(H_z \wedge C_y) + P(H_y \wedge C_z) = \\ & = P(C_y) \cdot P(H_z | C_y) + P(C_z) \cdot P(H_y | C_z) = (\frac{1}{3} \cdot 1) + (\frac{1}{3} \cdot 1) = \frac{2}{3} \end{aligned}$$

Другий спосіб отримати цю відповідь — накреслити схему ймовірних результатів, наприклад:

Тобто якщо ви зміните вибір, то в двох випадках із трьох ви отримаєте автомобіль. А якщо залишите вибір, то ваші шанси отримати автомобіль — 1 до 3.

І це доводить, що не завжди можна покладатися на інтуїцію. За допомогою інтуїції люди приймають життєво важливі рішення. Але за допомогою логіки можна отримати правильну відповідь.

Це також доводить, що містер Джевонс помилявся і що числа бувають дуже складними й суперечливими. І саме тому мені подобається **Парадокс Монті Голла**.

Коли я прийшов додому, там був Родрі. Родрі — це чоловік, який працює на Батька й допомагає йому ремонту-

вати бойлери й опалювальні системи. Інколи вечорами він приходить до нас додому, щоби випити з Батьком пива, подивитися телевізор і поговорити.

На Родрі були білі парусинові штани, скрізь поцятковані брудними плямами, на середньому пальці лівої руки була золота каблучка, а пахло від нього чимось таким, для чого я не знаю назви. Так інколи пахне від Батька, коли він приходить додому з роботи.

Я поклав лакричні палички й батончик білого шоколаду до спеціальної скрині для їжі, яка стояла на полиці, і Батькові не дозволяється її торкатися, оскільки вона належить мені.

— І де ти ходив, юначе? — спитав Батько.

— Я ходив до магазину по лакричні палички й батончик білого шоколаду, — відповів я.

— Довго ж тебе не було, — зауважив він.

— Біля магазину я говорив із собакою місіс Александер. Я його погладив, а він понюхав мої штани, — сказав я, і це була ще одна безвинна брехня.

— Господи, справжній допит із тортурами, — звернувся до мене Родрі.

Але я не зрозумів, до чого тут тортури.

— То як ся маєш, капітане? — спитав він.

— Дуже добре, дякую, — сказав я, оскільки на це запитання треба відповідати саме так.

— Скільки буде 251 помножити на 864? — спитав він.

Я подумав над цим і відповів: «216 864», оскільки це дуже легкий приклад — треба просто помножити **864 × 1000**, що дорівнює **864 000**. Потім треба поділити його на **4**, що дорівнює **216 000**, тобто **250 × 864**. А потім просто треба додати до цього **864**, щоби отримати **251 × 864**. А це дорівнює **216 864**.

— Правильно? — спитав я.

— І гадки не маю, щоб йому, — сказав Родрі й засміявся.

Мені не подобається, коли Родрі з мене сміється. А Родрі часто з мене сміється. Батько каже, що це він поводиться по-дружньому.

— Я закину для тебе в духовку оте рагу алу-гобі, гаразд? — сказав Батько.

Це тому, що мені подобається індійська їжа, оскільки вона має виразний смак. Проте алу-гобі жовтого кольору, тому я додаю до нього червоний харчовий фарбник і тільки потім їм. Я тримаю маленьку пластикову пляшку фарбника у своїй спеціальній скрині для їжі.

— Гаразд, — погодився я.

— Схоже на те, що їх був підлатав Паркі? — сказав Родрі, але він звертався не до мене, а до Батька.

— Ну, скидалося на те, що комутаторні панелі знайшли в якомусь довбаному Ноевому ковчегу, — сказав Батько.

— То ти їм скажеш? — спитав Родрі.

— А сенс? Навряд чи вони потягнуть його до суду, еге ж? — відповів Батько.

— Еге ж, скоріше рак на дуба вилізе, — сказав Родрі.

— Краще не зчиняти бучі, я так вважаю, — промовив Батько.

Тоді я пішов у сад.

Шивон сказала, що коли ти пишеш книжку, то треба додавати описи якихось речей. Я відповів, що можна робити фотознімки й вставляти їх у книжку. Але вона пояснила, що сама ідея книжки полягає в тому, аби описувати речі за допомогою слів, щоб інші люди могли їх прочитати й скласти власне уявлення.

І вона сказала, що краще описувати цікаві або незвичайні речі.

Вона також додала, що мені треба описувати людей з мого роману, наводити одну-дві деталі, щоби читачі могли скласти про них своє власне уявлення. Ось чому я написав про черевики містера Джевонса з усіма їхніми дірками та про поліцейського, який мав такий вигляд, наче

в його носі сидять дві миші, а також про Родрі, який пахнув чимось таким, для чого я не знаю назви.

Тож я вирішив описати сад. Проте сад був не дуже цікавий чи незвичайний. Це був просто сад із травою, са-раєм і мотузкою для білизни. А небо було цікавим і незвичайним, хоча здебільшого буває навпаки, оскільки воно або повністю синє, або повністю сіре, або його затягують одноманітні хмари, і зовсім не схоже, що вони за сотні й сотні миль над твоєю головою. Більше схоже на те, що їх намалювали на великому даху. Але тоді на небі було багато різних хмар на різній висоті, тож можна було роздивитися, яке воно велике й далеке.

Найвище в небі багато маленьких білих хмар, схожих на риб'ячу луску або піщані дюни, і вони склалися в симетричний візерунок.

Нижче від них і на захід кілька великих хмар, які мали злегка оранжеве забарвлення, оскільки тоді вечоріло й сонце вже заходило.

Найближче до землі була величезна хмара, яка мала сіре забарвлення, оскільки це була дощова хмара. Вона мала видовжену загострену форму, ось така:

Я довго дивився на неї і згодом побачив, що вона дуже повільно рухалася й схожа на інопланетний космічний корабель кілька кілометрів завдовжки, як у «Дюні», «Блейковій сімці» або «Близьких контактах третього

ступеня», тільки він був не суцільний, а зроблений із крапель конденсованої води, із яких утворюються хмари.

Але ця хмара могла би бути інопланетним космічним кораблем.

Люди гадають, що інопланетний космічний корабель має бути твердим, зробленим із металу, мати прожектори по всьому корпусу й дуже повільно рухатися небом, оскільки саме такий вигляд мав би космічний корабель, якби його збудували люди, якби могли будувати такі великі кораблі. Проте інопланетяни, імовірно, дуже відрізняються від нас, якщо вони існують. Вони можуть бути схожі на великих слимаків або бути пласкими, наче віддзеркалення. Або вони можуть бути завбільшки з планети. Або вони взагалі можуть не мати тіл. Вони можуть бути інформацією, як у комп'ютері. А їхні космічні кораблі можуть бути схожі на хмари або зроблені з непов'язаних предметів, таких як пил або листя.

Потім я прислухався до звуків у саду й почув спів пташки та шум автомобілів, який нагадував прибій на пляжі, і почув, як десь грає музика і як кричать діти. І коли я прислухався дуже уважно й стояв зовсім непорушно, то між цими шумами я чув у своїх вухах тоненький свист, коли вдихав і видихав повітря носом.

Я пригнувся, аби визначити, чим пахне повітря в саду. Але нічого не відчув. Воно нічим не пахло. І це також було цікаво.

Потім я пішов додому й нагодував Тобі.

107

Моя улюблена книжка — **«Собака Баскервілів»**.

У **«Собаці Баскервілів»** до Шерлока Голмса й Доктора Ватсона приходить Джеймс Мортімер, лікар із боліт

Девона. Друг Джеймса Мортімера, сер Чарлз Баскервіль, помер від серцевого нападу, і Джеймс Мортімер гадає, що хтось міг перелякати його до смерті. Джеймс Мортімер також привозить старовинну згортку, у якій описується прокляття Баскервілів.

У цій згортці йдеться про те, що сер Чарлз Баскервіль мав предка на ім'я сер Г'юго Баскервіль, який був буйним і безбожним поганцем. Він хотів зайнятися сексом із дочкою фермера, але вона втекла, і він погнався за нею болотами. А його друзі, які були шибайголовами та гульвісами, поїхали за ним.

А коли вони його знайшли, то дочка фермера вже померла від знесилення й перевтоми. І вони побачили великого чорного звіра, який був схожий на гончака, але більший за будь-якого гончака, що його коли-небудь бачила смертна людина, і той собака розірвав горло серу Г'юго Баскервілю. І один із друзів тої ж ночі помер від переляку, а двоє інших до кінця своїх днів рішилися глузду.

Джеймс Мортімер гадає, що Собака Баскервілів могла налякати до смерті сера Чарлза, і він непокоїться, що його синові та спадкоємцю, серу Генрі Баскервілю, загрожуватиме небезпека, якщо він переїде до маєтку в Девоні.

Тож Шерлок Голмс посилає Доктора Ватсона до Девона разом із сером Генрі Баскервілем і Джеймсом Мортімером. Доктор Ватсон намагається дізнатися, хто міг убити сера Чарлза Баскервіля. А Шерлок Голмс каже, що він залишиться в Лондоні, але потайки приїжджає до Девона та проводить власне розслідування.

Потім Шерлок Голмс дізнається, що сера Чарлза вбив сусід на ім'я Степлтон, колекціонер метеликів і далекий родич Баскервілів. Степлтон бідний, тому намагається вбити сера Генрі Баскервіля, щоб отримати в спадок маєток.

Для того щоби це зробити, він привіз із Лондона величезного собаку й вимазав його шерсть фосфором, аби вона світилася в темряві, і саме цей собака налякав сера Чарлза Баскервіля до смерті. І Шерлок Голмс разом із Ватсоном і Лестредом зі Скотленд-Ярда його впіймали. Шерлок Голмс і Ватсон застрелили собаку, який був одним із тих двох псів, яких убили в цьому оповіданні, і це погано, оскільки собака був ні в чому не винен. А тоді Степлтон тікає в Грімпенську трясовину, що в тих болотах, і помирає, оскільки тоне в плаву.

В оповіданні є уривки, які мені не подобаються. Один з уривків — це старовинна згортка, оскільки її написано старою мовою, яку важко зрозуміти, наприклад:

«Тож нехай ця історія навчить вас не страхатися виплодів минулого, але натомість бути недріманними в майбутньому, аби не збудити собі на смерть хибні пристрасті, від яких наш рід зазнав таких страждань».

А інколи сер Артур Конан Дойл (автор цього оповідання) описує людей таким чином:

«Було щось трохи недовладне в цьому обличчі, якась зашкарбулість у виразі, якась твердість, можливо, в очах, якась слабкість у вигині губ, що псувало цю досконалу красу».

Я не знаю, що означає «твердість, можливо, в очах», і мене не цікавлять обличчя.

Але інколи мені подобається зустрічати невідомі слова, оскільки тоді їх можна знайти в словнику, наприклад «стромовина» (це круте урвище) або «кичера» (гора з голою вершиною).

Мені подобається **«Собака Баскервілів»**, тому що це детективна історія, у якій є справжні підказки й такі, що можуть завести в Глухий Кут.

Ось кілька справжніх підказок:

1. У сера Генрі Баскервіля зникають обидва черевики, коли він зупиняється в одному з готелів Лондона. Це означає, що хтось хоче дати їх Собаці Баскервілів, аби він запам'ятав запах, наче мисливський собака-слідопит, і зміг напасти на сера Генрі. Це означає, що Собака Баскервілів — не надприродна істота, а звичайний пес.

2. Степлтон єдиний, хто знає безпечні стежки в Грімпенській трясовині, і він радить Ватсону триматися звідти подалі за ради власної безпеки. Це означає, що він щось переховує в Грімпенській трясовині й не хоче, аби це хтось побачив.

3. Місіс Степлтон каже Доктору Ватсону «негайно повертатися до Лондона». Оскільки вона гадає, що Доктор Ватсон — це сер Генрі Баскервіль, і вона знає, що її чоловік хоче його вбити.

А ось кілька підказок, які можуть завести в Глухий Кут:

1. У Лондоні за Шерлоком Голмсом і Ватсоном стежить чорнобородий чоловік в екіпажі. Тому можна вирішити, що цей чоловік — Беррімор, доглядач маєтку Баскервілів, оскільки він єдиний, хто має чорну бороду. Але насправді за ними стежить Степлтон, який почепив накладну бороду.

2. Селен, убивця з Неттін-Гілла. Це чоловік, який втік з тюрми неподалік, і його шукають у болотах, і через це можна вирішити, що він якось пов'язаний із цією історією, але він із нею ніяк не пов'язаний.

3. Чоловік на Кичері. Це силует чоловіка, який Доктор Ватсон бачить якось уночі на болотах, але не пізнає його,

а через це можна вирішити, що то був убивця. Але то був Шерлок Голмс, який потайки приїхав до Девона.

Також мені подобається **«Собака Баскервілів»**, оскільки мені подобається Шерлок Голмс, і я гадаю, що якби я став справжнім детективом, то був би саме таким, як він. Він дуже розумний, розгадує таємниці й каже:

«У світі повно очевидних речей, на які ніхто й ніколи не звертає уваги».

Але він звертає на них увагу, і я також. А ще в тій книжці сказано:

«Шерлок Голмс мав просто неймовірну здібність абстрагувати свій розум за потребою».

І це також дуже схоже на мене, оскільки коли я насправді чимось захоплююсь, наприклад математикою або книжками про місії «Аполлон» чи великих білих акул, то я не помічаю нічого навколо себе і Батько може кликати мене до вечері, а я його не чую. Саме тому я так добре граю в шахи, оскільки я абстракую свій розум за потребою і зосереджуюсь на гральній дошці, а згодом інша людина, із якою я граю, припиняє зосереджуватися й починає чухати носа або дивитися у вікно, і тоді вона робить помилку, а я виграю.

Ось що Доктор Ватсон говорить про Шерлока Голмса:

«...його розум... був зайнятий прагненням створити картину, у яку б уклалися всі ці дивні і на перший погляд не пов'язані між собою епізоди».

І саме це я намагаюся зробити за допомогою своєї книжки.

Шерлок Голмс також не вірить у надприродне, як-то: у Бога, казки, Собак із Пекла й прокляття, оскільки це все дурниці.

Я завершу цей розділ двома цікавими фактами про Шерлока Голмса.

1. В оповіданнях про Шерлока Голмса, які написав сер Артур Конан Дойл, Шерлок Голмс ніколи не носив мисливської шапочки, яка постійно на ньому в коміксах і фільмах. Мисливську шапочку вигадав чоловік на ім'я Сидні Педжет, який намалював ілюстрації до тих оповідань.

2. В оповіданнях про Шерлока Голмса, які написав сер Артур Конан Дойл, Шерлок Голмс ніколи не каже «Елементарно, мій любий Ватсон». Він так каже тільки в теле- й кінофільмах.

109

Того вечора я трохи пописав свою книжку, а наступного ранку взяв її з собою до школи, щоби Шивон змогла її почитати й сказати, чи я не наробив орфографічних та граматичних помилок.

Шивон прочитала книжку під час уранішньої перерви, коли вона, як завжди, сиділа з іншими викладачами в кутку ігрового майданчика за чашкою кави. Після вранішньої перерви вона прийшла, сіла біля мене й сказала, що вона прочитала уривок, у якому йшлося про мою розмову з місіс Александер.

— Ти розповів про це батькові? — спитала вона.

— Ні, — відповів я.

— Ти збираєшся розповісти про це батькові? — спитала вона.

— Ні, — відповів я.

— Добре. Як на мене, Крістофере, так буде краще, — погодилася вона, а потім додала: — Ти засмутився, коли дізнався про це?

— Дізнався про що? — спитав я.

— Ти засмутився, коли дізнався, що в твоєї мами й містера Шиєрса був роман? — пояснила вона.

— Ні, — відповів я.

— Ти не брешеш, Крістофере? — спитала вона.

— Я ніколи не брешу, — відповів я.

— Я знаю, Крістофере. Просто інколи нас щось засмучує, але ми не хочемо говорити іншим людям, що нас це засмучує. Нам хочеться тримати це в таємниці. А інколи нам буває сумно, але насправді ми не усвідомлюємо, що нам сумно. Тому й кажемо, що все гаразд. Але насправді це не так, — сказала вона.

— Я не засмутився, — повторив я.

— Якщо тобі стане через це сумно, то я хочу, аби ти пам'ятав, що завжди можеш прийти до мене й поговорити про це. Я гадаю, якщо ти зі мною поговориш, тобі може стати легше. А якщо тобі не буде сумно і ти все одно захочеш зі мною поговорити, то також приходи. Ти зрозумів? — спитала вона.

— Зрозумів, — відповів я.

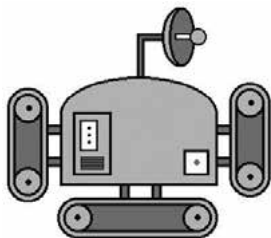
— Добре, — сказала вона.

— Але я не засмутився. Оскільки Мати померла. І оскільки містер Шиєрс більше тут не живе. Тож я би засмучувався через те, чого не існує. А це дурниці.

Протягом першої половини дня я займався математикою, а на ланч відмовився від кішу, оскільки він був жовтий, але взяв моркву, горошок і багато томатного кетчупу. А на десерт я взяв крамбл з чорницею та яблуками, але без тіста, оскільки воно також було жовте, тому я попросив місіс Девіс прибрати тісто перед тим, як накладати крамбл мені в тарілку, оскільки немає значення, якщо

різні типи їжі торкаються один одного перед тим, як вони власне опинилися на моїй тарілці.

Потім, після ланчу, я займався образотворчим мистецтвом із місіс Пітерс і зробив кілька малюнків інопланетян, які мали ось такий вигляд:

113

Моя пам'ять схожа на фільм. Саме тому я дуже добре все запам'ятовую, наприклад розмови, які я записав у своїй книжці, як були вдягнені люди та як вони пахли, оскільки моя пам'ять має запашну доріжку, яка схожа на звукову доріжку в кіно.

І коли люди просять мене щось пригадати, то я просто натискаю **Перемотку**, **Швидку Прокрутку Вперед** або **Паузу**, як на відеопрогравачі, хоча скоріше як на dvd-плеєрі, оскільки мені не треба Перемотувати всю плівку, щоби дістатися до дуже давнього спогаду. А також там немає кнопок, оскільки це відбувається в моїй голові.

Якщо мені скажуть: «Крістофере, розкажи, якою була твоя мама», то я зможу Перемотати спогади на різні випадки й розповісти, який вигляд вона мала саме в той час.

Наприклад, я міг би Перемотати на 4 липня 1992 року, коли мені було 9 років, і це була субота, і ми були на відпочинку в Корнуолі і після обіду пішли на пляж у місце

під назвою Польперро. На Матері були шорти з джинсової тканини та блакитний бікіні-топ, і вона курила цигарки «Консулат» із ментолом. І вона не купалася. Мати засмагала на рушнику, який мав червоні й фіолетові смуги, і читала книжку Джорджетти Гейер під назвою «**На Маскараді**». А потім вона закінчила засмагати, пішла до води поплавати й вигукнула: «Свята паніматко, як холодно!» І вона сказала, що мені також варто піти поплавати, але мені не подобається плавати, оскільки мені не подобається знімати з себе одяг. І вона підказала, що я можу просто підкотити штани й трохи зайти у воду, тож я так і зробив. Я стояв у воді, а Мати сказала: «Бачиш, як гарно». А потім вона пірнула спиною і зникла під водою, а я подумав, що її з'їла акула, і закричав, а вона знову виринула з води, підійшла до мене, підняла праву руку, розвела віялом пальці й сказала: «Нумо, Крістофере, торкнися моєї руки. Нумо, давай. Годі кричати. Торкнися моєї руки. Послухай мене, Крістофере. Ти зможеш». І трохи згодом я припинив кричати, підняв ліву руку, розвів пальці віялом, і ми торкнулися пучками, і Мати сказала: «Усе гаразд, Крістофере. У Корнуолі немає акул», і мені полегшало.

Тільки я не пам'ятаю, що відбувалося до того, як мені виповнилося 4 роки, оскільки я тоді неправильно дивився на речі, тож вони не змогли записатися належним чином.

І саме так я впізнаю людей, якщо не знаю, хто вони такі. Я дивлюся на те, як вони вдягнені, чи є в них ціпок, або дивна зачіска, або якісь певні окуляри, або якісь особливі жести, і тоді я виконую **Пошук** у пам'яті, аби подивитися, чи я зустрічав їх раніше.

Саме так я дізнаюся, як треба діяти в складних випадках, коли не знаю, що слід робити.

Наприклад, якщо люди кажуть речі, які не мають сенсу, на кшталт «Па-па», «крокодил», «чао», «гамадрил» або

«Тебе тільки по смерть посилати», тоді я виконую **Пошук** і дивлюся, чи я не чув такого раніше.

А якщо хтось у школі лежить на підлозі, то я виконую **Пошук** у своїй пам'яті, аби знайти образ людини з епілептичним нападом, і я порівнюю цей образ із тим, що відбувається на моїх очах, тож я можу відрізнити, чи вони просто лежать і граються, чи сплять, чи в них стався епілептичний напад. І якщо в них епілептичний напад, то я маю відсунути подалі всі меблі, аби вони не забили собі голову, зняти з себе кофтину, покласти їм під голову й піти знайти якогось учителя.

Інші люди також мають у своїх головах якісь образи. Але вони інакші, оскільки всі образи в моїй голові — це образи речей, які відбулися насправді. А інші люди мають у своїх головах образи речей, які насправді ніколи не відбувалися.

Наприклад, Мати інколи говорила: «Якби я не побралася з твоїм батьком, то гадаю, що жила би на невеличкій фермі на півдні Франції з чоловіком на ім'я Жан. І він би, ой, він би був місцевим майстром. Ну, робив би людям ремонти, ставив і фарбував паркани, допомагав поратися в саду. І в нас би була веранда, над якою звисали би гілки інжиру, а в глибині саду була би галявина з соняшниками, а вдалині, на горі, виднілося б маленьке містечко, і ми би сиділи вечорами надворі, пили червоне вино, курили цигарки “Галуаз” і милувалися заходом сонця».

А Шивон якось сказала, що коли їй стає гірко або сумно, то вона заплющує очі й уявляє собі, що вона поїхала на Кейп-Код зі своєю подругою Еллі і вони взяли човна з Провіденстауна й припливли в бухту, аби подивитися на горбатих китів, і від цього їй стає спокійно, затишно й радісно.

Інколи, якщо хтось помер, як, наприклад, Мати, то люди кажуть: «Що би ти сказав своїй мамі, якби вона була

поруч?» або «Що би твоя мама про це подумала?», а це дурниці, оскільки Мати померла, а з мертвими людьми не можна розмовляти і мертві не можуть думати.

І Бабуся також має образи в своїй голові, але вони плутані, наче хтось перемішав кадри в кінофільмі, і тепер вона не може пригадати, у якому порядку все відбувалося, тому гадає, що мертві люди досі живі, і вона не розуміє, відбулася якась подія в реальному житті чи по телебаченню.

127

Коли я прийшов додому зі школи, Батько ще був на роботі, тож я відімкнув вхідні двері, зайшов усередину й зняв із себе пальто. Я пішов на кухню й виклав свої речі на стіл. І однією з тих речей була книжка, яку я брав до школи, аби показати її Шивон. Я зробив собі молочний коктейль із малиною й розігрів його в мікрохвильовій печі, а потім пішов у вітальню дивитися фільм із циклу **«Синя планета»** про життя в найглибших западинах океану.

У цьому фільмі йшлося про морських істот, які живуть навколо сірчаних курців, підводних вулканів, крізь які з-під земної кори у воду викидаються гази. Учені зовсім не очікували, що там можуть бути якісь живі організми, оскільки це середовище надто гаряче й отруйне, але там існують цілі екосистеми.

Мені подобається ця серія, оскільки вона доводить, що завжди існують такі речі, які наука ще не відкрила, і всі реалії, які люди сприймають як належне, можуть бути зовсім хибними. А також мені подобається той факт, що цей фільм знімали в місцях, до яких дістатися важче, ніж до вершини гори Еверест, але вони всього за кілька миль під морською поверхнею. І це одні з найтихіших, найтемніших

і найтаємніших місць нашої планети. Інколи я уявляю, що перебуваю там, у сферичному металевому батискафі з вікнами завтовшки 50 см, аби вони не тріснули під тиском води. І уявляю, що я — єдина людина в тому батискафі і що він не з'єднаний із якимось кораблем, а може пересуватися автономно, а я можу керувати двигунами та рухатися понад морським дном куди захочу і мене ніхто ніколи не знайде.

Батько прийшов додому о 5:48 вечора. Я почув, як він пройшов крізь парадні двері, а потім зайшов до вітальні. На ньому була сорочка в клітинки лаймово-зеленого та небесно-блакитного кольорів, і шнурівки на одному черевіку були зав'язані подвійним вузлом, але на другому — ні. Він приніс стару вивіску: «Порошкове молоко від Фузелла», яка була зроблена з металу, покрита синьою та білою емаллю й поцяткована маленькими круглими плямами іржі, схожими на дірки від куль, але Батько не пояснив, чому він її приніс.

— Здоров був, партнере! — сказав він. Це один із його жартів.

— Привіт, — відповів я.

Я далі дивився фільм, а Батько пішов на кухню.

Я забув, що залишив свою книжку на кухонному столі, оскільки мене надто зацікавив фільм із циклу «**Синя планета**». Це те, що називається *Втратити Пильність*, а цього ніколи не можна робити, якщо ти детектив.

Коли Батько зайшов у вітальню, було 5:54 вечора.

— Що це таке? — спитав він, але сказав це дуже тихо, тож я не зрозумів, що він сердиться, оскільки він не кричав.

У правій руці він тримав мою книжку.

— Це книжка, яку я пишу, — відповів я.

— То це правда? То ти справді розмовляв із місіс Александер? — сказав він, але вимовив це дуже тихо, тож я досі не розумів, що він сердиться.

— Так, — відповів я.

— Господи Ісусе, Крістофере. Невже ти, бляха, такий дурний? — сказав тоді він.

Це те, що Шивон називає риторичним запитанням. У кінці такого речення стоїть знак питання, але на нього не треба відповідати, оскільки людина, яка ставить таке запитання, вже знає відповідь. Риторичні запитання важко розпізнати.

— Що я тобі, бляха, казав, Крістофере? — сказав Батько, цього разу набагато гучніше.

— Не промовляти ім'я містера Шиерса в нашому домі. І не питати в місіс Шиерс або в когось іншого, хто вбив того клятого пса. І не залізати без дозволу в чужі сади. І покинути гратися в клятого детектива. Тільки я нічого цього не робив. Я просто спитав у місіс Александер про містера Шиерса, оскільки...

Але Батько перебив мені мову:

— Не засирай мені мозок, лайно ти мале. Ти чітко знав, що ти, у біса, робиш. Не забувай, я прочитав цю книжку, — сказав він, а потім підняв її вгору, потрусив нею й спитав: — Що ще я тобі казав, Крістофере?

Я подумав, що він поставив чергове риторичне запитання, але не був упевнений. Мені було важко збагнути, що треба відповідати, оскільки я починав лякатися й бентежитися. Тоді Батько повторив своє запитання:

— Що ще я тобі казав, Крістофере?

— Не знаю, — відповів я.

— Та годі. У тебе ж, бляха, ідеальна пам'ять, — сказав він.

Але мені було важко думати.

— Я казав не пхати свого довбаного носа в чужі справи. А ти що робиш? Пхаєш свого носа в чужі справи. Ходиш тут, ворушиш минуле й ділишся ним із кожним стрічним. Що ж мені робити з тобою, Крістофере? Що ж мені, бляха, з тобою робити?

— Я просто теревенив із місіс Александер. Я не займався розслідуванням, — пояснив я.

— Прощу тебе, Крістофере, зроби мені одну послугу. Одну-єдину послугу, — сказав тоді він.

— Я не хотів розмовляти з місіс Александер. Місіс Александер сама...

Але Батько знову перебив мені мову й дуже міцно схопив за руку.

Раніше Батько ніколи не хапав мене таким чином. Мати інколи могла мене вдарити, оскільки вона мала запальну вдачу, а це означає, що вона сердилася швидше, ніж інші люди, і частіше кричала. Але Батько має спокійнішу вдачу, а це означає, що він не так швидко сердиться й не так часто кричить. Тому я зовсім не очікував, що він так мене схопить.

Мені не подобається, коли люди мене хапають. А також мені не подобається, коли трапляється щось неочікуване. Тож я його вдарив так само, як ударив поліцейського, коли той схопив мене за руку й підняв на ноги. Але Батько не відпустив мене й став кричати. Тож я знову його вдарив. І я не пам'ятаю, що робив потім.

На короткий період часу в мене відібрало пам'ять. Я знаю, що він був коротким, оскільки потім звірився з годинником. Було схоже на те, що мене вимкнули, а потім знову ввімкнули. А коли мене знову ввімкнули, то я сидів на килимі, притулившись спиною до стіни, на моїй правій руці була кров, а щока боліла. Батько стояв на килимі переді мною на відстані одного метра, дивився на мене й досі тримав мою книжку в правій руці, але тепер вона була перегнута навпіл, і кутики зовсім обтріпалися, і на його шиї була велика подряпина, а рукав сорочки з зеленими й блакитними квадратами сильно порвався, і Батько важко дихав.

Приблизно за хвилину він повернувся до мене спиною й пішов на кухню. Там він відчинив двері з чорного ходу

й вийшов надвір у сад. Я почув, як він підняв кришку сміттового бака, кинув щось у нього й з грюкотом опустив кришку.

Потім він знову зайшов у кухню, та вже без книжки. Тоді він замкнув двері з чорного ходу, поклав ключ у маленький фарфоровий жбан у формі товстої монашки, став посеред кухні й заплющив очі. Потім він їх розплющив і сказав:

— Треба, бляха, випити.

І він узяв собі бляшанку пива.

131

Ось кілька причин, із яких я ненавиджу жовтий і коричневий кольори:

ЖОВТИЙ

1. Гірчиця.

2. Банани (а з часом вони стають коричневими).

3. Жовті подвійні смуги.

4. **Жовта гарячка** (це така хвороба з тропічної Америки й Західної Африки, яка призводить до гарячки, гострого нефриту, жовтяниці й крововиливів, і її спричиняє вірус, який передається з укусом москіта під назвою *Aedes aegypti*, якого раніше називали *Stegomyia fasciata*, а нефрит — це запалення нирок).

5. **Жовті квіти** (оскільки від квіткового пилку в мене починається сінна астма, а це один із трьох збудників

сінної астми, інші два — пилок від трав і плісняві грибки, від яких мені також стає погано).

6. Цукрова кукурудза (оскільки вона виходить разом із калями, і ти її не перетравлюєш, тож насправді вона не призначена для вживання, як-то трава чи листя).

КОРИЧНЕВИЙ

1. Бруд.

2. Підлива.

3. Калі.

4. Дерево (оскільки раніше люди виготовляли з дерева механізми й транспортні засоби, але більше вони так не роблять, тому що дерево ламається, трухлявіє, а інколи в ньому заводяться хробаки, тож зараз люди виготовляють механізми й транспортні засоби з металу й пластику, які є кращими й сучаснішими).

5. Мелісса Коричнева (це дівчина з моєї школи, хоча насправді вона не коричнева, як Аніл або Мухаммед, просто в неї таке прізвище, але вона розірвала навпіл мій великий малюнок астронавта, і я його викинув навіть попри те, що місіс Пітерс склеїла його липкою стрічкою, оскільки його все одно зіпсовано).

Місіс Форбс сказала, що ненавидіти жовтий і коричневий кольори — це дурниці. А Шивон сказала, що їй не варто говорити такі речі й що в кожного є улюблені кольори. І Шивон була права. Але місіс Форбс також була в дечому права. Оскільки це дійсно в дечому дурниці. Але протягом життя потрібно приймати багато рішень,

і якщо не приймати рішень, то ти ніколи нічого не робитимеш, тому що весь час обиратимеш, що тобі робити. Тож добре мати причину, із якої тобі щось подобається або не подобається. Це наче вилазка до ресторану, коли Батько бере мене до «Корчми Берні», а ти дивишся в меню й тобі треба обирати страви. Але ти не знаєш, чи тобі сподобається щось нове, оскільки ти його не куштував, але в тебе є улюблені, знайомі страви, і ти обираєш їх, а ще є страви, які ти ненавидиш і не замовляєш, і тоді все дуже просто.

137

Наступного дня Батько сказав, що йому дуже шкода, що він мене вдарив, і він зробив це ненавмисне. Він переконався, що я промив собі подряпину на щоці «Детолом», аби її продезінфікувати, а потім наклав на неї пластр, аби з неї не текла кров.

Тоді — оскільки то була субота — він сказав, що поведе мене на екскурсію, аби показати, що йому справді дуже шкода й що ми поїдемо до зоопарку «Туайкросс». Тож він зробив мені кілька сендвічів із білим хлібом, помідорами, латуком, шинкою та полуничним джемом, оскільки мені не подобається купувати їжу в незнайомих місцях. І він запевнив, що все буде добре, оскільки в зоопарку буде мало людей, бо згідно з прогнозом погоди мав піти дощ, і це дійсно було добре, тому що мені не подобаються натовпи, але подобається, коли дощить. Тож я пішов і взяв свого дощовика оранжевого кольору.

Потім ми поїхали до зоопарку «Туайкросс».

До того часу я ніколи не був у зоопарку «Туайкросс», і я не зміг розробити собі маршрут перед тим, як ми туди

дісталися, тож ми купили путівник в інформаційному центрі, а потім обійшли весь зоопарк, і я вирішив, які тварини мені сподобалися найбільше.

Ось тварини, які сподобалися мені найбільше:

1. РЕНДІМЕН — так звати найстарішу **Червонопику Чорну Мавпу-Павука** (*Ateles paniscus paniscus*), яка коли-небудь жила в неволі. Рендімену 44 роки, тобто він одного віку з Батьком. Раніше його тримали в зоомагазині, а навколо його талії був одягнений металевий обруч, як у книжках про піратів.

2. ПАТАГОНСЬКІ МОРСЬКІ ЛЕВИ, яких звуть Диво й Зірка.

3. МАЛІКУ — це **Орангутанг**. Він мені сподобався, оскільки лежав у чомусь на кшталт гамака, зробленого із зелених смугастих штанів від піжами, а на синій пластиковій табличці біля клітки було написано, що він сам зробив цей гамак.

Потім ми зайшли в кафе, і Батько замовив камбалу зі смаженою картоплею, яблучний пиріг із морозивом і чайник чаю з бергамотом, а я їв свої сендвічі й читав путівник по зоопарку. Тоді Батько сказав:

— Крістофере, я тебе дуже сильно люблю. Ніколи цього не забувай. І я знаю, що інколи в мене зриває дах. Я знаю, що серджуся. Я знаю, що кричу. І знаю, що не повинен цього робити. Але я так поведжуся тільки тому, що боюся за тебе, бо не хочу, аби ти нажив собі лиха, не хочу, щоби тобі було боляче. Ти мене розумієш?

Я не знав, чи розумів його. Тож я відповів:

— Я не знаю.

— Крістофере, ти розумієш, що я тебе люблю? — спитав тоді Батько.

— Так, — відповів я, оскільки якщо ти когось любиш, то допомагаєш йому не нажити лиха, піклуєшся про нього й не брешеш йому, а Батько допомагає мені, коли в мене бувають неприємності, як то коли я потрапив до поліцейського відділка, і він піклується про мене, бо готує мені їсти, і він ніколи мені не бреше, а це означає, що він мене любить.

Потім Батько підняв праву руку й розвів віялом пальці, і я підняв ліву руку й розвів віялом пальці, і ми торкнулися пучками.

Потім я дістав зі своєї сумки аркуш паперу й накреслив карту зоопарку по пам'яті, як вправу. Ось який вигляд мала ця карта:

Потім ми пішли дивитися на жирафів. І запах їхніх калів нагадував запах, який був у клітках із пустельними щурами, яких ми колись тримали в школі, а коли вони бігали, то їхні ноги були такими довгими, що здавалося, наче вони рухалися в уповільненій зйомці.

¹ Лангур — це Мавпа Старого Світу.

² Куон — це Індійський Дикий Собака, і він схожий на лиса.

Потім Батько сказав, що треба їхати додому, поки на дорогах немає заторів.

139

Мені подобається Шерлок Голмс, але не подобається сер Артур Конан Дойл, який написав оповідання про Шерлока Голмса. Це тому, що він не був схожий на Шерлока Голмса й вірив у надприродне. А коли він зістарився, то приєднався до Співки спіритуалістів, отже, він вірив, що з мертвими можна розмовляти. Це тому, що під час Першої світової війни його син помер від грипу, а сер Артур Конан Дойл все одно хотів із ним спілкуватися.

А 1917 року сталася одна визначна подія під назвою **Інцидент із Феями з Коттінглі**. Дві кузини, одну з яких звали Френсіс Гріффітс, і їй було 9 років, та Ельзі Райт, якій було 16 років, сказали, що інколи вони гралися з феями біля струмка під назвою Коттінглі-Бек, і за допомогою камери батька Френсіс вони зробили 5 знімків з феями, на кшталт:

Але це були не справжні феї. Це були малюнки на папері, які кузини вирізали й поприпинали булавками, оскільки Ельзі дуже добре малювала.

Гарольд Снеллінг, який був експертом з підроблених фотографій, сказав:

«Ці танцюючі фігури не з паперу й не з тканини, їх не домальовано на тлі фотографії, але що вражає мене найбільше, так це те, що фігури рухалися під час того, як робився знімок».

Але він сказав дурницю, оскільки папір міг би рухатися під час того, як робився знімок, а час експонування був дуже довгий, оскільки на тлі фотографії видно невеликий водоспад і потік води зовсім розмитий.

Потім сер Артур Конан Дойл дізнався про ці фотографії, написав статтю до журналу під назвою **«Стренд»** і заявив, що він вірить у автентичність знімків. Але він також сказав дурницю, оскільки якщо поглянути на фотографії, то можна побачити, що ті феї дуже схожі на фей, яких малювали в старих книжках, що в них є крила, сукні, гетри й черевики, а це схоже на те, якби на землю прилетіли інопланетяни й вони були би схожі на далеків з **«Доктора Хто»**, або на імперських штурмовиків із Зірки Смерті в **«Зоряних війнах»**, або на маленьких зелених чоловічків, яких малюють у мультиках про прибульців.

А 1981 року чоловік на ім'я Джо Купер узяв інтерв'ю в Ельзі Райт і Френсіс Гріффітс і написав статтю до журналу під назвою **«Анексплейнд»**, і Ельзі Райт сказала, що всі 5 фотографій були підроблені, а Френсіс Гріффітс підтвердила, що 4 були підроблені, а одна справжня. Вони сказали, що Ельзі змалювала фей із книжки під назвою **«Подарункова книжка принцеси Мері»** Артура Шепперсона.

І це доводить, що інколи люди хочуть вірити в дурниці й не хочуть знати правду.

А також це доводить, що працює така річ, як лезо Оккама. Лезо Оккама — це не те лезо, яким голяться чоловіки, а закон про те, що:

«Entia non sunt multiplicanda praeter necessitatem».

Це латинський вислів, який означає

Не варто примножувати сутності без крайньої на те потреби.

А це означає, що вбивця зазвичай буває знайомий з жертвою, що феї — це малюнки на папері, а з мертвими людьми розмовляти не можна.

149

Коли я прийшов у школу в понеділок, Шивон спитала, чому в мене на щоці синець. Я відповів, що Батько розсердився й схопив мене, тож я його вдарив, а потім ми побилися. Шивон спитала, чи вдарив мене Батько у відповідь, і я сказав, що не знаю, оскільки я був дуже злий і з моєю пам'яттю відбувалося щось дивне. Потім вона спитала, чи вдарив мене Батько через те, що розсердився. І я відповів, що він мене не вдарив, а схопив, але він справді розсердився. Тоді Шивон спитала, чи він боляче мене схопив, і я підтвердив, що так, боляче. Шивон хотіла дізнатися, чи мені не страшно повертатися додому, і я сказав, що не страшно. А потім вона спитала, чи я хочу ще про це поговорити, і я відмовився. Вона сказала «га-разд» і ми більше про це не говорили, оскільки коли ти сердитий, то можна схопити людину за руку чи плече, але не за волосся чи обличчя. І бити також не можна, якщо тільки вже не зав'язалася бійка, тоді це не так погано.

Коли я прийшов додому зі школи, Батько ще був на роботі, тож я пішов на кухню, дістав ключ із маленького фарфорового жбана у формі монашки, відчинив двері з чорного ходу, вийшов надвір і зазирнув у сміттевий бак у пошуках своєї книжки.

Мені хотілося повернути свою книжку, оскільки мені подобалося її писати. Мені подобалося, що в мене з'явився власний проект, особливо такий складний, як книжка. Також я досі не знав, хто вбив Веллінгтона, а я записував у книжку всі підказки, які встиг знайти, тож мені не хотілося, щоб вона пропала.

Але в сміттевому баці книжки не було.

Я опустив кришку сміттевого бака й пішов у глиб саду, аби зазирнути до бака, куди Батько складає садові сміття, скошену траву з моріжка та яблука, що впали з дерев, але моєї книжки там також не було.

Я став міркувати, чи не поклав її Батько до свого фургона, чи не поїхав на звалище й не викинув її в один із тих великих баків, але мені не хотілося, щоби так сталося насправді, оскільки тоді б я її більше ніколи не побачив.

Був іще один варіант, що Батько сховав мою книжку десь удома. Тож я вирішив влаштувати обшук і спробувати її знайти. Тільки треба було постійно й уважно дослухатися, щоби почути, коли Батько зупинить перед будинком свій фургон, аби він не спіймав мене за детективним розслідуванням.

Я почав обшук із кухні. Моя книжка мала приблизні розміри **25 см × 35 см × 1 см**, тож її не можна було сховати в дуже маленькому місці, а це означало, що мені не треба було зазирати в дуже маленькі місця. Я подивився зверху на кухонних шафах, за шухлядами, під плитою, а за допомогою спеціального ліхтарика «Маг-лайт» та маленького дзеркала, яке я взяв у коморі, я зміг зазирнути в темні місця за шафами, куди раніше пролізали миші з саду й наводили мишенят.

Потім я провів обшук у коморі.

Потім я провів обшук у їдальні.

Потім я провів обшук у вітальні і знайшов під диваном загублене колесо від своєї моделі «Мессершмітт Ейрфікс Bf.109G-6».

Потім мені здалося, що я почув, як Батько заходить до будинку з парадного входу, і я смикнувся, спробував швидко встати й стукнувся коліном об куток журнального столика, і було дуже боляче, але виявилось, що то люди-наркомани щось упустили на підлогу в сусідньому будинку.

Потім я пішов на другий поверх, але не проводив обшуку у своїй кімнаті, оскільки вирішив, що Батько не став би від мене нічого ховати в моїй власній кімнаті, тільки якщо він не надумає схитрувати й зробити те, що називається *Подвійний Блеф*, як у справжніх детективних романах з убивством, тож я вирішив обшукати свою кімнату лише в тому разі, якщо книжки більше ніде не виявяться.

Я провів обшук у ванній кімнаті, але сушарка була єдиним місцем, куди варто було зазирати, і там нічого не знайшлося.

А це означало, що єдина кімната, у якій ще не проводився обшук, — це кімната Батька. Я не знав, чи мені слід там шукати, оскільки він іще раніше наказав мені не копирсатися в його кімнаті. Але якщо він вирішив щось від мене сховати, то найкращим місцем для схованки була би саме його кімната.

Тож я сказав собі, що не буду копирсатися в його кімнаті. Я просто братиму речі, а потім ставитиму їх на місце. І він ніколи не дізнається про мій вчинок, тож не розсердиться.

Я почав обшук під ліжком. Там знаходилося: 7 черевиків, гребінець, на якому було багато волосся, шматок мідної трубки, шоколадне печиво, порножурнал під

назвою «Фієста», мертва бджола, краватка з зображенням Гомера Сімпсона й дерев'яна ложка, але моєї книжки там не було.

Потім я зазирнув у шухляди з обох боків нічного столика, але там були лише аспірин, гострозубці для нігтів, батарейки, зубна нитка, тампон, носовички й запасний штучний зуб, який Батько тримає на випадок, якщо загубить той штучний зуб, який йому довелося вставити в дірку, коли він вибив справжній зуб, впавши з драбини під час того, як прибирав годівничку для пташок у саду, але моєї книжки там також не було.

Тоді я став шукати в одяжній шафі. Вона була повна одягу, який висів на плічках. А нагорі була невелика полиця, куди я зміг зазирнути, коли став на ліжко, але довелося зняти взуття, оскільки я міг залишити брудні відбитки, а це була би підказка Батькові, що я проводив обшук. Але на полиці виявилось ще кілька порножурналів, зламаний тостер для сендвічів, 12 дротяних плічок і старий фен, який колись належав Матері.

На дні шафи лежала велика пластикова скриня для інструментів, і вона була повна інструментів для Ремонту Своїми Руками, як-то: дріль, пензлик, кілька гвинтиків і молоток, і все це я побачив, не відчиняючи скрині, оскільки вона була зроблена з прозорого сірого пластику.

Потім я побачив, що під скринею для інструментів лежить іще одна коробка, тож я вийняв скриню з шафи. Інша коробка була старою картонною коробкою для сорочок — вона так називається, бо колись люди купляли в таких сорочки. І коли я зазирнув у коробку для сорочок, то побачив там свою книжку.

І я не знав, що мені робити.

Мені стало радісно, оскільки Батько не викинув мою книжку. Але якби я її забрав, то він би дізнався, що я копирсався в його кімнаті, і він би дуже розсердився, а я обіцяв не копирсатися в його кімнаті.

Потім я почув, як біля будинку зупинився його фургон, і зрозумів, що мені треба думати швидко й бути кмітливим. Тож я вирішив залишити книжку на місці, оскільки подумав, що Батько не мав наміру її викидати, якщо поклав її в коробку для сорочок, і я зможу продовжити писати книжку в іншому зошиті, який я ретельно ховатиму, а згодом, може, він передумає й поверне мені першу частину книжки, і я зможу переписати туди продовження. А якщо він ніколи її не поверне, то я все одно зможу пригадати більшу частину написаного тексту, тож наведу його в другій таємній книжці, а якщо захочу звіритися й переконатися, що все правильно запам'ятав, то прийду в кімнату Батька, коли його не буде вдома, і звірюся.

Потім я почув, як Батько зачинив дверцята фургона.

І тоді я побачив конверт.

Цей конверт, адресований мені, лежав у коробці для сорочок під моєю книжкою разом із іншими конвертами. Я його взяв. Він був неушкоджений. На ньому стояв надпис:

**Крістоферу Буну
Рендольф-стрит, 36
Свіндон
Вілтшир**

Я побачив, що інших конвертів дуже багато й всі вони адресовані мені.

Далі я помітив, як були написані слова «Крістофер» і «Свіндон». Вони були написані ось так:

*Крістофер
Свіндон*

Я знаю лише трьох людей, які малюють невеликі кола замість крапок у літері «і». Одна з них — Шивон, другий — містер Локслі, який колись викладав у мене в школі, а третьою була Мати.

Потім я почув, як Батько відчиняє двері з парадного ходу, тож я дістав з-під книжки один конверт, опустив кришку на коробці для сорочок, поклав на неї зверху скриню для інструментів і дуже обережно причинив двері шафи.

— Крістофере? — гукнув Батько.

Я нічого не відповів, оскільки він міг розчути, звідки я до нього озиваюсь. Я встав, обійшов ліжко й зупинився біля виходу з кімнати, тримаючи в руці конверт і намагаючись поводитися якомога тихіше.

Батько стояв перед сходами на першому поверсі, і я подумав, що він неодмінно мене помітить, але він передивлявся ранкову пошту, і його голова була нахилена вниз. Потім він відійшов від сходів і попрямував на кухню, а я дуже тихо зачинив двері до його кімнати й пішов у свою спальню.

Мені хотілося роздивитися конверт, але не хотілося сердити Батька, тож я сховав конверт під матрац. Потім я спустився на перший поверх і привітався з Батьком.

— То чим ти сьогодні займався, юначе? — спитав він.

— Сьогодні ми проходили **Життєві Навички** з місіс Грей. А саме як користуватися **Грошима й Громадським Транспортм**. На ланч я з'їв томатний суп і 5 яблук. Після обіду я займався математикою, а потім ми пішли до парку з місіс Пітерс і збирали листя для колажів, — відповів я.

— Чудово, чудово. Що бажаєш погамати? — спитав тоді Батько.

«Погамати» — це «поїсти».

Я відповів, що хотів би печену квасоллю й броколі.

— Гадаю, це можна легко організувати, — сказав Батько.

Я сів на диван і трохи почитав книжку, яку я тоді читав, під назвою «Хаос» Джеймса Глейка.

Потім я пішов на кухню й сів їсти свою печену квасоллю й броколі, а Батько їв сосиски, яєчню й смажений хліб і запивав їх чашкою чаю.

— Я збираюся повісити полицки у вітальні, якщо ти не заперечуєш. Боюся, доведеться трохи пошуміти, тому якщо ти захочеш подивитися телевізор, то треба буде переміститися нагору, — сказав він.

— Я піду й побуду сам у своїй спальні, — відповів я.

— От і молодець, — похвалив мене він.

— Дякую за вечерю, — промовив я, оскільки це називається «бути чемним».

— Без проблем, малий, — відповів він.

І я піднявся до себе в спальню.

Коли я зайшов у спальню, то зачинив двері й дістав з-під матраца конверт. Я підніс його до світла й спробував роздивитися, що було всередині, але папір конверта був надто щільним. Я замислився, чи слід мені розкривати конверт, оскільки це була річ, яку я взяв у кімнаті Батька. Але потім вирішив, що його адресовано мені, тож і належав він мені, і я мав право його розкрити.

І я розкрив конверт.

Усередині був лист.

І ось що було написано в тому листі:

Чаптер-роуд, 451, кв. С

Вілсен

Лондон NW2 5NG

0208 887 8907

Любий Крістофере,

Вибач що пройшло стільки часу відколи я тобі останнє писала. Я була дуже зайнята. Я знайшла нову роботу й тепер працюю секретарем на заводі що робить усякі штуки

зі сталі. Тобі б там дуже сподобалось. Там на заводі повно здоровенних машин що роблять сталь, ріжуть і гнуть її на всякі кути, як їм заманеться. Цього тижня вони роблять дах для кафе в якомусь торговому центрі Бірмінгема. Він буде у формі здоровенної квітки, а ще поверх нього натягнуть тент і він буде схожий на велитенський намет.

А ще ми нарешті переїхали в нову квартиру, ти сам бачиш по адресі. Тут не так гарно як на старій і мені взагалі не дуже подобається у Вілсдені, але звідси Роджеру легше добиратися до роботи і він купив цю квартиру (а стару тільки знімав) і тепер ми можемо купити собі меблю й покрасити стіни в ті кольори які нам подобаються.

Ось чому пройшло стільки часу відколи я тобі останнє писала, бо дуже втомилася поки запакувала й розпакувала всі речі, а потім звикала до нової роботи.

Зараз я теж дуже втомлена й треба іти спати, а я хочу завтра відправити цього листа тому на цьому закінчую і скоро напишу ще.

Ти мені досі не написав, тому я знаю що ти мабуть досі сердишся на мене. Вибач Крістофере. Я тебе все одно дуже люблю. Сподіваюся ти не будеш на мене злитися вічно. І я була би дуже рада якби ти написав мені листа (але не забудь надсилати його на нову адресу!)

Я весь час про тебе думаю.

І дуже сильно тебе люблю,
Твоя Мама

Цьом-цьом-цьом!

Я був зовсім спантеличений, оскільки Мати ніколи не працювала секретарем у фірмі, яка виробляла речі зі сталі. Мати працювала секретарем у великому СТО в центрі міста. І Мати ніколи не жила в Лондоні. Мати завжди жила з нами. І Мати ніколи раніше не писала мені листів.

На листі не було дати, тож я не міг вирахувати, коли Мати його написала, і замислився над тим, чи не написав цього листа хтось інший, хто видавав себе за Матір.

А потім я подивився на конверт і побачив, що на ньому стояв поштовий штамп, а на штампі — дата, і, хоча було важко розібрати шрифт, там було зазначено:

А це означало, що лист відіслали 16 жовтня 1997 року, за 18 місяців після того, як Мати померла.

А потім двері в мою спальню відчинилися, і Батько спитав мене:

— Що ти робиш?

— Читаю лист, — відповів я.

— Я закінчив свердлити. По телеку йде ота передача Девіда Аттенборо про природу, якщо тобі цікаво, — сказав він.

— Гаразд, — відповів я.

І він знову пішов на перший поверх.

Я дивився на лист і дуже напружено думав. Це була загадка, і я не міг її розв'язати. Можливо, лист потрапив не в той конверт і був написаний іще до того, як Мати померла. Але чому вона писала з Лондона? Вона ніколи не їхала з дому більше ніж на тиждень, наприклад коли гостювала у своєї кузини Рут, хворої на рак, але вона жила в Манчестері.

А потім я подумав, що, може, це був лист не від Матері. Може, це був лист до іншої людини на ім'я Крістофер, від матері того Крістофера.

Я відчув хвилювання й радість. Коли я починав писати свою книжку, то мені треба було розв'язати лише одну загадку. А тепер їх було дві.

Я вирішив того вечора більше про це не думати, оскільки в мене не було достатньо інформації і я легко міг *Дійти Хибних Висновків*, як містер Атенлі Джоунс зі Скотленд-Ярда, а це було небезпечно, тому що завжди треба збирати всі доступні докази до того, як починати робити висновки. Так у вас буде менше шансів припуститися помилки.

Треба було дочекатися, поки Батька не буде вдома. Тоді я піду до шафи в його спальні, подивлюся на інші листи й побачу, звідки вони та що в них написано.

Я склав лист і сховав його під матрац, аби Батько не знайшов його й не розсердився. Потім я пішов униз дивитися телевізор.

151

У світі існує багато загадок. Але це не означає, що їх не можна розв'язати. Просто вчені ще не знайшли відповіді.

Наприклад, деякі люди вірять у привидів людей, які повернулися зі світу мертвих. Дядько Террі казав, що йому зустрівся привид у магазині взуття, що в торговому центрі Нортгемптона, оскільки коли він спускався в підвал, то побачив силует у сірих одечах, що пройшов повз нижні сходинки. А коли він спустився, то підвал був порожній і дверей там не було.

Коли він розказав про це пані, яка сиділа нагорі на касі, то йому сказали, що це був Тук, привид монаха-францисканця, який колись жив у монастирі, що стояв на цьому місці сотні років тому, і саме тому торговий центр

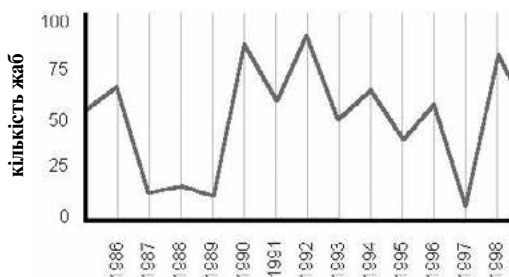
називався «Торговий центр Сірого Монаха», і вони вже до нього звикли й зовсім не боялися.

Зрештою вчені відкривають щось таке, що пояснить існування привидів, так само як вони відкрили електрику, що пояснило природу блискавки, і це може бути пов'язано з роботою людського мозку або з чимось в електромагнітному полі землі, або це взагалі буде якась нова сила. І тоді привиди вже не будуть загадкою. Вони стануть такими самими, як електрика, веселки та сковорідки з антипригарним покриттям.

Але інколи загадка зовсім не є загадкою. Ось приклад загадки, яка насправді нею не є.

У нашій школі є ставок із жабами, які там живуть, щоби ми вчилися ставитися до тварин з добротою й повагою, оскільки деякі діти зі школи огидно поведуться з тваринами й гадають, що давити хробаків або кидати в котів каміння — це кумедно.

Інколи випадають роки, коли в ставку багато жаб, а інколи випадають роки, коли мало. І якщо намалювати графік кількості жаб у ставку, то він мав би такий вигляд (але цей графік, що називається, *гіпотетичний*, а це означає, що цифри не відповідають дійсності і вони надані для прикладу):

І якщо подивитися на цей графік, то можна вирішити, що 1987 року була дуже холодна зима, як і 1988-го, 1989-го

та 1997-го років, або що прилітала чапля й з'їла багато жаб (інколи чапля насправді прилітає й намагається з'їсти жаб, але їй заважає сітка, яку натягнули над ставком).

Але інколи холодні зими, коти чи чаплі бувають ні до чого. Інколи справа тільки в математиці.

Ось формула для обрахунку певної популяції тварин:

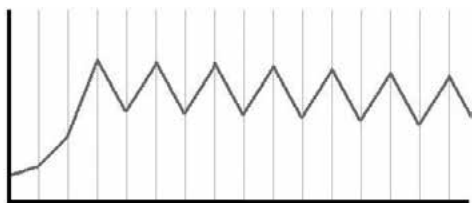
$$N_{\text{нова}} = \lambda(N_{\text{стара}})(1 - N_{\text{стара}})$$

У цій формулі щільність населення позначена як N . Коли $N = 1$, то популяція досягає найбільшої кількості. А коли $N = 0$, то популяція зникає. $N_{\text{нова}}$ — це популяція певного року, а $N_{\text{стара}}$ — це популяція попереднього року. А λ є тим, що називається *константою*.

Коли λ менше від 1, то популяція зменшується й зменшується, поки не зникає. А коли λ між 1 і 3, то популяція зростає й залишається стабільною, ось так (усі ці графіки також гіпотетичні):

А коли λ між 3 й 3,57, то популяція стає циклічною, ось так:

Але коли λ більше від 3,57, то популяція стає хаотичною, як на першому графіку.

Це було відкрито Робертом Мейєм, Джорджем Остером і Джимом Йорком. І це означає, що інколи речі стають такими складними, що неможливо передбачити, що відбудеться в майбутньому, але всі вони підкоряються дуже простим законам.

А це означає, що інколи популяція жаб, хробаків або людей може вимерти без будь-якої на те причини, просто тому, що так працюють числа.

157

Минуло шість днів, перш ніж я зміг повернутися в кімнату Батька, щоби зазирнути в коробку для сорочок у шафі.

Першого дня — а це була серeda — Джозеф Флемінг зняв штани й сховався у туалет у роздягальні, і його калі були по всій підлозі, а потім він почав їх їсти, але містер Девіс його зупинив.

Джозеф їсть усе вряд. Якось він з'їв один із тих маленьких синіх блоків із дезінфектором, що висять в унітазах. А іншого разу з'їв банкноту в £50 із гаманця своєї матері. Він їсть нитки, гумки, носовички, писальний папір, фарби й пластикові виделки. Також він б'ється підборіддям і багато кричить.

Тайрон сказав, що в калях були кінь і свиня, а я заперечив, що це дурниці, але Шивон підтвердила, що він правий. То були маленькі пластикові звірі з бібліотеки, яких вчителі використовують, коли розповідають якісь історії. І Джозеф їх з'їв.

Тож я заявив, що не ходитиму в туалет за переодягальною, оскільки на підлозі були калі і мені незатишно про це думати, хоча містер Еннісон вже встиг прийти й прибрати їх. Я написав у штани, і довелося вдягати змінну пару з шафи для змінного одягу в кабінеті місіс Гасконь.

Шивон сказала, що протягом двох днів я можу ходити в туалет учителів, але лише протягом двох днів, а потім мені знову доведеться користуватися учнівським туалетом. І на цьому ми домовилися.

Другого, третього й четвертого дня — а то були четвер, п'ятниця й субота — нічого цікавого не відбулося.

П'ятого дня — а то була неділя — дуже сильно дощило. Мені подобається, коли сильно дощить. Тоді таке враження, наче повсюди звучить білий шум, і це подібно до тиші, тільки не порожньої.

Я був на другому поверсі, сидів у своїй кімнаті й дивився, як надворі лилася вода. Вона лилася так сильно, що була схожа на білі іскри (це також порівняння, а не метафора). І надворі нікого не було, оскільки всі сиділи вдома. Тоді я подумав про те, що вся вода у світі взаємопов'язана і що ця вода колись випарувалася з океану десь посеред Мексиканської затоки чи моря Баффіна, а тепер вона падає перед нашим будинком, а потім піде риштаком і потрапить на станцію обробки стічної води, де її почистять, і вона піде в річку, а потім знову повернеться в океан.

А ввечері понеділка Батько отримав телефонний дзвінок від пані, у якої затопило підвал, тож йому треба було терміново їхати на виклик.

Якщо терміновий виклик лише один, то ремонтувати їде Родрі, оскільки його дружина з дітьми переїхали до Сомерсета, а це означає, що вечорами йому немає чого робити, окрім як грати в снукер, пити й дивитися телевізор, а йому треба працювати понаднормово, аби заробляти гроші й посилати їх своїй дружині, аби вона піклувалася про дітей. А Батькові треба піклуватися про мене. Але того вечора було два термінові виклики, тож Батько наказав мені добре поводитися й дзвонити йому на мобільний телефон, якщо виникнуть проблеми, а тоді сів у фургон і поїхав.

Тож я пішов у його спальню, відчинив шафу, прибрав скриню для інструментів з коробки для сорочок і відкрив коробку для сорочок.

Я порахував листи. Їх було 43. Усі вони були адресовані мені й підписані однаковим почерком.

Я взяв один конверт і розкрив його.

Всередині був лист.

3 травня

Чаптер-роуд, 451, кв. С
Лондон NW2 5NG
0208 887 8907

Любий Крістофере,

Нарешті в нас з'явилися нові холодильник і плита! Ми з Роджером поїхали на вихідних на звалище й викинули старі. Звалище це там де люди все викидають. Там були здоровенні баки для пляшок трьох різних кольорів, для картону, моторної оливи, садових відходів, побутових відходів і великих речей (і ось туди ми поклали старі холодильник і плиту).

Потім ми поїхали до магазину вживаних речей і купили нову плиту й новий холодильник. Тепер у нас удома стало трохи затишніше.

Вчора ввечері я продивлялася старі фотографії і через це зажурилася. Потім я знайшла фотографію, де ти граєшся з потягом який ми тобі купили на Різдво кілька років тому. І мені стало радісно бо тоді ми дійсно добре проводили час.

Ти пам'ятаєш як цілий день з ним грався й відмовився лягати спати ввечері, бо хотів гратися ним далі. А пам'ятаєш як ми розповіли тобі про розклад потягів і ти склав собі розклад, у тебе був годинник і ти керував потягами за графіком. А ще в тебе був маленький дерев'яний вокзал і ми тобі показали як люди які хочуть сісти на потяг, ідуть на вокзал, купляють квитки і потім сідають на потяг? А тоді ми дістали карту й показали тобі маленькі лінії які були заліз-

ничними коліями що з'єднували всі вокзали. І ти цілими тижнями грався з ними, а ми купили тобі ще потягів, і ти вивчив куди всі вони їдуть.

Я люблю про це згадувати.

А зараз мені треба йти. Вже половина четвертої дня. Я знаю що тобі завжди подобається знати точний час. А мені треба йти до Ко-опу й купити Роджеру трохи шинки до чаю. Я кину цей лист у поштову скриню дорогою до магазину.

*Люблю тебе,
Твоя Мама*

Цьом-цьом-цьом!

Тоді я розкрив іще один конверт. Усередині був лист, і ось що в ньому було написано:

*Лозанн-роуд, 312, кв. 1
Лондон N8 5BV
0208 756 4321*

Любий Крістофере,

Я вже казала що хочу пояснити тобі чому поїхала, коли знайдеться достатньо часу зробити це як належне. Зараз у мене багато часу. Тому я сиджу на дивані з цим листом, слухаю радіо і тепер буду намагатися все пояснити.

Я була тобі не дуже хорошою мамою, Крістофере. Може якби все було інакше, може якби ти був інакшим, то в мене виходило б краще. Але так уже все склалося.

Я не така як твій тато. Твій тато на багато терплячий. Він просто з усім мириться, а якщо його щось засмучує то він цього не показує. Але я не така й нічого не можу з цим поробити.

Пам'ятаєш як ми колись поїхали в місто за покупками? І ми зайшли в Бенталс і там було дуже багато народу, а нам

треба було купити бабусі подарунок на Різдво? І ти перелякався через всіх отих людей у магазині. А тоді саме був Різдвяний розпродаж і всі прийшли в місто. І я говорила з містером Лендом який працює у відділі кухонних товарів і ми з ним разом ходили в школу. А ти скоцюрбився на підлозі, затулив руками вуха й усім заважав.

Тож я розсердилася, бо мені теж не подобається робити покупки на Різдво, і я сказала тобі припинити вередувати й спробувала підняти тебе та зсунути з місця. Але ти став кричати й скинув з полицки всі міксери і вони побилися. І всі люди озирнулися подивитися що відбувається. Містер Ленд був дуже чемний, але на підлозі валялися коробки й розбиті миски і всі на нас дивилися, а ти обмочився і я так розсердилася що мені хотілося вивести тебе з магазину, але ти не дозволяв себе торкатися й лежав на підлозі, кричав, бив руками й ногами по підлозі а потім прийшов мениджер і спитав у чому проблема, і я вже замалим не божеволіла і мені треба було заплатити за два розбиті міксери, і нам просто довелося чекати поки ти припиниш кричати. А тоді мені довелося йти з тобою додому пішки і ми йшли багато годин, бо я знала що ти нізащо не сядеш в автобус.

І я пам'ятаю що того вечора я плакала і плакала і плакала, і спочатку твій тато мене підтримав, приготував тобі вечерю, вклав тебе спати й сказав що таке буває і що все буде добре. Але я сказала що більше не можу цього терпіти і зрештою він розсердився й сказав мені що я кажу дурниці й що мені треба взяти себе в руки, а тоді я вдарила його і це було неправильно але я була така засмучена.

У нас було багато таких сварок. Бо мені часто здавалося, що я більше не витримаю. Твій тато дуже терплячий, а я ні, я серджуся хоча роблю це ненавмисне. І зрештою ми припинили одне з одним розмовляти, бо знали що розмови як завжди закінчяться сваркою і що вони нікуди нас не приведуть. І мені було дуже самотньо.

І саме тоді я почала проводити багато часу з Роджером. Тобто ми завжди проводили багато часу з Роджером і Ейлін. Але я почала зустрічатися з Роджером сам на сам, бо тоді я могла з ним говорити. Він був єдиною людиною з якою я могла нормально поговорити. І коли я була з ним, то не почувалася самотньою.

Я знаю що ти можеш цього всього не зрозуміти, але я просто хотіла спробувати пояснити щоб ти знав. І навіть якщо зараз ти не зрозумієш, то ти можеш зберегти цього листа й перечитати пізніше і може тоді ти зрозумієш. Роджер сказав мені що вони з Ейлін більше не кохають одне одного, і що вони не кохають одне одного вже дуже давно. А це означало що він також почувався самотнім. Тому в нас було багато спільного. А потім ми зрозуміли що закохалися одне в одного. І він запропонував щоби я покинула твого тата і ми жили би разом в іншому будинку. Але я сказала що не можу покинути тебе, і він через це засмутився, але зрозумів що ти для мене дуже важливий.

А потім ми з тобою посварилися. Пам'ятаєш? Це сталося одного дня через твою вечерю. Я щось тобі приготувала, а ти не схотів їсти. А до того ти не їв уже кілька днів і виглядав таким худим. Ти став кричати, а я розсердилася й закинула їжу в інший бік кухні. І я знаю що мені не слід було цього робити. А ти схопив обробну дошку й кинув її, а вона попала мені в ногу й зламала мені пальці. Звісно потім треба було їхати в лікарню, і мені на ногу наклали гіпс.

А потім удома ми з твоїм татом дуже сильно посварилися. Він винуватив мене в тому що я на тебе розсердилася. Він сказав що треба давати тобі те що ти хочеш, навіть якщо це буде тарілка латuca чи молочний коктейль з полуницею. А я сказала що хотіла аби ти хоч трохи поїв здорової їжі. А він сказав що ти не можеш нічого з собою вдіяти. І тоді я сказала що також не можу з собою нічого вдіяти і в мене зриває дах. А він сказав що якщо йому стає

терпіння, то й мені має ставати того клятого терпіння. І ми ще довго довго так сварилися.

І я цілий місяць не могла нормально ходити. Пам'ятаєш? Татові довелося самому тебе доглядати. І я пам'ятаю як подивилася на вас удвох, побачила вас разом і подумала що ти з ним зовсім інакше поводишся. Набагато спокійніше. І ви не кричали одне на одного. І я дуже через це засмутилася, бо скидалося на те що я тобі геть не потрібна. І якимось чином це було навіть гірше ніж наші постійні сварки, бо це скидалося на те що я невидима.

Мабуть саме тоді я зрозуміла що для тебе й твого тата буде краще якщо я не житиму з вами в одному домі. Тоді йому треба буде доглядати лише за кимось одним, а не за нами обома.

Потім Роджер сказав що він попросив свій банк перевести його на нове місце роботи. Тобто він попросив дати йому роботу в Лондоні, тож йому треба було переїжджати. Він спитав чи я хочу поїхати з ним і я довго думала над цим, Крістофере. Чесне слово думала. У мене розривалося серце, але зрештою я вирішила що всім нам буде краще якщо я поїду. Тому я погодилася.

Я хотіла з тобою попрощатися. Я збиралася повернутися й зібрати деякі речі, коли ти прийдеш додому зі школи. І тоді я збиралася пояснити що задумала зробити й хотіла сказати що буду їздити й навідувати тебе якомога частіше, і що ти інколи зможеш приїздити до нас і гостювати в Лондоні. Але коли я подзвонила, то твій тато сказав що мені не можна більше повертатися. Він був дуже сердитий. Він сказав що мені не можна з тобою говорити, і я не знала що мені робити. Він сказав що я егоїстка і щоб моя нога не ступала на поріг вашого будинку. Тож я не приїхала. Але на томість я написала тобі всі ці листи.

Цікаво чи ти хоч щось із цього зрозумієш. Я знаю що тобі буде дуже важко. Але я сподіваюся що ти хоч трохи зрозумієш.

Крістофере, я зовсім не хотіла тебе образити. Я думала що так буде краще для нас усіх. Сподіваюсь так і є. І я хочу щоб ти знав що ти ні в чому не винен.

Інколи мені сниться що все зміниться на краще. Пам'ятаєш ти казав що хочеш стати астронавтом? Ну мені снилося що ти став астронавтом, тебе показували по телевізору і я подумала що це мій син. Цікаво ким ти зараз хочеш стати? Чи змінилися твої мрії? Ти досі займаєшся математикою? Сподіваюсь що так.

Будь ласка Крістофере, напиши або подзвони мені якось. Номер написаний на початку листа.

*Люблю й цілую,
Твоя Мама*

цьом-цьом-цьом

Потім я розкрив третій конверт. Ось який лист був усердині:

18 вересня

*Лозанн-роуд, 312, кв. 1
Лондон N8 5BV
0208 756 4321*

*Любий Крістофере,
Ну я сказала що писатиму тобі щотижня і я тримаю своє слово. Власне це вже другий лист за тиждень, тому я вправляюся навіть краще ніж обіцяла.*

Я знайшла роботу! Тепер я працюю в Кемдені в «Перкін і Рашид», це Дипломовані Земліміри. Це означає що вони ходять і роздивляються будинки, вираховують скільки вони будуть коштувати, які ремонтні роботи треба провести і скільки ті роботи будуть коштувати. Вони ще рахують скільки буде коштувати побудувати нові будинки, офіси та фабрики.

У нас гарний офіс. Іншу секретарку звати Енджі. Стіл у неї заставлений ведмедиками м'якими іграшками та фотографіями її дітей (тому я теж поставила собі на стіл твою світлину в рамці). Вона дуже мила і ми завжди ходимо разом на ланч.

Не знаю скільки я тут пробуду, постійно доводиться складати числа коли ми посилаємо рахунки клієнтам і в мене не дуже добре виходить (у тебе точно вийшло б краще!)

Нашою компанією управляють двоє чоловіків яких звати містер Перкін і містер Рашид. Містер Рашид із Пакістана, він дуже суворий і завжди хоче щоби ми працювали швидше.

А містер Перкін якийсь дивний (Енджі називає його Противний Перкін). Коли він підходить і стає поруч щоби поставити якесь питання то постійно кладе руку мені на плече й присідає так що його обличчя стає прямо напроти мого, і я відчуваю запах його зубної пастки і від цього шкіра йде сиротами. І платять теж не дуже багато. Тому при нагоді я шукатиму щось краще.

Нещодавно я ходила в Александра-палас. Це великий парк за рогом від нашої квартири, і він стоїть на величезному пагорбі з конференц-центром на вершечку і коли я його побачила то згадала про тебе, бо якби ти сюди приїхав то ми могли б сходити туди та попускати зміїв і подивитися як літаки прилітають в аеропорт Гітроу, а я знаю що тобі б це сподобалося.

А зараз мені час іти Крістофере. Я пишу листа під час перерви на ланч (Енджі захворіла на грип тому ми не їмо разом). Будь ласка напиши мені якось листа та розкажи як ти живеш і що робиш у школі.

Сподіваюся ти отримав подарунок який я тобі послала. Ти вже склав головоломку? Ми з Роджером побачили її в одному магазині в Кемдені, а я знаю що тобі завжди подобалися головоломки. Роджер спробував роз'єднати два

шматки перед тим як ми її запакували, але не зміг. Він сказав що якщо тобі це вдасться то ти геній.

*Дуже-дуже тебе люблю,
Твоя Мама*

цьом-цьом-цьом

А це був четвертий лист:

23 серпня

*Лозанн-роуд, 312, кв. 1
Лондон N8 5BV
0208 756 4321*

*Любий Крістофере,
Вибач що не писала тобі минулого тижня. Мені треба було сходити до дантиста та видалити два кутні зуба. Може ти не пам'ятаєш як ми водили тебе до дантиста. Ти нікому не дозволяв класти собі до рота руки, тож нам довелося тебе приспати щоби дантист зміг вирвати тобі зуба. Ну мене не приспали, мені просто дали те що зветься місцевий анастетик, а це означає що ти нічого не відчуваєш у своєму роті а це тому що їм треба було пиляти кістку щоби дістати мого зуба. І мені зовсім не боліло. Власне я сміялася, бо дантисту доводилося дуже сильно тягнути, розхитувати й розтягувати і це мені здалося дуже смішним. Але коли я прийшла додому то біль почав повертатися і мені довелося пролежати два дні на дивані й приймати багато знеболювальних...*

Потім я припинив читати лист, оскільки мені стало зле.

У Матері не було серцевого нападу. Мати не померла. Мати весь цей час була жива. І Батько брехав мені про це.

Я намагався знайти цьому якесь пояснення, але не міг нічого придумати. А потім я взагалі не зміг думати, оскільки мій мозок не працював належним чином.

Мені запаморочилося. Було схоже на те, що кімната гойдається з боку в бік, наче вона знаходилася на горішньому поверсі дуже високої будівлі, і та будівля гойдалася туди-сюди під сильним вітром (це також порівняння). Але я знав, що кімната не може туди-сюди гойдатися, тож це напевне відбувалося в моїй голові.

Я ліг на ліжко й скрутився калачиком.

У мене болів живіт.

Я не знаю, що відбувалося потім, оскільки в мене немає про це спогадів, наче якусь частину плівки стерли. Але я знаю, що мало пройти багато часу, оскільки пізніше, коли я знову розплющив очі, то побачив, що за вікном було темно. І мене знудило, оскільки блювота була по всьому ліжку, а також у мене на руках і на обличчі.

Але ще перед цим я почув, як Батько зайшов додому й кликав мене, а це ще одна причина, з якої я знаю, що пройшло багато часу.

І це було дивно, оскільки він кликав мене: «Крістофере?.. Крістофере?..», а я бачив перед очима своє ім'я, поки він його промовляв. Я часто бачу фрази, які промовляють інші люди, наче вони друкуються на комп'ютерному моніторі, особливо якщо ті люди перебувають в іншій кімнаті. Але моє ім'я було не на комп'ютерному моніторі. Я бачив, що воно написане великими літерами, як на тих рекламних плакатах збоку автобуса. І це був почерк моєї Матері, ось такий:

Крістофер
Крістофер

А потім я почув, як Батько піднімається сходами й заходить у кімнату. Він запитав:

— Крістофере, що ти, у біса, робиш?

Я розумів, що він стоїть у кімнаті, але його голос здавався тоненьким, ніби здалеку, а так інколи звучать голоси людей, коли я стогну й не хочу, аби вони були зі мною поруч. І він сказав:

— Що ти, бляха?.. Це ж моя шафа, Крістофере. Це ж... От лайно... Лайно-лайно-лайно-лайно-лайно.

Потім він на деякий час замовк.

Потім поклав руку мені на плече, перевернув мене на бік і сказав:

— Господи Ісусе.

Але мені не було боляче, коли він мене торкався, як це трапляється зазвичай. Я бачив, що він мене торкається, наче дивився фільм про те, що відбувається в кімнаті, але я майже не відчував його руки. Було схоже, що на мене просто дмухає вітер.

Він знову на деякий час замовк. А потім сказав:

— Вибач мені, Крістофере. Мені дуже, дуже шкода.

Я помітив, що мене знудило, оскільки я був вимазаний чимось мокрим, а також відчував такий запах, який буває, коли когось у школі знудить.

— Ти прочитав листи, — сказав він.

Потім я почув, що він плаче, оскільки його дихання булькало й клекотало, як тоді, коли хтось хворіє на нежить і в носі збирається багато сопель. Він сказав:

— Я зробив це заради твого блага, Крістофере. Чесне слово. Я не хотів тобі брехати. Я просто вирішив... Я вирішив, що буде краще, якщо ти не знатимеш... що... що... Я не хотів... Я збирався показати їх тобі, коли ти виростеш.

Він знову замовк, а тоді сказав:

— Я ненавмисне.

Потім знову замовк, а далі сказав:

— Я не знав, що тобі говорити... У мене в голові була каша... Вона лишила записку й... А потім вона подзвонила й... Я сказав, що вона в лікарні, бо... бо не знав, як тобі це пояснити. Все було так складно. Так важко. І я...

Я сказав, що вона в лікарні. І я знаю, що це неправда. Але щойно я це сказав... то не зміг... не зміг цього змінити. Ти розумієш... Крістофере?... Крістофере?... Просто все... все вийшло з-під контролю, і якби я...

Потім він дуже довго мовчав.

А тоді знову торкнувся мого плеча:

— Крістофере, тобі треба вмитися, гаразд?

Він трохи потрусив мене за плече, але я не поворухнувся. Тоді він сказав:

— Крістофере, зараз я піду у ванну кімнату й наберу тобі гарячу ванну. Потім я повернуся та відведу тебе у ванну кімнату, гаразд? А потім я зможу закласти простирадла в пральну машину.

Я почув, як він встав із ліжка, пішов у ванну кімнату й відкрутив крани. Я слухав, як у ванну бігла вода. Деякий час його не було. Потім він повернувся, знову торкнувся мого плеча й сказав:

— Давай помаленьку, Крістофере, помаленьку. Давай посадимо тебе, знімемо з тебе одяг та підемо у ванну, згода? Мені доведеться тебе торкатися, але все буде добре.

Тоді він підняв мене та посадив на край ліжка. Він зняв із мене джемпер і сорочку й поклав їх на ліжко. Потім він допоміг мені встати й повів у ванну кімнату. І я не закричав. І не став битися. І я його не вдарив.

163

Коли я був малим і тільки починав ходити до школи, мою класну керівничку звали Джулі, оскільки Шивон тоді ще не працювала в школі. Вона почала в нас працювати, тільки коли мені виповнилося дванадцять.

І якось Джулі сіла поруч зі мною за стіл, поклала на нього тубу з цукерками «Смартіз» і спитала:

— Крістофере, як ти гадаєш, що всередині цієї туби?
— «Смартіз», — відповів я.

Тоді вона зняла з туби «Смартіз» кришечку, перевернула її, і звідти випав маленький червоний олівець, а вона засміялася:

— Тут не «Смартіз», а олівець.

Потім вона поклала маленький червоний олівець всередину туби «Смартіз», поставила кришечку на місце й знову спитала:

— Якби зараз сюди зайшла твоя матуся і ми би запитали в неї, що всередині туби «Смартіз», то як ти гадаєш, що би вона відповіла?

(Тоді я називав свою Матір «Матуся», а не «Мати».)

— Олівець, — сказав я.

Це через те, що коли я був малий, то не розумів, що в інших людей є власна свідомість. І Джулі сказала Матері й Батькові, що мені довіку буде важко це збагнути. Але тепер мені не важко. Оскільки я вирішив, що це така загадка, а якщо це загадка, то завжди є спосіб її розв'язати.

Це як із комп'ютерами. Люди гадають, що комп'ютери не схожі на людей, оскільки не мають свідомості, хоча під час тесту Турінга комп'ютери розмовляють із людьми про погоду, вино, описують Італію й навіть можуть жартувати.

Але людська свідомість — це просто складна машина.

І коли ми дивимося на речі, то гадаємо, що просто дивимося крізь наші очі, наче визираємо з маленьких вікон, і що в нас у голові є якась особистість, але це не так. Ми дивимося на монітори всередині своїх голів, і вони схожі на комп'ютерні монітори.

І я про це знаю, оскільки бачив експеримент, який показували по телевізору в серіалі під назвою **«Як працює мозок»**. У цьому експерименті вам на голову вдягається шапочка з електродами, і ви маєте читати з екрана текст. Він схожий на звичайний текст, і нічого в ньому не змі-

нюється. Але згодом, поки ваші очі рухаються текстом, ви починаєте розуміти, що відбувається щось дуже дивне, оскільки коли ви намагаєтеся прочитати уривок, який уже читали раніше, то він уже має інший вигляд.

А це відбувається через те, що поки ваші очі перестрибують з одного місця на інше, то ви нічого не бачите, ви сліпі. Ці стрибки називаються саккадами. Оскільки якби ви бачили все, поки очі перестрибують з одного місця на інше, то у вас би запаморочилося в голові. А в цьому експерименті було використано сенсор, який вирізняв, коли очі перестрибували з одного місця на інше, а коли вони так робили, то він змінював слова в тексті саме в тому місці, яке ви пропустили.

Але під час саккад ви не помічаєте, що сліпнете, оскільки ваш мозок заповнює монітор у вашій голові, і вам здається, що ви визираєте з двох маленьких вікон. І ви не помічаєте, що в іншому уривку тексту змінюються слова, оскільки ваша свідомість заповнює прогалини речами, на які ви в цей момент не дивитеся.

Люди відрізняються від тварин, оскільки на моніторах у їхніх головах можуть з'являтися речі, яких вони насправді не бачать. Вони можуть уявити людину, яка перебуває в іншій кімнаті. Або можуть уявляти, що відбудеться завтра. Або уявляти себе астронавтом. Або уявляти дуже великі числа. Або уявляти собі послідовність міркувань, коли вони намагаються щось розгадати.

І через це собака може побувати у ветеринара, перенести дуже складну операцію, і з його ноги будуть стирчати металеві спиці, але якщо він побачить кота, то забуде, що в нього в нозі металеві спиці, і побіжить за котом. Але коли людині зроблять операцію, то в її голові з'являється уявлення про біль, який тривав довгі місяці. З'являється уявлення про всі ті шви на нозі, про зламану кістку й спиці, і якщо людина побачить автобус, на який має встигнути, то не стане бігти, оскільки в голові є уявлення

про те, як тріщать кістки, розходяться шви й нога знову починає боліти.

Саме тому люди вважають, що в комп'ютерів немає свідомості, що людська свідомість особлива й відрізняється від комп'ютера. Оскільки люди бачать у себе в голові монітор і думають, що якась особа в їхній голові дивиться на цей монітор, наче Жан-Люк Пікар у серіалі **«Зоряний шлях: наступне покоління»**, коли він сидить у капітанському кріслі й дивиться на великий екран. І вони думають, що ця особа в їхній голові — це особлива людська свідомість, яка називається «гомункул», що означає «маленька людина». І вони гадають, що в комп'ютерів немає цих гомункулів.

Але гомункул — це просто ще один образ на моніторі в людській голові. І коли гомункул з'являється на цьому моніторі (оскільки людина думає про гомункула), то на екран дивиться інша частина свідомості. А коли людина думає про цю частину свідомості (ту, яка дивиться на гомункула на моніторі), то на екрані з'являється саме ця частина свідомості, а на неї дивиться якась інша. Але мозок цього не помічає, оскільки це схоже на те, як очі перестрибують з одного місця на інше, і люди так само сліпнуть у своїх головах, коли переходять від однієї думки до іншої.

І саме тому людський мозок схожий на комп'ютер. І не через те, що він особливий, а через те, що вимикається на якісь секунди, коли змінюється зображення на екрані. А оскільки люди цього не бачать, то й думають, що там має бути щось особливе, бо вони завжди думають, що є щось особливе в тому, чого вони не бачать, наприклад темний бік місяця, інший бік чорної діри або темрява, від якої вони лякаються, коли прокидаються вночі.

А також люди вважають, що вони не схожі на комп'ютери, оскільки в них є почуття, а в комп'ютерів — ні. Але почуття — це просто черговий образ на моніторі

в людській голові про те, що станеться завтра або наступного року і що могло би статися замість того, що вже відбулося, і якщо це радісний образ, то вони всміхаються, а якщо сумний, то плачуть.

167

Після того як Батько мене викупав, вичистив від блювоти та висушив рушником, він привів мене в мою спальню й перевдягнув у чисті речі. Потім спитав:

— Ти щось їв сьогодні ввечері?

Я нічого не відповів.

— Крістофере, тобі приготувати щось поїсти? — спитав тоді він.

Але я так само нічого не відповів, тому він сказав:

— Гаразд. Послухай. Я зараз піду й покладу твій одяг і простирадла в пральну машинку, а потім повернуся, згода?

Я сів на ліжко й став дивитися на свої коліна.

Тож Батько вийшов із кімнати, підібрав мій одяг з підлоги у ванній кімнаті й склав його в коридорі біля сходів. Потім пішов, зняв із ліжка простирадла й виніс їх у коридор до моєї сорочки з джемпером. Потім він це все зібрав і поніс униз. Далі я почув, як він увімкнув пральну машинку, як запрацював бойлер і як водопровідними трубами до пральної машинки побігла вода.

Протягом довгого часу я чув тільки ці звуки.

Я подумки подвоював двійки, оскільки від цього мені ставало спокійніше. Я дістався до **33 554 432**, тобто до 2^{25} , а це не дуже багато, оскільки раніше я діставався до 2^{45} , але зараз мій мозок не дуже добре працював. Потім у кімнату зайшов Батько й сказав:

— Як ти почуваєшся? Тобі щось принести?

Я нічого не відповів. Я продовжував дивитися на свої коліна.

І Батько також нічого не сказав. Він просто сів біля мене на ліжко, уперся ліктями в коліна й подивився вниз, на килим між своїми ногами, де лежала маленька червона цеглина «Лего» з вісьмома шипами.

Потім я почув, що Тобі прокинувся, оскільки він ніч на тварина, і він почав шарудіти в своїй клітці.

Батько дуже довго мовчав, а потім сказав:

— Слухай, може, мені не слід цього говорити, але... Я хочу, щоб ти знав, що можеш мені довіряти. І... гаразд, може, я не завжди кажу правду. Але бачить Бог, Крістофере, бачить Бог, що я дуже стараюся, але... Життя важке, сам знаєш. До біса важко весь час говорити правду. Інколи це неможливо. Проте я хочу, щоб ти знав, що я стараюся, дуже стараюся. І може, зараз не дуже вдала нагода говорити про це, і я знаю, що тобі це не сподобається, але... Ти маєш знати, що з цієї миті я говоритиму тільки правду. Про все. Бо... якщо зараз не сказати правди, то згодом... згодом болітиме ще дужче. Тому...

Батько потер руками обличчя, поскубав пальцями підборіддя й утупив погляд у стіну. Я спостерігав за ним краєм ока. І він сказав:

— Це я вбив Веллінгтона, Крістофере.

Я замислився над тим, чи він не пожартував, оскільки я не розумію жартів, і коли люди жартують, то насправді не мають на увазі те, про що говорять. Але Батько продовжив:

— Будь ласка, Крістофере. Просто... дай мені пояснити.

Потім він набрав у легені повітря й сказав:

— Коли твоя мама пішла... Ейлін... місіс Шиєрс... вона дуже добре до нас поставилася. До мене зокрема. Вона допомогла мені пережити дуже складні часи. Я не певен, що зміг би впоратися без неї. Ну, ти сам пам'ятаєш, що вона майже щодня приходила до нас. Допомагала го-

тувати й прибирати. Забігала перевірити, чи все в нас гаразд, чи нам нічого не треба... І я подумав... ну... Чорт, Крістофере, я намагаюся не ускладнювати... Я подумав, що вона ходитиме до нас і надалі. Я подумав... і то, напевне, були дурниці... я подумав, що, може, вона... зрештою... захоче переїхати до нас. Або ми переїдемо до неї. Ми... ми чудово розуміли одне одного. Я думав, що ми друзі. Та, мабуть, неправильно думав. Мабуть... все ж таки... все до цього зводиться... от лайно. Крістофере, ми посварилися і... Вона казала мені такі речі, які я не буду тобі переказувати, бо вони недобрі, вони ранять, але... Здається, що вона більше цінувала того клятого пса, ніж мене або тебе. І мабуть, вона була права, якщо поглянути на це з іншої точки зору. Ми з тобою — ще та компанія. Мабуть, легше залишитися на самоті й доглядати за якимсь тупим собацюрою, ніж прожити життя зі справжніми людськими створіннями. Я про те, що, чорт забирай, малий, нам із тобою потрібен особливий догляд, еге ж? Коротше, відбулася ця сварка. А точніше, було кілька сварок. Але після того особливо неприємного скандалу вона виставила мене з дому. А ти сам знаєш, як поведився той клятий пес після операції. Чистий шизофренік. То він лагідний, наче янгол, перекидається на спину, аби йому животику чухали, а наступної миті вгризається тобі в ногу зубами. Коротше, ми кричимо одне на одного, а пес накладає купу в саду. Тільки вона захряснула двері, а переді мною вже стоїть це падло. І... Я знаю, знаю. Може, якби я його просто копнув, то він би й сам утік. Але, чорт забирай, Крістофере, коли очі застилає той червоний туман... Господи, ти ж знаєш, як воно. Я про те, що ми з тобою не такі вже й різні. І тоді я міг думати лише про те, що вона цінувала того клятого пса більше, ніж мене чи тебе. Наче всі почуття, які я стримував у собі протягом цих двох років, просто...

Тоді Батько ненадовго замовк, а потім сказав:

— Вибач, Крістофере. Клянуся, я ніколи не думав, що все так станеться.

І тоді я зрозумів, що він не жартує, і дуже злякався. Батько продовжив:

— Ми всі помиляємося, Крістофере. Ти, я, твоя мама — усі. Інколи ми дуже сильно помиляємося. Ми звичайні люди.

Він підняв праву руку й розвів пальці в'ялом.

Але я закричав і штовхнув його від себе, і він упав із ліжка на підлогу. Він сів і сказав:

— Гаразд. Послухай, Крістофере. Мені дуже шкода. На сьогодні досить, як ти гадаєш? Зараз я піду вниз, а ти лягай спати, і ми поговоримо вранці. Все буде добре. Чесне слово. Довірся мені.

Потім він підвівся, голосно зітхнув і вийшов із кімнати.

Я дуже довго сидів на ліжку й дивився в підлогу. Потім я почув, як Тобі шарудить у клітці. Я підвів погляд і побачив, як він дивиться на мене крізь ґратки.

Мені треба було забиратися з дому. Батько вбив Веллінгтона. А це означало, що він міг убити мене, оскільки я не міг йому довіряти, навіть попри те, що він сказав «Довірся мені», оскільки він збрехав про дуже важливу річ.

Але я не міг забратися з дому тої ж миті, оскільки він би мене помітив, тож довелося чекати, поки він засне.

Була 11:16 вечора.

Я знову спробував подвоювати двійки, але не зміг рахувати далі ніж 2¹⁵, а це **32 768**. Тож я почав стогнати, аби час минав швидше, а я ні про що не думав.

Потім настала 1:20 ночі, але я так і не почув, щоби Батько піднімався до себе в кімнату спати. Я замислився, чи він заснув унизу, чи чекає нагоди зайти в спальню й убити мене. Тож я дістав свого швейцарського армійського ножа і витягнув пилку, щоби мати змогу захищатися. Потім я дуже тихо вийшов зі своєї кімнати й прислухався. Я нічого не почув і так само дуже тихо й дуже

повільно почав спускатися сходами. Коли я дістався до першого поверху, то крізь двері вітальні побачив ногу Батька. Я почекав 4 хвилини, аби побачити, чи вона не ворухнеться, але вона не ворухилася. Тож я пішов далі, поки не дістався холу. Тоді я озирнувся на двері вітальні.

Батько лежав на дивані з заплющеними очима.

Я довго на нього дивився.

Потім він хропнув, а я підстрибнув і почув, як у вухах шумить кров і як швидко б'ється серце, і мені стало боляче, наче всередині грудної клітки надувалася велика повітряна куля.

Я подумав, чи не станеться в мене серцевого нападу.

Батько не розплющив очі. Я подумав, що він може прикидатися, наче спить. Тому я дуже міцно схопив ножа й постукав по дверній рамі.

Батько поводив головою з боку в бік, смикнув ногою й сказав: «Гнннн», але очі не розплющив. Потім знову захропів.

Він спав.

Це означало, що я міг вибратися з будинку, тільки треба було рухатися дуже тихо, щоб його не розбудити.

Я зняв обидва пальта й шарф із гачків біля входних дверей і одягнув усе на себе, оскільки вночі надворі холодно. Потім знову дуже тихо піднявся на другий поверх, але це було важко, бо в мене трусилися ноги. Я зайшов до себе в кімнату й узяв клітку з Тобі. Він шарудів, тож я зняв одне пальто й накинув його на клітку, щоби приглушити звуки. Потім я зніс його вниз.

Батько так само спав.

Я пішов на кухню й узяв свою спеціальну скриню для їжі. Я відімкнув двері з чорного ходу й вийшов надвір. Тоді я зачинив двері, притримуючи ручку, щоби замок не клацнув надто гучно. Потім я пішов у глиб саду.

У глибині нашого саду стоїть сарай. У ньому газонокосарка, секатор і багато садового приладдя, яким користу-

валася Мати: горщики, мішки з компостом, бамбукові тростини, мотузки й лопати. У сараї було би трохи тепліше, але я знав, що Батько шукатиме мене в сараї, тож я зайшов за сарай, протиснувся в щілину між стіною й парканом і забрався за великий чорний пластиковий бак для дощової води. Там я сів і трохи заспокоївся.

Я вирішив залишити пальто на клітці Тобі, щоби він не застудився й не помер.

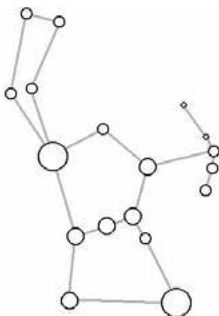
Я відчинив свою спеціальну скриню для їжі. Усередині лежали дві лакричні палички, батончик білого шоколаду, три клементини, рожева вафля й червоний харчовий фарбник. Я був не голодний, але знав, що треба щось поїсти, бо якщо нічого не їсти, то можна замерзнути, тож я з'їв два клементини й батончик білого шоколаду.

А потім замислився, що мені робити далі.

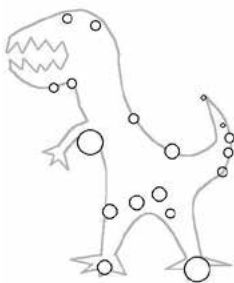
173

Між дахом сараю та великою рослиною, яка перевищується через паркан від сусідів, мені було видно сузір'я **Оріон**.

Люди кажуть, що **Оріон** дістав таку назву, оскільки Оріон був мисливцем, а сузір'я схоже на мисливця з кийком, луком і стрілами, ось так:

Але це справжні дурниці, оскільки це просто зорі, і точки можна з'єднати так, як вам заманеться, і тоді воно буде схоже на пані, яка махає парасолем, або на кавоварку місіс Шиєрс, що була зроблена в Італії, має ручку й випускає пару, або на динозавра:

І в космосі немає жодних ліній, тож можна з'єднати якусь частину **Оріона** із **Зайцем**, або **Тельцем**, або **Близнюками** й сказати, що це сузір'я має назву **Гроно винограду**, або **Ісус**, або **Велосипед** (тільки за часів Давньої Греції та Риму не було велосипедів, а саме тоді **Оріона** називали Оріоном).

У будь-якому разі Оріон — не мисливець, не кавоварка й не динозавр. Це просто Бетельгейзе, Беллатрікс, Альнілам, Рігель і ще 17 інших зірок, чиї назви мені не відомі. Це ядерні вибухи, які відбуваються за мільярди миль звідси.

І це правда.

179

Я не спав до 3:47. То було востаннє, коли я дивився на годинник перед тим, як заснув. У ньому є циферблат із підсвіченням, і він горить, якщо натиснути на кнопку, тож

я міг визначати час у темряві. Мені було холодно, і я боявся, що прийде Батько та знайде мене. Але в саду я почувався безпечніше, оскільки заховався.

Я багато дивився на небо. Мені подобається дивитися на небо вночі в саду. Інколи, улітку, я виходжу надвір уночі з ліхтариком і планісферою — а це два пластикові диски, простроєні посередині булавкою. На нижньому є карта неба, а у верхньому є апертура, тобто отвір параболічної форми, і її можна обертати, щоби побачити ту ділянку неба, яку буде видно певного дня та певного року на широті 51,5° на північ від Грінвіча, а це широта, на якій стоїть Свіндон. А більша частина зоряного неба завжди по інший бік землі.

І коли ти дивишся на небо, то знаєш, що дивишся на зірки, які за сотні й тисячі світлових років звідси. А деяких зірок уже навіть не існує, оскільки їх світло так довго йшло до нас, що вони встигли померти, або вибухнути, або перетворитися на червоних карликів. І тоді здається, що ти дуже маленький, і якщо в тебе в житті проблеми, то варто замислитися над тим, що вони, що називається, *незначні*, а це означає, що вони такі малі, що їх можна не брати до уваги під час якихось розрахунків.

Я не дуже добре спав через холод і через те, що земля піді мною була горбкуватою та колькою, а Тобі постійно шарудів у клітці. Остаточою я прокинувся на світанку, коли небо стало оранжевим, синім, пурпуровим, і я почув пташиний спів, так званий Вранішній Хор. І я залишався на тому самому місці ще 2 години й 32 хвилини, а потім почув, як Батько вийшов у сад і гукнув:

— Крістофере?... Крістофере?..

Тож я роззирнувся й знайшов старий, покритий брудом пластиковий мішок, у якому колись були добрива, і я, разом із кліткою Тобі та спеціальною скринєю для їжі, протиснувся в куток між стіною сараю, парканом і баком для дощової води й укритися мішком з-під добрив. Потім

я почув, що Батько йде у глиб саду, тож дістав із кишені свій швейцарський армійський ніж, вийняв пилку й за- тис у руці на випадок, якщо він нас знайде. Я почув, як він відчинив двері сараю й зазирнув усередину. Потім я почув, як він сказав: «От лайно». А тоді я почув його кроки серед кущів збоку сараю, і моє серце дуже швидко забилося, і я почувався так, наче в грудній клітці знову з'явилася повітряна куля, і я гадаю, що він зазирнув за сарай, але я цього не бачив, оскільки ховався, і він мене та- кож не побачив, оскільки я почув, що він знову пішов у сад.

Тоді я вирішив причаїтися, подивився на годинник і причаївся на 27 хвилин. А потім почув, як Батько заводить двигун свого фургона. Я знав, що це його фургон, оскільки часто чув цей звук, і він лунав неподалік, і я знав, що то не була жодна з сусідських машин, оскільки люди, які вживають наркотики, мають житловий трейлер «фолк-сваген», у містера Томпсона, який живе в будинку № 40, є «Воксголл Кавальє», а в людей, які живуть в будинку № 34, є «пежо», і всі вони звучать по-різному.

Коли я почув, що він від'їхав від будинку, то зрозумів, що можна виходити зі схованки.

Тоді мені довелося вирішувати, що робити далі, оскільки я більше не міг жити в одному будинку з Батьком, адже це було небезпечно.

Тож я прийняв рішення.

Я вирішив, що піду й постукаю в двері місіс Шиєрс і буду жити разом із нею, оскільки я її знав: вона не була незнайомцем, і я вже бував у її будинку, коли на нашому боці вулиці вимкнули світло. І цього разу вона б мене не прогнала, оскільки я зміг би розповісти їй, хто вбив Веллінгтона, і таким чином вона би дізналася, що я друг. А також вона би зрозуміла, чому я більше не можу жити з Батьком.

Я дістав із спеціальної скрині для їжі лакричні палички, рожеву вафлю й останній клементин, поклав їх у кишеню

й накрив спеціальну скриню для їжі мішком з-під добрив. Потім узяв клітку Тобі, друге пальто й виліз з-за сараю. Я пішов садом, попід стіною будинку. Я зсунув засувку на садових воротах і вийшов на вулицю перед будинком.

На вулиці нікого не було, тож я перейшов її та попрямував під'їзною доріжкою до будинку місіс Шиєрс, постукав у двері та став чекати й думати, що я їй скажу, коли вона відчинить.

Але вона не відчиняла. Тож я постукав знову.

Тоді я озирнувся й побачив, що вулицею йдуть якісь люди, і я знову злякався, оскільки це були двоє тих сусідів, які вживали наркотики. Я схопив клітку Тобі, зайшов за ріг будинку місіс Шиєрс і присів за сміттевий бак, аби вони мене не побачили.

А потім мені довелося вирішувати, що робити далі.

Я став думати про всі ті речі, які я міг зробити, і вибирати, що було правильним рішенням, а що — ні.

Я вирішив, що вертатися додому не можна.

І я вирішив, що мені не можна піти до Шивон і жити в неї, оскільки вона не могла доглядати за мною після школи, бо вона була вчителем, а не другом або членом родини.

І я вирішив, що не зможу поїхати до Дядька Террі й жити з ним у Сандерленді, до того ж я не знав, як дістатися до Сандерленда, і мені не подобався Дядько Террі, оскільки він курить сигарети й гладить мене по голові.

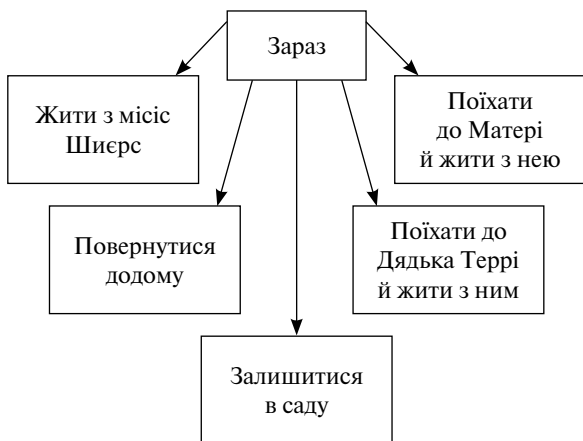
І я вирішив, що не можу піти до місіс Александер і жити з нею, оскільки вона не була другом або членом родини, навіть якщо мала собаку, і я не зміг би ночувати в її будинку чи користуватися її туалетом, оскільки ним користувалася місіс Александер, а вона була незнайомцем.

І тоді я подумав, що міг би поїхати до Матері й жити з нею, оскільки вона була моєю родичкою і я знав, де вона живе, оскільки запам'ятав адресу з листів, а саме —

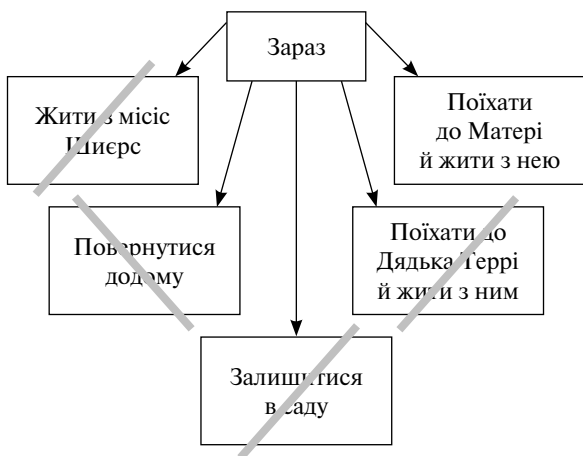
Чаптер-роуд, 451, кв. С, Лондон NW2 5NG. Тільки вона жила в Лондоні, а я раніше ніколи не бував у Лондоні. Я був лише в Дуврі, коли ми від'їжджали до Франції, у Сандерленді, коли відвідували Дядька Террі, і в Манчестері, коли відвідували Тітку Рут, яка хворіла на рак, але, коли я туди їздив, у неї ще не було раку. І я ніде й ніколи не був сам, окрім як у магазині в кінці вулиці. І думка про те, що доведеться кудись їхати самому, лякала мене.

Але потім я подумав про те, чи повернутися додому, чи лишатися на цьому самому місці, чи ховатися щоночі в саду, поки Батько мене не знайде, і злякався ще більше. І коли я про це подумав, то відчув, що мене знову може вивернути, як минулої ночі.

Тоді я зрозумів, що не міг зробити нічого такого, щоб почуватися безпечно. І я уявив собі таку схему:

Потім я уявив, що викреслюю всі можливості, які були неможливими, і це було схоже на іспит з математики, коли ти дивишся на всі варіанти відповідей і вирішуєш, які можна обрати, а які — не можна, а тоді викреслюєш усі неможливі й приймаєш остаточне рішення, яке вже не вийде змінити. Ось так:

А це означало, що мені треба було їхати до Лондона й жити з Матір'ю. І я міг би поїхати туди потягом, оскільки дізнався все про залізницю з іграшкового набору: як треба читати розклад, їхати на вокзал, купувати квиток, дивитися на інформаційне табло, аби перевірити, чи вчасно приходить твій потяг, а потім йти на відповідну платформу й сідати в потяг. І треба було їхати зі Свіндонського вокзалу, де Шерлок Голмс і Доктор Ватсон зупинялися на ланч дорогою з Паддінгтона до Росса в **«Таємниці Боскомбської долини»**.

Я подивився на стіну, яка стояла навпроти невеликого проходу попід будинком місіс Шиєрс, де я сидів, і побачив, що до стіни притулено круглу кришку від дуже старої металевої сковороди. Вона була вкрита іржею. І вона була схожа на поверхню планети, оскільки плями ржі мали форму країн, континентів і островів.

І тоді я подумав, що ніколи не зможу стати астронавтом, оскільки бути астронавтом означає перебувати за сотні тисяч миль від дому, а тепер мій дім був у Лондоні, а це десь за 100 миль, що приблизно в 1000 разів ближче, ніж той дім, у якому я б жив у космосі, і від цієї думки мені стало боляче. Так само, як коли я впав на траву біля

ігрового майданчика й поранив коліно шматком розбитої пляшки, яку хтось перекинув через паркан, і відрізав собі ціле пасмо шкіри, а містеру Девісу довелося промивати м'ясо під пасмом знезаражувальним засобом, аби позбутися мікробів і бруду, і боліло так сильно, що я плакав. Але тепер боліло в моїй свідомості. І мені стало сумно, коли я подумав, що ніколи не стану астронавтом.

А потім я подумав, що мені треба стати кимось на кшталт Шерлока Голмса і що я маю *абстрагувати свій розум за потребою*, щоби не помічати, як сильно болить свідомість.

Я подумав, що коли поїду до Лондона, то мені будуть потрібні гроші. А ще мені знадобиться їжа, оскільки це буде довга подорож і я не знатиму, де дістати їжу. І ще я подумав, що треба знайти когось, хто доглядатиме за Тобі, поки я житиму в Лондоні, оскільки я не зможу взяти його з собою.

І тоді я *Склав План*. І від цього мені полегшало, оскільки в моїй голові з'явилося щось впорядковане, і воно відповідало певній моделі, і мені треба було просто виконувати одну інструкцію за іншою.

Я встав і пересвідчився, що на вулиці нікого немає. Потім я пішов до будинку місіс Александер, що біля будинку місіс Шиєрс, і постукав у двері.

Місіс Александер відчинила двері:

— Крістофере, що, заради всього святого, з тобою сталося?

— Ви не могли би доглянути за Тобі? — спитав я.

— Хто такий Тобі? — також спитала вона.

— Тобі — це мій ручний щур, — пояснив я.

— А... Так, тепер пригадую. Ти мені говорив, — відповіла вона.

Я підняв клітку з Тобі:

— Ось він.

Місіс Александер зробила крок назад у коридор. Я сказав:

— Він їсть спеціальні пластівці, які ви можете купляти в зоомагазині. Але він також їсть печиво, моркву, хліб і курячі кістки. Але не треба давати йому шоколад, оскільки в ньому багато кофеїну й теоброміну, а це метилксантини, і у великих дозах це отрута для щурів. А також йому щодня треба доливати свіжої води в пляшечку. І він не буде проти опинитися в чужому будинку, оскільки він тварина. А також він любить виходити зі своєї клітки, але якщо ви його не випускатимете, то нестрашно.

— Чому ти хочеш, аби хтось доглянув за Тобі, Крістофере? — спитала місіс Александер.

— Я їду до Лондона, — відповів я.

— І надовго ти їдеш? — поцікавилася вона.

— Поки не вступлю до університету, — сказав я.

— А ти не можеш взяти Тобі з собою?

— Лондон дуже далеко, і мені не хочеться везти його потягом, оскільки він може загубитися, — відповів я.

— Справді, — погодилася місіс Александер, а потім додала: — Ви з татом переїжджаєте?

— Ні, — відповів я.

— Тоді чому ти їдеш до Лондона? — спитала вона.

— Я буду жити з Матір'ю, — відповів я.

— Здається, ти говорив, що твоя мама померла, — здивувалася вона.

— Я гадав, що вона померла, але вона ще жива. Батько мені брехав. А ще він зізнався, що це він убив Веллінгтона, — додав я.

— Боже мій, — сказала місіс Александер.

— Тепер я житиму з Матір'ю, оскільки Батько вбив Веллінгтона й збрехав і мені страшно залишатися з ним в одному будинку, — сказав я.

— Твоя мама тут? — спитала місіс Александер.

— Ні. Мати в Лондоні, — відповів я.

— То ти поїдеш до Лондона сам-один? — спитала вона.

— Так, — відповів я.

— Послухай, Крістофере, чому б тобі не зайти до мене? Ми сядемо, поговоримо про це й вирішимо, як краще вчинити.

— Ні. Я не можу до вас зайти. Ви доглянете за Тобі?

— Я думаю, це не дуже гарне рішення, Крістофере, — сказала вона.

Я промовчав.

— Крістофере, а де зараз твій тато? — спитала тоді вона.

— Я не знаю, — відповів я.

— Ну, може, нам варто спробувати подзвонити йому й подивитися, чи ми зможемо з ним зв'язатися. Я впевнена, що він непокоїться через тебе. І я впевнена, що то сталося якесь страшне непорозуміння.

Я розвернувся й побіг через дорогу, назад до свого будинку. Я не подивився в обидва боки перед тим, як перейти вулицю, і жовтому «Міні» довелося загальмувати, він рипнув шинами по дорозі. Я добіг до будинку, пройшов крізь садові ворота й замкнув їх на засувку.

Я спробував відчинити двері на кухню, але вони були замкнені. Тож я підібрав цеглину, що лежала на землі, жбурнув нею у шибку, і навсідіч посипалося розбите скло. Тоді я просунув руку крізь розбиту шибку й відімкнув двері зсередини.

Я зайшов у будинок і поставив клітку з Тобі на кухонний стіл. Потім побіг нагору, схопив шкільну сумку, поклав туди трохи їжі для Тобі, кілька підручників з математики, кілька пар чистих штанів, жилетку й чисту сорочку. Потім я спустився на перший поверх, відчинив холодильник і поклав до себе в сумку пакет апельсинового соку й непочату пляшку молока. Із шафи я взяв іще два клементини, дві бляшанки консервованої печеної квасолі й пакет печива з заварним кремом і також поклав їх у сумку, оскільки я зміг би розрізати бляшанку консервною відкривачкою зі свого швейцарського армійського ножа.

Тоді я подивився на стіл біля раковини, побачив мобільний телефон Батька, його гаманець і телефонний записник і відчув, як «шкіра... холоне під одежами», як у Доктора Ватсона в «**Знаку чотирьох**», коли він побачив малесенькі сліди Тонго, дикуна з Андаманських островів, на даху будинку Бартолом'ю Шолто в Норвуді, оскільки я вирішив, що Батько повернувся й перебуває десь у будинку, і біль у моїй свідомості набагато посилювався. Але потім я перемотав кадри в пам'яті й побачив, що перед будинком не було його фургона, тож він, напевне, залишив свій мобільний телефон, гаманець і телефонний записник удома. Я взяв його гаманець і дістав банківську карту, бо саме так і міг дістати гроші, оскільки в банківської карти є пін-код, а це таємний код, який треба вводити в автомат у банку, щоб отримати гроші, і Батько не записав його в надійному місці, як слід було вчинити, натомість назвав його мені й пояснив, що я його ніколи не забуду. Цей код був 3558. Я поклав картку до себе в кишеню.

Потім я дістав Тобі з клітки й також поклав у кишеню одного з пальт, оскільки клітка була надто важкою, аби везти її з собою до Лондона. Потім я знову вийшов із кухні в сад.

Я пройшов крізь садові ворота, переконався, що мене ніхто не бачить, а потім вирушив у напрямку школи, оскільки це був єдиний відомий мені напрямок, а коли б я прийшов до школи, то зміг би спитати Шивон, де розташовано вокзал.

За звичних обставин дорогою до школи мені би ставало дедалі страшніше й страшніше, оскільки я ніколи раніше нею не ходив. Але мій страх спричиняли дві різні ситуації. По-перше, мені було страшно бути далеко від місця, до якого я звик, а по-друге, мені було страшно перебувати в тому місці, де жив Батько, і обидва страхи були обернено пропорційні один до одного, тож загальний

страх залишався незмінним, поки я віддалявся від дому й від Батька, ось так:

$$\text{Страх}_{\text{загальний}} \approx \text{Страх}_{\text{нового місця}} \times \text{Страх}_{\text{перед Батьком}} \approx \text{незмінний}$$

Дорога від школи до нашого будинку забирає 19 хвилин автобусом, але мені знадобилося 47 хвилин, аби пройти ту саму відстань пішки, тож я дуже втомився, коли туди дістався, і сподівався, що зможу трохи побути в школі та поїсти печива з апельсиновим соком перед тим, як іти на вокзал. Але я не зміг цього зробити, оскільки коли я дійшов до школи, то побачив фургон Батька, припаркований на автостоянці. І я впізнав його фургон, оскільки на ньому збоку було написано: **«Ремонт бойлерів і опалювальних систем від Еда Буна»**, а поруч стояв знак із перехрещеними мутровими ключами, ось такий:

Коли я побачив фургон, мене знову вивернуло. Але цього разу я знав, що мене виверне, тож виблював не на себе, а на стіну й тротуар, і блювати було небагато, оскільки я мало їв. А коли мене вивернуло, то я захотів згорнутися калачиком на землі й почати стогнати. Проте я знав, що, якщо згорнуся калачиком на землі й почну стогнати, Батько побачить мене, коли вийде зі школи, упіймає й забере додому. Тож я зробив багато глибоких вдихів, як мені казала робити Шивон, коли хтось бив мене в школі, нарахував 50 вдихів і повністю зосередився на числах, а ще підносив їх до степеня 3, поки промовляв. І від цього біль послабшав.

Потім я витер із рота блювоту й прийняв рішення, що мені треба дізнатися, як потрапити на вокзал, і що мені

доведеться когось спитати, і що треба питати в жінки, оскільки коли в школі нам розповідали правила «Стережися незнайомця», то попереджали, що коли до тебе підходить чоловік, говорить до тебе, а тобі стає страшно, то треба гукнути якусь жінку й побігти до неї, оскільки жінки безпечніші.

Тож я дістав свого швейцарського армійського ножа, вийняв пилку й міцно затиснув його в кишені, де не було Тобі, на випадок, якщо мене хтось схопить, а тоді я побачив на протилежному боці вулиці пані з дитиною в колясці й маленьким хлопчиком з іграшковим слоном і вирішив спитати в неї. Цього разу я подивися ліворуч, праворуч, а потім знову ліворуч, аби мене не збила машина, і перейшов дорогу.

— Де я можу купити карту? — спитав я пані.

— Прошу? — озвалася вона.

— Де я можу купити карту? — повторив я, відчуваючи, як труситься рука з ножем, хоча я нею не трусив.

— Патрику, ану кинь оце, воно брудне. Карту чого? — сказала вона.

— Карту цього місця, — відповів я.

— Не знаю, — сказала вона, а потім додала: — А куди тобі треба?

— Мені треба на вокзал, — відповів я.

Тоді вона розсміялася:

— Тобі не потрібна карта, аби дістатися вокзалу.

— Потрібна. Оскільки я не знаю, де вокзал, — відповів я.

— А його звідси видно.

— Мені не видно. А ще мені треба дізнатися, де є банкомат, — відповів я.

Вона показала пальцем:

— Оно. Отой будинок. Там нагорі написано «Сігнал Поінт». А з іншого боку є знак Британської залізниці. Під ним і розташовано вокзал. Патрику, я тобі вже тисячу

разів говорила. Не підбирай нічого з тротуару та не пхай собі до рота.

Я подивився й побачив будинок із надписом нагорі, але до нього було далеко, тому прочитати було важко, і я спитав:

— Ви маєте на увазі смугастий будинок із горизонтальними вікнами?

— Саме його, — підтвердила вона.

— Як мені дістатися до того будинку? — спитав я.

— Ой леле, — відповіла вона й додала: — Іди за тим автобусом.

І вона вказала на автобус, який проїжджав повз нас.

Тож я побіг. Але автобуси їздять дуже швидко, а мені треба було слідкувати, щоби Тобі не випав із кишені. Але я зумів досить довго пробігти за автобусом і встиг перейти 6 другорядних доріг, поки автобус не звернув на іншу вулицю, і я його більше не бачив.

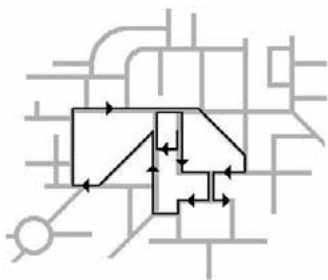
Тоді я припинив бігти, бо дуже важко дихав і в мене боліли ноги. Я стояв на вулиці з великою кількістю магазинів. Я пригадав, що вже бував на цій вулиці, коли ходив по крамницях із Матір'ю. І тепер на вулиці було дуже багато людей, які робили покупки, і я не хотів, аби вони мене торкалися, тож пішов узбіччям. І мені не подобалося, що навколо багато людей і багато шуму, оскільки в мою голову потрапляло забагато інформації і мені було важко думати, ніби в мене в голові хтось кричав. Тож я затулив руками вуха й почав тихо стогнати.

А потім я помітив, що мені досі видно знак , на який показувала пані, тож я продовжив іти до нього.

Далі я помітив, що мені більше не видно знаку . І я забув запам'ятати, де він був, і це мене налякало, оскільки я загубився й оскільки я нічого не забуваю. За звичних обставин я подумки складаю карту та йду за нею, і я маю вигляд маленького хрестика на карті, який показує, де я знаходжуся, але в моїй голові було забагато

завад, і я заплутався. Тож я зупинився під біло-зеленим навісом перед овочевим магазином, де в коробках на зелених пластикових м'яких килимках було розкладено моркву, цибулю, пастернак і броколі, і склав план.

Я знав, що вокзал десь неподалік. А коли щось розташовано неподалік, то його можна знайти, рухаючись по спіралі, за годинниковою стрілкою, і завжди повертати праворуч, поки не опинишся на вулиці, якою вже проходив, і тоді треба звернути ліворуч, а потім — весь час праворуч тощо, ось таким чином (це також гіпотетична схема, а не карта Свіндона):

Саме так я знайшов вокзал, оскільки поки я йшов, то повністю зосередився на правилах і на уявній карті центра міста, і таким чином мені було легше не зважати на всіх людей і весь шум навколо себе.

А потім я зайшов у приміщення вокзалу.

181

Я все бачу.

Саме тому мені не подобаються незнайомі місця. Якщо я в знайомому місці, як-то: вдома, у школі, в автобусі, магазині чи на вулиці, то я вже колись усе там бачив,

і мені треба лише поглянути на речі, які змінилися чи пересунулися. Наприклад, одного разу в нашій класній кімнаті впав плакат **Театру Шекспіра «Глобус»**, і я одразу це помітив, оскільки тепер він висів трохи правіше, а на стіні, ліворуч і внизу від плаката, лишилися три маленькі круглі плями від клейкої мастики «Блу-так». А наступного дня на ліхтарному стовпі, що стоїть на нашій вулиці біля будинку № 35, хтось написав фарбою: **«КРОУ АПТОК»**.

Але більшість людей лінєві. Вони ніколи не помічають усього, що їх оточує. Вони роблять те, що називають «ковзати поглядом», а «ковзати» також означає торкнутися чогось на ходу й продовжувати рухатися в майже тому самому напрямку, наприклад коли більярдна куля ковзає поверхнею іншої. Інформація в людських головах дуже проста. Наприклад, якщо вони виїхали за місто, то можуть мислити так:

1. Я стою серед поля, на якому росте трава.
2. У полі пасуться корови.
3. На небі сонце й кілька хмарин.
4. Серед трави ростуть квіти.
5. Вдалині стоїть село.
6. З одного боку поля стоїть загорожа, у якій є ворота.

А потім вони припиняють помічати решту, оскільки починають думати про щось інше, наприклад: «Ой, як тут гарно», або «Боюся, я не вимкнув газ на плиті», або «Цікаво, Джулі вже народила?»¹

Але якщо я стою в полі за містом, то помічаю все. Пам'ятаю, як стояв у полі в середу 15 червня 1994 року, оскільки Батько, Мати та я поїхали до Дувра, аби сісти на

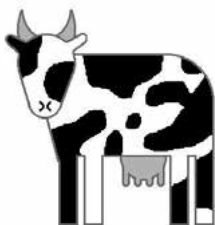
¹ І це дійсно правда, оскільки я питав у Шивон, про що думають люди, коли дивляться на речі, і вона сказала, що про це.

паром до Франції, і ми зробили те, що Батько назвав «проїхатися мальовничими місцями», а це означало, що ми їхали маленькими дорогами, зупинилися на ланч у пивному саду, а мені треба було зупинитися, щоби попісяти, і я пішов у поле, на якому паслися корови, а коли попісяв, то подивився на поле й помітив такі речі:

1. На полі 19 корів, 15 з яких — чорно-білі, а 4 — біло-коричневі.
2. Вдалині стоїть село, у якому є принаймні 31 будинок і церква з квадратною вежею без шпиля.
3. У полі є борозни, а це означає, що за часів середньовіччя тут було поле з тим, що зветься «борозни й розори», і люди, які жили в тому селі, мали окремі ділянки для рільництва.
4. Біля загорожі лежить старий пластиковий пакет з магазину «Асда», зіжмакана бляшанка з-під кока-коли, на якій сидить слимак, і довгий шматок оранжевої мотузки.
5. Північно-східний кут поля — найвищий, а південно-західний — найнижчий (у мене був компас, оскільки ми їхали на відпочинок, а я, перебуваючи у Франції, хотів знати, де Свіндон), а поле трохи вигинається вниз уздовж уявної лінії між цими двома кутами, тож північно-західний і південно-східний кути були трохи нижче від того місця, де вони могли би бути, якби поле було рівною похилою площиною.
6. Я бачу три різні види трави, серед якої ростуть квіти двох різних кольорів.
7. Більшість корів обернені мордами до вершини пагорба.

У списку речей, які я помітив, був іще 31 пункт, але Шивон сказала, що мені не обов'язково їх усі наводити. А це означає, що я дуже втомлююсь, коли перебуваю в новому місці, оскільки я бачу всі ці речі, і якщо потім мене

спитають, який вигляд мали ті корови, то я запитав, яка з них, і зможу намалювати їх просто вдома, і сказати, яка з корів мала саме такі плями.

А також я збагнув, що збрехав у **Розділі 13**, оскільки сказав: «Я не вмію розповідати жарти», а я насправді знаю 3 жарти, які можу розповісти й зрозуміти, і в одному з них ідеться про корову. Шивон сказала, що мені не треба повертатися назад і виправляти те, що я вже написав у **Розділі 13**, оскільки це неважливо й то була не брехня, якщо зараз я надам «уточнення».

Ось цей жарт.

У потягу їдуть 3 чоловіки. Один із них — економіст, другий — логік і третій — математик. Вони щойно перетнули кордон із Шотландією (я не знаю, чому вони їхали в Шотландію), і з вікна потяга побачили коричневу корову, яка стояла в полі (корова стояла паралельно до потяга).

— Дивіться, у Шотландії коричневі корови! — сказав економіст.

— Ні, у Шотландії є корови, щонайменше одна з яких коричнева, — мовив логік.

— Ні, у Шотландії є принаймні одна корова, коричнева з одного боку.

І це смішно, оскільки економісти — несправжні вчені, логіки мають чіткіше мислення, але математики — найкращі.

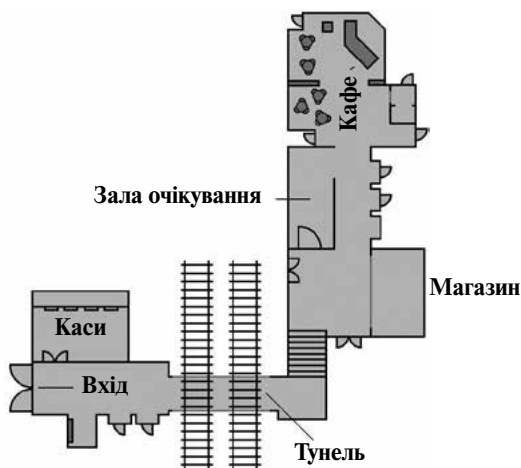
І оскільки я все бачу, то, коли перебуваю в новому місці, моя голова стає схожа на комп'ютер, який одночасно виконує забагато завдань, центральний процесор перевантажено, і не лишається місця для думок про інші речі. І коли я в новому місці й навколо мене багато людей, це навіть важче, тому що люди не схожі на корів, квіти й траву, вони можуть говорити до тебе й здатні до несподіваних вчинків, тож треба звертати увагу на всі речі в новому місці, а також треба вміти передбачати речі, які можуть статися. Часом, коли я знаходжуся в новому місці й навколо мене багато людей, відбувається щось схоже на перебіг в роботі комп'ютера, і мені доводиться заплющувати очі, затуляти вуха руками й стогнати, а це діє наче натискання клавіш **CTRL + ALT + DEL**, коли всі програми припиняють роботу, комп'ютер вимикається й перезавантажується, аби я знову зміг згадати, що я роблю й куди мені треба йти.

Саме тому я такий вправний у шахах, математиці й логіці, оскільки більшість людей просто сліпі й вони не бачать багатьох речей, а в їхніх головах є велика кількість вільного простору, який вони заповнюють недоладними або дурними речами на кшталт «Боюся, я не вимкнув газ на плиті».

191

У моєму наборі іграшкової залізниці була маленька будівля з двома кімнатами й коридором між ними, і в одній із них містилися каси, де купляють квитки, а в другій — зала очікування, де чекають на потяги.

Але вокзал у Свіндоні був не таким. Там був тунель зі сходинками, а також магазин, кафе й зала очікування, ось такі:

Але це не дуже точна карта вокзалу, оскільки мені було страшно, я не дуже добре помічав усі речі, і це те, що я зумів запам'ятати, тож це «наближена модель».

І я почувався так, наче стою на високій кручі й віє дуже сильний вітер, оскільки мені запаморочилося й стало зле, бо тунелем проходило багато людей і там було дуже лунко, але йти можна було лише в один бік, тобто тунелем, а там пахло туалетом і сигаретами. Тож я притулився до стіни й ухопився за край вивіски, на якій було написано: **«До відома відвідувачів, яким потрібен доступ до автостоянки: будь ласка, скористуйтеся телефоном навпроти, праворуч від кас»**, аби не впасти та не стати на землю навколішки. І мені захотілося піти додому, але я боявся йти додому і спробував подумки скласти план того, що мені слід робити, проте навколо було надто багато речей, на які треба було дивитися та які треба було чути.

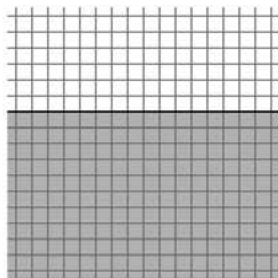
Тож я затулював руками вуха, аби відгородитися від шуму й подумати. І я вирішив, що мені треба було лишатися на вокзалі, аби поїхати до Лондона потягом, і що мені треба десь присісти, але біля входу на вокзал не знайшлося місць для сидіння, і слід було йти в тунель. І я сказав

собі подумки, а не вголос: «Я піду тим тунелем і, можливо, знайду десь місце, аби присісти, заплющити очі й подумати», і я пішов у тунель, намагаючись зосередитися на знаку, який висів на протилежному боці й на якому було написано: **«УВАГА! Працюють камери відеоспостереження»**. І я почувався так, наче ступив із кручі на натягнутий над прірвою канат.

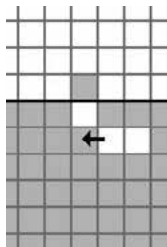
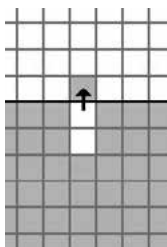
Врешті-решт я дістався до іншого кінця тунелю, а там були сходи, я піднявся тими сходами, але нагорі також було багато людей, і я застогнав. А також нагорі був магазин і кімната зі стільцями, але в тій кімнаті сиділо надто багато людей, тож я в неї не заходив. А також я побачив вивіски, на яких було написано: **«Грейт Вестерн», «Холодне пиво й лагер», «ОБЕРЕЖНО! МОКРА ПІДЛОГА», «Ваші 50 пенсів подовжать життя недоношеному немовляті на 1,8 секунди!», «Трансформуємо подорожі», «По-свіжому Відмінний», «СМАЧНЕНЬКИЙ ВЕРШКОВИЙ ЛЮКСОВИЙ ГАРЯЧИЙ ШОКОЛАД УСЬОГО ЗА £1,30», «0870 777 7676, Лимонове Дерево», «Не курити!» та «ВИШУКАНИЙ ЧАЙ»**, а біля них стояли маленькі столики зі стільцями, і за тими столиками ніхто не сидів, і вони тулилися в кутку. Я сів на один зі стільців, що стояли поруч, і заплющив очі. Я поклав руки в кишені, і Тобі згорнувся калачиком у моїй долоні, а я застогнав, аби відгородитися від шуму, оскільки я прийняв руки від вух, але робив це тихо, щоби мій стогін не почули люди та не стали підходити й звертатися до мене.

А потім я спробував вирішити, що мені робити, але не міг думати, оскільки в моїй голові було забагато зайвої інформації, тож я став виконувати математичні вправи, аби прояснити думки.

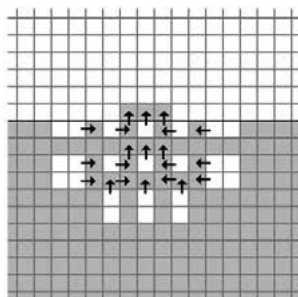
Математична вправа, яку я робив, називається **«Солдатики Конвея»**. У **«Солдатиках Конвея»** є шахова дошка, нескінченна в усіх напрямках, і кожна клітинка під горизонтальною лінією містить кольоровий квадрат, ось так:

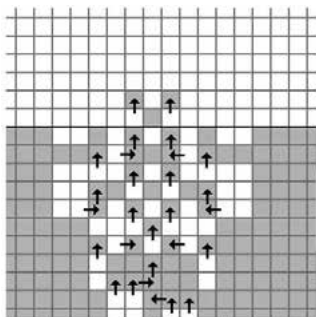
Кольоровий квадрат може рухатися, тільки якщо він перестрибує ще один кольоровий квадратик по вертикалі чи горизонталі (але не по діагоналі) і потрапляє на вільне місце за дві клітинки. Рухаючи кольорові квадрати таким чином, треба видаляти квадрати, які ти перестрибнув, ось так:

Мета гри — посунути квадрати якомога далі вгору від горизонтальної лінії, а розпочати можна з приблизно таких кроків:

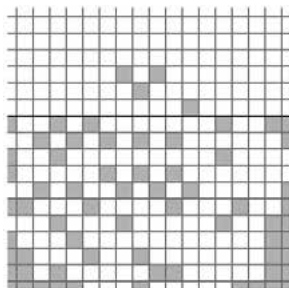

А потім треба зробити щось на кшталт цього:

І мені вже відомий результат, оскільки як би ти не рухав кольорові квадрати, все одно жоден не підніметься вище ніж за 4 клітинки від горизонтальної лінії, але це гарна математична вправа, яку можна виконувати подумки, коли не хочеться думати про щось інше, оскільки її можна як завгодно ускладнити, щоби зайняти свій розум, і дошка може бути як завгодно великою, а рухи — як завгодно складними.

І я дійшов до:

А потім я підвів погляд і побачив, що переді мною стоїть поліцейський і каже мені:

— Є хто вдома?

Але я не знав, що це означає. Тоді він спитав:

— З тобою все гаразд, юначе?

Я подивився на нього, трохи подумав, як правильно відповісти на це запитання, і сказав:

— Ні.

— Видок у тебе нівроку поймаканий, — сказав він.

На одному з його пальців була золота каблучка з витіюватими літерами, але я не розібрав, з якими саме. Він продовжив:

— Ота пані в кафе каже, що ти дві з половиною години тут сидиш і що вона намагалася заговорити з тобою, але ти наче перебував у глибокому трансі.

Потім він спитав:

— Як тебе звати?

— Крістофер Бун, — відповів я.

— Де ти живеш? — спитав тоді він.

— У будинку № 36 по Рендольф-стрит, — відповів я, і мені стало легше, оскільки мені подобаються поліцейські і це було легке запитання, а тоді я замислився, чи не розповісти йому про те, що Батько вбив Веллінгтона, і чи не заарештує він Батька.

— Що ти тут робиш? — поцікавився він.

— Мені треба було сісти, помовчати й подумати, — відповів я.

— Гаразд, спростимо задачу. Що ти робиш на вокзалі? — уточнив він.

— Я збираюся побачитися з Матір'ю, — відповів я.

— З матір'ю? — перепитав він.

— Так, з Матір'ю, — підтвердив я.

— І коли прибуває твій потяг? — спитав він.

— Я не знаю. Вона живе в Лондоні. А я не знаю, коли буде потяг до Лондона, — відповів я.

— То ти не живеш зі своєю мамою? — спитав він.

— Ні, але буду жити, — відповів я.

Тоді він сів біля мене й спитав:

— Ну, і де живе твоя мама?

— У Лондоні, — відповів я.
— Так, але де саме в Лондоні?
— Чаптер-роуд, 451, кв. С, Лондон, NW2 5NG, — сказав я.

— Господи, а це що таке? — спитав він.

Я поглянув униз.

— Це мій ручний шур, Тобі, — пояснив я, оскільки Тобі визирав із моєї кишені на поліцейського.

— Ручний шур? — перепитав поліцейський.

— Так, ручний шур. Він дуже чепурний, і в нього немає бубонної чуми, — запевнив я.

— Дуже переконливо, — зауважив поліцейський.

— Так, — сказав я.

— У тебе є квиток? — спитав він.

— Ні, — відповів я.

— А в тебе є гроші на квиток?

— Ні.

— То яким чином ти збираєшся доїхати до Лондона? — спитав він.

Я не знав, що слід відповісти, оскільки в моїй кишені лежала банківська картка Батька, а красти речі — протизаконно, але він був поліцейським, тож я мав говорити правду, тому сказав:

— У мене є банківська картка.

Я дістав картку з кишені й показав йому, і це була безвинна брехня. Але тоді поліцейський спитав:

— Це твоя картка?

— Ні, Батькова, — я подумав, що він має мене заарештувати.

— Батькова? — перепитав він.

— Так, Батькова, — підтвердив я.

— Гаразд, — він промовив це дуже повільно й затиснув свого носа між великим і вказівним пальцями.

— Він сказав мені код, — додав я, і це була ще одна безвинна брехня.

— Чому б нам із тобою не прогулятися до банкомата, а? — спитав він.

— Тільки не торкайтеся мене, — попередив я.

— Чого б це я тебе торкався? — здивувався він.

— Не знаю, — сказав я.

— Я теж, — відповів він.

— Я отримав попередження за те, що вдарив поліцейського, але я не хотів його кривдити, і якщо це знову станеться, то в мене будуть іще більші проблеми, — додав я.

— Ти це не серйозно, еге ж? — спитав він.

— Серйозно, — не погодився я.

— Пішли до банкомата, — повторив він.

— Куди саме? — спитав я.

— Отам, біля кас, — він показав великим пальцем.

Тоді ми знову пройшли тунелем, але мені вже було не так страшно, оскільки цього разу зі мною був поліцейський.

Я вставив у банкомат банківську картку, як мені інколи дозволяв робити Батько, коли ми разом ходили за покупками, і на екрані з'явився надпис: «**ВВЕДІТЬ Свій ПЕРСОНАЛЬНИЙ КОД**», тож я набрав **3558** і натиснув клавішу «**ВВЕСТИ**», і тоді на екрані з'явився надпис: «**БУДЬ ЛАСКА, ВВЕДІТЬ СУМУ**» і вибір:

← **£10** **£20** →

← **£50** **£100** →

Інша сума
(тільки кратна 10) →

— Скільки коштує квиток на потяг до Лондона? — спитав я в поліцейського.

— Близько 20 квідів, — відповів він.

— Це фунти? — спитав я.

— Боже правий, — сказав він і засміявся. Але я не засміявся, оскільки мені не подобається, коли люди з мене

сміються, навіть якщо вони поліцейські. Тоді він припинив сміятися й сказав: — Еге ж, це 20 фунтів.

Тож я натиснув клавішу £50, і з банкомата вийшло п'ять банкнот по 10 фунтів, а також чек, і я поклав банкноти, чек і банківську картку в кишеню.

— Ну, не буду тебе більше затримувати своїми теревами, — сказав тоді поліцейський.

— Де я можу купити квиток на потяг? — спитав я, оскільки якщо ти заблукав і тобі потрібні вказівки, то треба питати в поліцейського.

— А ти рідкісний екземпляр, еге ж? — сказав він.

— Де я можу купити квиток на потяг? — повторив я, оскільки він не відповів на моє запитання.

— Отам, — він показав на велику залу зі скляним вікном на іншому боці від входу на вокзал, а потім додав: — То ти точно знаєш, що робиш?

— Так. Я їду до Лондона, щоби жити з Матір'ю, — відповів я.

— А у твоєї мами є телефон? — спитав він.

— Так, — підтвердив я.

— І ти можеш мені його назвати?

— Так: 0208 887 8907.

— І ти їй зателефонуєш, якщо в тебе виникнуть негаразди, добре? — спитав він.

— Так, — відповів я, оскільки знав, що якщо в тебе є гроші, то можна зробити дзвінок із телефонних кабінок, а тепер у мене були гроші.

— Гаразд, — сказав він.

Я пішов до каси, озирнувся й побачив, що поліцейський досі за мною стежить, і від цього я почувався безпечніше. На протилежному кінці великої зали був довгий стіл із вікном, і перед тим вікном стояв чоловік, а за тим вікном теж стояв чоловік, і я звернувся до чоловіка по інший бік скла:

— Я хочу поїхати до Лондона.

— Я перепрошую, — сказав чоловік, який був перед вікном, а потім повернувся й став до мене спиною, а чоловік по інший бік скла дав йому маленький клаптик паперу для підпису, тож він його підписав, проштовхнув назад у вікно, а чоловік по інший бік скла видав йому квиток. Потім той чоловік, який стояв перед вікном, подивився на мене й сказав:

— Якого біса ти на мене втикаєш?

А потім він пішов геть. У нього були дредлоки, як у деяких чорношкірих, але він був білим, а дредлоки — це коли ти ніколи не миєш голову й волосся стає схоже на старі мотузки. Він був одягнений у червоні штани з зірками. Я стискав у руці свого швейцарського армійського ножа на той випадок, якщо він мене торкнеться.

А потім перед вікном нікого не стало, і я звернувся до чоловіка за склом:

— Я хочу поїхати до Лондона.

І мені не було страшно, оскільки зі мною був поліцейський, але коли я озирнувся й побачив, що він уже пішов, то знову злякався, тож я став уявляти, що граю в гру на своєму комп'ютері, і вона називається «Потяг до Лондона», і вона була схожа на «Туман» або «Одинадцять годину», і треба було розв'язувати багато різних задач, аби перейти на інший рівень, і я міг будь-якої миті її вимкнути.

— В один кінець чи в обидва? — спитав чоловік.

— Що означає «в один кінець чи в обидва»? — спитав я.

— Ви збираєтеся їхати тільки в один бік чи плануєте повернутися? — пояснив він.

— Я хочу лишитися там, коли приїду, — відповів я.

— На який термін? — спитав він.

— Поки не вступлю до університету.

— Тоді в один кінець, — сказав він. — З вас 17 фунтів.

І я дав йому п'ятдесят фунтів, а він повернув мені 30 фунтів і сказав:

— Я б на вашому місці ними не розкидувався.

А потім він дав мені маленький оранжево-жовтий квиток і 3 фунти монетами, і я поклав це все в кишеню до ножа. Мені не подобалося, що квиток наполовину жовтий, але я не міг його викинути, оскільки це був мій квиток на потяг.

— Відійдіть, будь ласка, від віконця, — сказав тоді чоловік.

— Коли буде потяг до Лондона? — спитав я.

Він подивився на годинник і відповів:

— За п'ять хвилин, Платформа 1.

— Де Платформа 1? — спитав я.

— Підете підземним переходом, потім сходами вгору. Там побачите вказівні знаки, — він показав пальцем.

«Підземний перехід» означало «тунель», оскільки я побачив, куди він показував, тож я вийшов із зали з касами, але це було зовсім не схоже на комп'ютерну гру, оскільки мене оточило стільки речей і я почувався так, наче в моїй голові кричать усі ці знаки й вивіски, а коли якийсь перехожий штовхнув мене, я видав звук, схожий на собаче гавкання, щоби відлякати його.

І тоді я уявив собі, що на підлозі проведено велику червону лінію, яка починалася біля моїх ніг і проходила тунелем, тож я пішов за цією червоною лінією, промовляючи: «Ліворуч, праворуч, ліворуч, праворуч, ліворуч, праворуч», оскільки, коли я лякаюся або серджуся, мені інколи допомагає зайнятися чимось ритмічним, наприклад послухати музику чи пограти на барабанах, як мене колись навчила Шивон.

Я піднявся сходами на другий поверх і побачив знак, на якому було написано **← Платформа 1**, і **→** вказувала на скляні двері, тож я пройшов крізь них, і хтось знову штовхнув мене валізою, і я знову загавкав по-собачому, а мені сказали:

— Куди ти, бляха, прешся.

І тоді я уявив, що це був просто один із демонів-охоронців у грі «**Потяг до Лондона**», а потім я побачив потяг.

І я побачив, як чоловік із газетою та сумкою з ключками для гольфу підійшов до однієї з дверей потяга й натиснув велику кнопку збоку від них, а двері були електронні, і вони роз'їхалися, і мені це сподобалося. А потім двері зачинилися за чоловіком.

Тоді я подивився на свій годинник і побачив, що з тих пір, як я пішов від каси, пройшло 3 хвилини, а це означало, що потяг поїде за 2 хвилини.

Тож я підійшов до дверей і натиснув на велику кнопку, і тоді двері роз'їхалися, а я пройшов крізь них.

Так я опинився в потягу до Лондона.

193

Коли раніше я грався зі своєю іграшковою залізницею, то створював розклади потягів, оскільки мені подобаються розклади. А розклади мені подобаються, оскільки я хочу знати, коли та що має відбутися.

Ось який у мене був розклад, коли я жив удома з Батьком і гадав, що Мати померла від серцевого нападу (це був розклад на понеділок, і він також *наближений*):

7:20 ранку	Прокинутися
7:25 ранку	Умитися й почистити зуби
7:30 ранку	Нагодувати й напоїти Тобі
7:40 ранку	Поснідати
8:00 ранку	Одягти шкільну форму
8:05 ранку	Зібрати шкільну сумку
8:10 ранку	Почитати книжку або подивитися відео
8:32 ранку	Сісти на автобус до школи
8:43 ранку	Проїхати повз магазину тропічних рибок
8:51 ранку	Приїхати до школи
9:00 ранку	Шкільні збори

9:15 ранку	Перше ранкове заняття
10:30 ранку	Перерва
10:50 ранку	Образотворче мистецтво з місіс Пітерс ¹
12:30 дня	Ланч
1:00 дня	Перше заняття після обіду
2:15 дня	Друге заняття після обіду
3:30 дня	Сісти на автобус додому
3:49 дня	Вийти з автобуса біля свого дому
3:50 дня	Випити соку й перекусити
3:55 дня	Нагодувати й напоїти Тобі
4:00 дня	Випустити Тобі з клітки
4:18 дня	Повернути Тобі в клітку
4:20 дня	Подивитися телевізор або відео
5:00 вечора	Почитати книжку
6:00 вечора	Випити чаю
6:30 вечора	Подивитися телевізор або відео
7:00 вечора	Позайматися математикою
8:00 вечора	Прийняти ванну
8:15 вечора	Перевдягтися в піжаму
8:20 вечора	Пограти в комп'ютерні ігри
9:00 вечора	Подивитися телевізор або відео
9:20 вечора	Випити соку й перекусити
9:30 вечора	Лягти спати

А на вихідних я складаю власний розклад, записую його на шматку картону й вішаю на стіну. І в ньому є такі пункти, як **Погодувати Тобі, Позайматися математикою та Піти в магазин і купити ласощі**. І це одна з причин, чому мені не сподобалося у Франції, оскільки коли люди

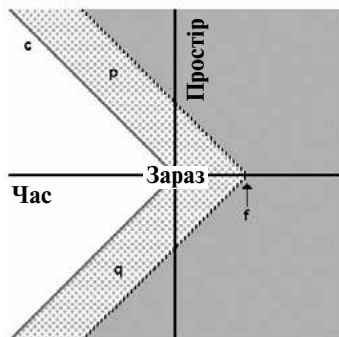
¹ На занятті з образотворчого мистецтва ми займаємося образотворчим мистецтвом, але на першому ранковому занятті, першому занятті після обіду й другому занятті після обіду ми проходимо багато різних речей, як-то: **Читання, Тестування, Соціальні навички, Догляд за тваринами, Чим ми займалися на вихідних, Письмо, Математика, Стережися незнайомця, Гроші та Особиста гігієна**.

їздять на відпочинок, то в них немає розкладу, і щоранку мені доводилося змушувати Матір і Батька розповідати, що ми будемо робити того самого дня, аби я краще почувався.

Оскільки час не схожий на простір. І коли ти щось десь кладеш, транспортир або печиво, то подумки можна скласти карту того місця, де ти їх залишив, але навіть якщо ти не складеш карту, то вони все одно залишаться на своєму місці, оскільки карта — це *схематичне зображення* речей, які існують в реальності, і за картою можна знову відшукати транспортир або печиво. А розклад — це наче карта часу, тільки якщо в тебе немає розкладу, то час не лишатиметься на місці, як, наприклад, майданчик, сад або дорога до школи. Оскільки час — це всього лише співвідношення між змінами в деяких речах, як-то: Земля, що обертається навколо Сонця, атоми, що вібрують, годинник, що цокає, день і ніч, прокидання й засинання, захід і північ-північний схід, яких не існуватиме, коли Земля припинить існувати й поглинеться Сонцем, оскільки це просто співвідношення між Північним полюсом, Південним полюсом і всім іншим, як-то Могадішо, Сандерленд або Канберра.

І це не усталене співвідношення, як відстань між нашим будинком і будинком місіс Шиєрс, або як співвідношення 7 до 865, і воно залежить від того, як швидко ти рухаєшся до певної заданої точки. І якщо ти полетиш у космос на космічному кораблі й рухатимешся зі швидкістю, близькою до швидкості світла, то можеш повернутися й з'ясувати, що вся твоя родина вже померла, а ти досі молодий і перебуваєш у майбутньому, хоча твій годинник показує, що тебе не було лише кілька днів або місяців.

І оскільки ніщо не може рухатися швидше, ніж світло, то це означає, що ми можемо дізнатися тільки дешицію того, що відбувається в нашому Всесвіті, ось так:

Це карта всього й усюди, майбутнє — праворуч, минуле — ліворуч, а похила лінія **с** — це швидкість світла, і ми не зможемо дізнатися про те, що відбувається в темних зонах, навіть попри те, що деякі події вже відбулися, але коли ми прийдемо в точку **f**, то зможемо дізнатися про те, що відбувалося в світліших зонах **р** та **q**.

А це означає, що час — це загадка, і навіть не річ, і нікому ще насправді не вдалося розгадати загадку про те, що таке час. Тож загубитися в часі — це все одно, що загубитися в пустелі, тільки ви не побачите ніякої пустелі, оскільки час — це не річ.

І саме тому мені подобаються розклади, оскільки вони не дають нам загубитися в часі.

197

У потягу було дуже багато людей, і мені це не подобалося, оскільки мені не подобається, коли навколо багато незнайомців, а ще більше мені не подобається, коли я не можу вийти з кімнати, де є багато незнайомців, а потяг схожий на кімнату, і з неї не можна вийти, оскільки вона рухається. І через це я згадав той випадок, коли мені

довелося їхати на машині зі школи додому через те, що автобус поламався, а Мати приїхала, щоби мене забрати, місіс Пітерс попросила Матір узяти Джека й Поллі, оскільки їхні матері не могли приїхати, аби їх забрати, і Мати погодилася.

Але в машині я почав кричати, тому що там було забагато людей, а Джек і Поллі взагалі вчать в іншому класі, і Джек б'ється головою та видає тваринячі звуки, і я спробував вибратися з машини, але вона рухалася, тож я впав на дорогу, і лікарям довелося зашивати мені голову й зголити волосся, і воно тільки за 5 місяців віросло до колишньої довжини.

Тож я завмер у вагоні потяга й не рухався. А потім я почув, як хтось покликав:

— Крістофере.

Я подумав, що це хтось знайомий, чи то вчитель зі школи, або один із сусідів на нашій вулиці, але я помилився. Це знову був поліцейський. І він сказав:

— Ледве встиг тебе піймати.

Він дуже голосно дихав і тримався руками за коліна. Я нічого не відповів. А потім він сказав:

— Твій батько приїхав до поліцейського відділка.

Я подумав, що зараз він скаже, що вони заарештували Батька за вбивство Веллінгтона, але знову помилився. Він додав:

— Він тебе шукає.

— Я знаю, — відповів я.

— То чого ти їдеш до Лондона? — спитав він.

— Оскільки я буду жити з Матір'ю, — відповів я.

— Ну, гадаю, твій Батько має власну точку зору з цього приводу, — сказав він.

Тоді я подумав, що він збирається відвести мене назад до Батька, і злякався, оскільки він був поліцейським, а поліцейські мають бути хорошими, і я спробував утекти, але він схопив мене, і я закричав. І він мене відпустив.

— Гаразд, тільки давай не будемо кричати, — попросив він і додав: — Я відведу тебе назад до поліцейського відділка, а потім я, ти й твій тато сядемо та трохи потере-
венимо про те, хто куди їде.

— Я буду жити з Матір'ю, у Лондоні, — сказав я.

— Ні, не будеш, поки що, — заперечив він.

— Ви заарештували Батька? — спитав я.

— Заарештували батька? За що? — перепитав він.

— Він убив собаку. Садовими вилами. Собаку звали Веллінгтон, — відповів я.

— Просто таки й убив?

— Так, убив, — підтвердив я.

— Ну, про це ми теж поговоримо, — сказав він і додав: — Добре, юначе, гадаю, ти вже сьогодні достатньо поподорожував.

Тоді він знову простягнув руку, аби мене торкнутися, а я знову почав кричати, і він сказав:

— Слухай сюди, мавпеня мале, — або ти робитимеш, як я скажу, або мені доведеться...

А тоді потяг здригнувся й рушив із місця.

— Щоб я, бляха, всрався, — сказав поліцейський.

Потім він подивився на стелю вагона, склав долоні перед ротом, як це роблять люди, які моляться Господу на небесах, тоді дуже гучно видихнув крізь долоні, і з нього вийшов свист, а тоді він урвався, оскільки потяг знову здригнувся, і поліцейському довелося схопитися за один із тих пасків, що звисали зі стелі.

— Ані руш, — звернувся він до мене, потім взяв рацію, натиснув на кнопку й сказав: — Робе? ...Ага, це Найджел. Я застряг у цьому клятому потягу. Ага. Навіть не думай... Послухай. Він зупиняється в Дідкот-Парквей. Отож, якби мене там хтось зустрів на машині... Зробиш? Добре. Перекажи старому, що малий у нас, але зустрінуться вони трохи згодом, ага? Чудово.

Він клацнув кнопкою на рації й сказав:

— Давай-но знайдемо собі місця.

Він показав на два довгі ряди сидінь, які стояли одне напроти одного, і додав:

— Падай. І без вибриків.

Люди, які сиділи на сидіннях, встали та пішли, оскільки він був поліцейським, і ми сіли один напроти одного. Тоді він сказав:

— Із тобою завжди стільки клопоту? Господи...

Я замислився, чи не допоможе мені поліцейський знайти Чаптер-роуд, 451, кв. С, Лондон NW2 5NG.

Я визирнув у вікно. Ми проїжджали повз заводи й звалища, повні старих машин, а в глевкому полі стояли 4 житлові трейлери з 2 собаками та одягом, який сушився на мотузці.

За вікном була наче карта, тільки тривимірна й у натуральний розмір, оскільки це й було те, що зображалося на карті. І там було стільки всього, що в мене заболіла голова, тож я заплющив очі, але потім знову розплющив, оскільки я наче летів, але низько, при землі, а я гадаю, що літати — це добре. Потім ми виїхали за місто, і я побачив поля, корів, будинки, міст, ферму, знову будинки й багато маленьких доріг, якими їздили машини. Тоді я подумав, що залізничні шляхи простягаються по всьому світі на мільйони миль, і всі вони пролягають повз будинки, дороги, річки й поля, і я замислився над тим, скільки людей живе на світі і що в них усіх є будинки, дороги для подорожей, машини, домашні тварини, одяг, що всі вони їдять ланч, лягають спати, мають імена, і від цього в мене заболіла голова, тож я знову заплющив очі та почав рахувати й стогнати.

А коли я розплющив очі, то побачив, що поліцейський читає газету під назвою «Сан», і на першій шпальті газети написано: **«Ганьба на 3 млн фунтів — дівчина за викликом для Андерсена»**, а поруч була фотографія чоловіка й фотографія пані в бюстгальтері.

Тоді я став подумки розв'язувати квадратні рівняння за формулою:

$$x = \frac{-b \pm \sqrt{(b^2 - 4ac)}}{2a}.$$

Потім мені захотілося пісяти, але я був у потягу. І я не знав, скільки часу в нас забере дорога до Лондона, і тоді відчув, що починаю панікувати, тож я став ритмічно стукати пальцями по склу, аби перечекати й не думати про те, що хочу пісяти, і я подивився на свого годинника й почекав 17 хвилин, але коли мені хочеться пісяти, то треба одразу йти в туалет, і саме тому мені подобається перебувати вдома чи в школі, і я завжди йду в туалет перед тим, як сісти в автобус, і тому я не витримав і трохи напісав у штани.

Поліцейський поглянув на мене й сказав:

— Господи, ти ж...

Він відклав газету й сказав:

— Заради бога, піди сходи в туалет чи що. От чорт забирай...

— Але ж я в потягу, — сказав я.

— Якщо ти не в курсі, у потягах теж є туалети, — пояснив він.

— Де туалет у потягу? — спитав я.

— За отими дверима. Я з тебе очей не спускатиму, зрозумів?

— Ні, — відповів я, оскільки не знав, що означає вираз «не спускати з когось очей», але він не зміг би мене бачити, якби я був у туалеті.

— Просто йди до свого клятого туалету, — сказав він.

Тож я підвівся зі свого сидіння й приплющив очі, щоб між повіками лишилися тільки маленькі щілини, аби я не бачив інших людей у потягу, і попрямував до дверей, а коли пройшов крізь них, то праворуч за ними виявилися ще одні двері, вони були прочинені й на них було написано «**ТУАЛЕТ**», і я зайшов усередину.

А всередині було жахливо, оскільки на сидінні унітазу були калі, і там пахло калями, як у шкільному туалеті, коли Джозеф сам пішов покаятися, оскільки він грається зі своїми калями.

І мені не хотілося користуватися цим туалетом через калі, оскільки це були калі незнайомих людей і вони були коричневі, але мені довелося, оскільки я дуже хотів пісяти. Тож я заплющив очі й попівся, а тоді потяг смикнувся, і сеча пролилася на сидіння унітазу й на підлогу, але я витер пеніс туалетним папером, спустив воду й спробував вимити руки, але кран не працював, тож я плюнув на руки, витер їх папером і викинув його в унітаз.

Потім я вийшов із туалету й побачив навпроти нього дві полиці з валізами й рюкзаком, і я згадав про сушарку в себе вдома, як я туди інколи залівав і почувався в безпеці. Тож я заліз на середню полицю й затулився однією з валіз, ніби зачинив за собою двері, і там було темно, і поруч зі мною нікого не було, і я не чув ніяких розмов, тож мені стало набагато спокійніше, і це було добре.

Я подумки розв'язав іще кілька квадратних рівнянь, наприклад:

$$0 = 437x^2 + 103x + 11$$

і

$$0 = 79x^2 + 43x + 2089,$$

а потім я збільшив деякі коефіцієнти, щоби було складніше розв'язувати.

Потім потяг почав уповільнюватися, і хтось підійшов, став біля полицки й постукав у двері туалету. Це був поліцейський, він кликав:

— Крістофере?.. Крістофере?..

Тоді він прочинив двері в туалет і вигукнув:

— А щоб мене чорти вхопили.

Він стояв так близько, що я бачив рацію та палицю в нього на поясі й чув запах його лосьйону після гоління, але він мене не бачив, і я не відгукнувся, оскільки не хотів, щоби він забрав мене назад до Батька.

А потім він поспіхом пішов геть.

Потяг зупинився, і я подумав, що ми вже могли приїхати до Лондона, але не поворухнувся, оскільки не хотів, щоби мене знайшов поліцейський.

Потім підійшла пані в джемпері з вовняними квітами й бджолами, зняла рюкзак із полички над моєю головою й сказала:

— Ти мене до смерті налякав.

Я нічого не відповів. Вона додала:

— Здається, на платформі тебе хтось шукає.

Але я продовжував мовчати.

— Ну, це твої справи, — і вона пішла.

Повз мене пройшли ще 3 людини, і один з них був чорношкірий чоловік у довгій білій сукні, який поставив великий пакунок на поличку над моєю головою, але мене він не помітив.

Тоді потяг знову рушив з місця.

199

Люди вірять у Бога, оскільки світ дуже складний, і вони гадають, що такі складні речі, як летюча білка або людське око чи мозок, не могли виникнути випадково. Але треба мислити логічно, і якби вони мислили логічно, то зрозуміли б, що можуть ставити такі питання лише тому, що такі речі вже існують. У Всесвіті є мільярди планет, де немає життя, але на тих планетах немає істот із мозком, аби це побачити. Це якби всі люди на світі підкидали монетки і в когось одного врешті-решт випало поспіль 5698 монет

орлом, і тоді все людство вважало би, що воно дуже особливе. Але це було б не так, оскільки існували б мільйони людей, яким не випало 5698 монет орлом поспіль.

Життя на землі також виникло випадково. Але ця випадковість була дуже особливою. І сталася вона також дуже особливим чином, оскільки для цього мають бути 3 *Умови*. Вони такі:

1. Організми мають утворювати свої власні копії (це називають **Реплікація**).
2. Під час цього вони мають припускатися помилок (це називають **Мутація**).
3. Ці помилки мають відтворюватися в наступних копіях (це називається **Спадковість**).

Усі ці умови трапляються дуже рідко, але це можливо, і тоді виникає життя. Просто так трапляється. Але це не обов'язково має призвести до появи носорогів, людей або китів. Це може призвести до появи будь-чого.

Наприклад, деякі люди питають, як це все могло статися випадково? Оскільки око мало еволюціонувати з чогось подібного до ока і це не могло статися просто в результаті генетичної помилки — яка ж користь з половини ока? Але половина ока також корисна, оскільки це означає, що така тварина зможе побачити половину тварини, яка хоче її з'їсти, і утекти, натомість вона може з'їсти когось із третиною ока чи 49 % ока, оскільки такі тварини не зможуть вчасно втекти, а в з'їденої тварини ніколи не буде дітей, оскільки вона буде мертва. А 1 % ока краще, ніж жодного ока взагалі.

Тож люди, які вірять у Бога, думають, що Бог заселив землю людьми, оскільки вони — кращі від тварин, але люди — це звичайні тварини, і вони еволюціонують у якихось інших тварин, які будуть розумніші й посадять людей в клітки, наче шимпанзе чи горил у зоопарку. Або все людство підхопить якийсь вірус і вимре, або вони надто

забруднять навколишнє середовище й вб'ють самі себе, і тоді у світі залишаться тільки комахи, і вони стануть кращими з тварин.

211

Потім я почав розмірковувати над тим, чи не треба мені вийти з потяга, оскільки він щойно зупинився в Лондоні, і мені стало страшно, бо потяг міг поїхати кудись далі — туди, де я нікого не знаю.

А потім хтось зайшов у туалет і вийшов, але мене не помітив. І я відчув запах його каль, який відрізнявся від того запаху, який був у туалеті, коли я туди заходив.

Тож я заплющив очі й почав розв'язувати математичні задачі, аби не думати про те, куди я їду.

А потім потяг знову зупинився, і я подумав, що мені слід злізти з полички, забрати свою сумку та вийти з потяга. Але я не хотів, аби мене знайшов поліцейський і забрав до Батька, тож я лишився на поличці й не рухався, і цього разу мене ніхто не помітив.

Далі я пригадав, що в школі на стіні в одній із класних кімнат висіла карта, і це була карта Англії, Шотландії та Уельсу, і на ній було зображено розташування всіх міст, тож я уявив собі ділянку карти зі Свіндоном і Лондоном, і ось якою я її побачив:

Я постійно звірявся з годинником із тих пір, як потяг поїхав зі Свіндона о **12:59 дня**. Перша зупинка відбулася о **1:16 дня**, на 17 хвилин пізніше.

А зараз була **1:39 дня**, за 23 хвилини після зупинки, а це означало, що ми вже мали виїхати до моря, якщо тільки потяг не робив великий гак. Але я не знав, чи він робив великий гак.

А потім були ще 4 зупинки, прийшли 4 людини й забрали з полицок сумки, а 2 людини поклали сумки на полицки, але ніхто не займав велику валізу, за якою я сидів, і тільки хтось один мене побачив і сказав:

— Ото, бляха, дивак.

То був чоловік у костюмі. Ще 6 людей сходили в туалет, але вони не каляли, оскільки я не чув цього запаху, і це було добре.

А потім потяг зупинився, прийшла пані в жовтому дощовику, прийняла велику валізу й спитала:

— Ти що, її пересунув?

— Так, — відповів я.

Тоді вона пішла.

Потім до полицки підійшов чоловік і сказав:

— Диви-но, Баррі. У них тут завівся вагонний ельф.

Прийшов інший чоловік, став поруч і сказав:

— Ну, ми ж із тобою хильнули.

— Нумо нагодуймо його горішками, — сказав перший чоловік.

— Диви, як би тобі самому не дісталось на горіхи, — відповів другий чоловік.

— Чуєш, воруши копитами! Треба ще хильнути пива, поки ми не протверезіли, — сказав перший.

І вони пішли геть.

Потім у потягу стало дуже тихо, він нікуди не рухався і я нікого не чув. Тож я вирішив злізти з полиці, піти забрати свою сумку та подивитися, чи той поліцейський і досі сидить на своєму місці.

Я зліз із полиці та визирнув крізь двері, але поліцейського там не було.

Моя сумка також зникла, а в ній були їжа для Тобі, мої підручники з математики, чисті штани, жилетка, сорочка, апельсиновий сік, молоко, печиво з заварним кремом та печена квасоля.

Тоді я почув чийсь кроки, озирнувся й побачив поліцейського, але не того, з яким я їхав раніше.

Я дивився на нього крізь скляні двері, він був у сусідньому вагоні й зазирає під сидіння. І я вирішив, що мені не так уже й подобаються поліцейські, і я вийшов із потяга.

А коли я вийшов, то побачив, яким великим було приміщення, у яке ми приїхали, яким воно було лунким і шумним, і мені довелося ненадовго стати навколішки, оскільки я боявся, що впаду на землю. А поки я стояв навколішках, то думав про те, куди мені слід іти, і вирішив, що треба йти в тому напрямку, куди їхав потяг, оскільки ця станція була його останньою зупинкою і в цьому напрямку Лондон.

Я підвівся й уявив собі, що на землі проведено велику червону лінію і що вона йшла паралельно до потяга й вела до воріт в іншому кінці кімнати, і я пішов уздовж неї, знову примовляючи: «Ліворуч, праворуч, ліворуч, праворуч...», як я робив це минулого разу.

А коли я дійшов до воріт, до мене заговорив якийсь чоловік:

— Синку, здається, тебе шукають.

— Хто мене шукає? — спитав я, оскільки подумав, що то могла бути Мати і що поліцейський зі Свіндона подзвонив їй за тим номером, який я йому повідомив.

— Поліцейський, — відповів він.

— Я знаю, — промовив я.

— Ага, гаразд, — сказав він. — Ти стій тут, а я піду по нього.

І він рушив у протилежний бік уздовж потяга.

А я пішов далі. І в мене досі було таке відчуття, наче в грудній клітці роздувається повітряна куля, мені було боляче, тож я затулив вуха руками, відійшов і притулився до стіни маленького магазину, який стояв посеред великого приміщення й на якому було написано: «**Бронювання: готелі й театри. Тел. 0207 402 5164**», а тоді я прийняв руки від вух і почав стогнати, аби відгородитися від гучних звуків.

Я почав роздивлятися приміщення, аби побачити якийсь надпис про те, що я приїхав до Лондона. А надписи були ось такі:

Солодкі тістечка Аеропорт Гітроу Реєстрація тут Фабрика бейглів **ЇЖТЕ вишуканість і смак УД!** суші Стейшнлінк Автобуси У. Г. Сміт Меззанін Експрес Гітроу Клініка Кімнати для відпочинку класу люкс ФУЛЛЕРС easyCar.com Паб «*Божевільний єпископ*» Фуллерс Лондон Прайд Діксонз **Наша ціна** Ведмедик Паддінгтон на Паддінгтонському вокзалі **Квитки Таксі † † Туалет** Невідкладна допомога Істборн-террас **■ інгтон** Вихід Пред-стрит Лоун К'ю Сюди, будь ласка Довершена кірочка Сейнсберіз **Інформаційний ① пункт** Грейт вестерн попереду ② Ділянку закрито **Закрито** Ділянку закрито Магазин шкарпеток Швидкі квитки ③ Печиво від Міллі Кава **ФЕРДЖІ** МАЄ ЗАЛИШИТИСЯ В «МАНЧЕСТЕР ЮНАЙТЕД» **Тістечка й маффіни** з жару **Холодні напої** Грошова пеня **Обережно Пиріжки** Платформи 9—14 *Бургер кінг* **Свіжі тортеліні!** кафе-бар «Риф°» **відрядження спеціальний випуск** **КРАЩІ 75** **АЛЬБОМІВ** Івнінг стандарт

Але за кілька секунд усе стало ось таким:

Солітр ☼☼■оу○ **І** портрація-фейглів-ЖТЕ-ністьісмак-**УД!**-су-ус-ет-Гі-ус-орт-Р УГСміт-анні-ін-Стат-нх*оє-

ад-Бхоар-кла-Люкс-УЛЛЕР-рнеГе-Бс-easyCar.com-«Бож-
 анард-Пабл-ФуллурсЛонПр-ндо-айд-Па-есс-тр-Двіксонз-Наша-
 ic-ППурд-Ебой ❷❸ивна-Паттікто-не-ас-ват-Рос-гтон-
 Терс-Та-ельфа † Туал-Еддіст-Перш ❹та❶❷Бунг-феФі5-
 ус*❸ндпЛе-террас-■❷❸інгтонВ†астейСт❶анці❷❸нЛіж-
 Хід-За❷крито❶&кедЗіні-Бр1уово[Клі-Пра-дшапер-
 Пункт-Др-ст❷ит-Лоу-уав-Гіт❶❷❸кКірочка-Мафлі-
 Б❷алд6Е❶Тон-Зачин“❶чудов-шііні-есс-нК’-реПлек4ш-
 Сейнс-вгор † ← ▲ бері’-Л❶дф ор❶маці-квит-ція-терн-
 М†+астер-Печиво-Вест-формКо-жрн2ФнСТанл❶Рст-
 ❶-П0всі-нфор-хідза — П0всі-нфор-хідза-НСВ❷❸❶❷❸
 СТАСЦ3маг-швид❶❷❸Хід-❶пеня→❷спло-Нла8❶❷❸❶❷
 ❶❷❸тфое9с-Ве-фкус-Коф-реоа-валь-позход❶несс-кікс-
 ❶крито-кор-Манг❶❷❸5АЛ-байл-Мілл-афебар-бінКарл-
 енінг❶ф3-іль-фтур❷мЕРАЕС-9ТДІ-Свіж❷❸❶❷❸Обре-Пир-
 ❶іж-Ки14-Бур-іні!-❷❸❶❷❸-ест*❶❷❸❶❷❸сеципуск-ЩІ&-
 АБЛ-Інвстард

оскільки інформації стало забагато і мій мозок не міг нормально працювати, і через це мені стало страшно, тож я знову заплющив очі й повільно порахував до 50, але вже не підносив числа до третього степеня.

І поки я там стояв, то розкрив свій швейцарський армійський ніж, аби почуватися безпечніше, і міцно стис його в руці.

А тоді я зігнув пальці другої руки в маленьку трубочку, розплющив очі й став дивитися крізь трубочку, тож у кожен окремий проміжок часу я бачив лише один надпис чи знак і вже згодом побачив знак ❶ **Інформація**, який стояв над віконцем маленької будки.

До мене підійшов чоловік, на якому були синя куртка, сині штани й коричневі черевики, а в руці він тримав книжку, і він сказав мені:

— Ти наче загубився.

Тож я дістав свого швейцарського армійського ножа.

— Но-но-но, — сказав він й підняв обидві руки, розвівши пальці віялом, наче він хотів, аби я також розвів пальці й ми торкнулися пучками, наче він хотів сказати, що любить мене, але він підняв обидві руки, а не одну, як Мати й Батько, і я не знав, хто він такий.

А потім він позадкував геть.

Тоді я пішов до будки, на який було написано ① **Інформація**, і я відчував, що в мене дуже сильно билосся серце, а у вухах лунав шум, схожий на морський прибій. Коли я дістався до віконця, то спитав:

— Це Лондон?

Але у віконці нікого не було. А потім хтось підійшов до віконця, і це була чорношкіра пані, і в неї на руках були довгі нігті, пофарбовані рожевим лаком, і я спитав у неї:

— Це Лондон?

— Звісно, сонечко, — відповіла вона.

— Це Лондон? — повторив я.

— Так точно, — відповіла вона.

— Як мені проїхати на Чаптер-роуд, 451, кв. С, Лондон, NW2 5NG? — спитав я.

— Це де таке? — сказала вона.

— Це на Чаптер-роуд, 451, кв. С, Лондон, NW2 5NG. А інколи це пишеться так: Чаптер-роуд, 451, кв. С, Вілсден, Лондон, NW2 5NG, — сказав я.

— Сідай на підземку до Вілсден-джанкшн, сонечко. Або до Вілсден-грін. Це має бути десь там, — пояснила пані.

— Яку підземку? — спитав я.

— Ти серйозно?

Я нічого не відповів.

— Он там. Бачиш, оті великі сходи, ескалатори? Бачиш знак? Написано: «Метрополітен». Сідай на гілку Бейкерлу до Вілсден-джанкшн або на Джубілі до Вілсден-грін. Із тобою все гаразд, сонце? — спитала вона.

Я подивився туди, куди вона показувала, і там були великі сходи, які спускалися під землю, а вгорі висів великий знак, ось такий:

Я подумав: «Я зможу», оскільки я дуже непогано вправлявся, і я приїхав у Лондон, і тепер треба знайти Матір. І тоді я подумав собі: «Люди — це наче корови в полі», і тоді мені просто треба було постійно дивитися поперед себе, провести червону лінію на підлозі великого приміщення, яке я собі уявив, і йти за цією лінією.

Я пройшов тим великим приміщенням до ескалаторів. В одній кишені я стискав свого швейцарського армійського ножа, а в іншій притримував Тобі, щоб він не втік.

Виявилося, що «ескалатори» — це сходи, які рухалися, і на них ставали люди та їхали вниз і вгору, і через це я розсміявся, оскільки ніколи не бачив такого раніше і вони були схожі на реквізит з якогось фантастичного фільму про майбутнє. Але мені не захотілося ними користуватися, тож я спустився пішки.

А тоді я опинився під землею в маленькому приміщенні, і там було багато людей, а ще були колони з синім підсвіченням на землі по периметру, і мені це сподобалося, але не сподобалися люди, тож я помітив фотобудку, схожу на ту, у яку я заходив 25 березня 1994 року, щоб зробити фото на паспорт, і я зайшов у фотобудку, оскільки вона нагадувала шафу, де я почувався безпечніше й міг визирати з-за штори.

Тоді я провів дослідження, слідкуючи за людьми, і побачив, що вони просовували квитки в сірі ворота й проходили всередину.

А дехто купляв квитки у великих чорних автоматах на стіні.

Я помітив, як це зробило 47 людей, і запам'ятав їхні дії. Потім я уявив собі червону лінію на підлозі та підійшов до стіни, де висів стенд зі списком станцій, і він був у алфавітному порядку, і я побачив Вілсден-грін і £2:20, а тоді я пішов до автоматів, і на одному з них був маленький екран, на якому було сказано: **«ОБЕРІТЬ ТИП КВИТКА»**, і я обрав клавішу, на яку натискало більшість людей, тобто **ДОРΟΣЛИЙ ОДИН** та **£2:20**, а тоді на екрані з'явився надпис: **«ДО СПЛАТИ £2:20»**, і я кинув у отвір 3 монети по £1, а тоді почулося клацання й на екрані з'явився надпис: **«ВІЗЬМІТЬ КВИТОК І РЕШТУ»**, і в маленькому отворі в нижній частині автомата з'явилися квиток і 3 монети — по 50, 20 і 10 пенсів, і я поклав монети в кишеню й пішов до сірих воріт, вставив квиток у отвір, його засмоктало всередину, а потім він вийшов на іншому боці воріт. А тоді хтось сказав: «Ворушися», і я видав звук, схожий на собаче гавкання тоді пішов уперед, і цього разу ворота прочинилися, тож я забрав свій квиток, як це робили інші люди, і мені сподобалися ці ворота, оскільки вони також нагадували реквізит із фантастичного фільму про майбутнє.

Тоді мені треба було вирішувати, куди йти далі, тож я притулився до стіни, аби люди мене не торкалися, і там висіли вказівні знаки **гілка Бейкерлу** та **гілка Дистрикт-енд-Сьоркл**, але **гілки Джубілі**, про яку говорила пані, там не було, тож я розробив план, і він полягав у тому, що мені треба було дістатися до *Вілсден-джанкшн на гілці Бейкерлу*.

А тоді я побачив іще один знак до гілки Бейкерлу, і він мав ось такий вигляд:

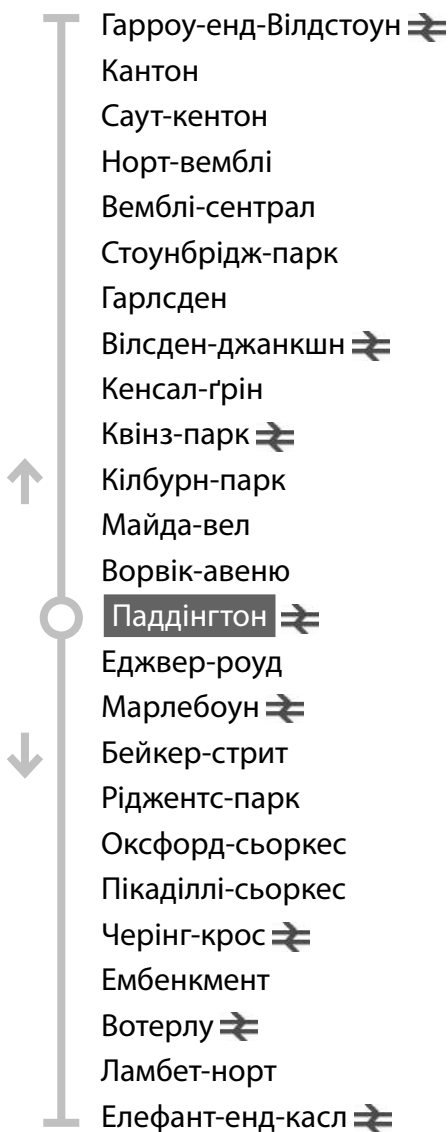
← Гілка Бейкерлу

Платформа

3

Платформа

4

Я прочитав усі ці слова й знайшов **Вілсден-джанкшн**, тож я попрямував туди, куди вказувала стрілка **↙**, і дорога йшла ліворуч тунелем, а посередині тунель був розділений парканом, і люди, які йшли вперед, рухалися ліворуч, а назустріч їм рухалися люди праворуч, наче автомобільною дорогою. Тож я пішов лівою стороною тунелю, а він також завертав ліворуч, і там були ще одні ворота й знак **гілка Бейкерлу** та стрілка вниз до ескалаторів, тож мені довелося спускатися ескалаторами й триматися за гумове поруччя, але воно також рухалося, та я не падав, а люди стояли до мене впритул, і мені хотілося їх побити, аби вони пішли геть, але я не став нікого бити через попередження.

А тоді я опинився біля підніжжя ескалатора, і мені довелося стрибати, але я перечепився й штовхнув когось, а мені сказали: «Обережніше», а далі дорога роздвоювалася, і в один бік було написано: «**Північний напрямок**», і я пішов туди, оскільки **Вілсден** був у верхній частині карти, а згори на картах завжди північ.

Потім я опинився на іншій станції для потягів, але вона була малесенька, у тунелі, і там була лише одна колія, а стіни були викривлені й заклеєні великими рекламними плакатами, на яких було написано: «**ВИХІД**», «**Лондонський музей транспорту**», «**Зупинись і подумай про невдачу кар'єру**», «**ЯМАЙКА**», **≠** «**Британська залізниця**», **⊗** «**Не курити!**», «**Рухайтесь, Рухайтесь, Рухайтесь**», «**До станцій далі від Квінз-парк сідайте на перший потяг, виходьте на Квінз-парк і переходьте на інші гілки за потребою**», «**Гілка Гаммерсміт-енд-Сіті**» та «**Ти ближчий, ніж уся моя родина**». І на цій маленькій станції було дуже багато людей, і вона була під землею, там не було вікон, і мені це не подобалося, але я знайшов місце для сидіння, а це була лава, і я сів з краю лави.

А тоді на маленьку станцію стало прибувати ще більше людей. На інший край лави хтось сів, і це була пані,

у якої був чорний портфель, пурпурові туфлі та брошка у формі папуги.

На цій маленькій станції ставало дедалі більше людей, навіть більше, ніж на великому вокзалі. А потім я не зміг бачити стіни через натовп, і хтось торкнувся пальтом мого коліна, мені стало зле, і я почав дуже голосно стогнати, і пані на іншому кінці лави встала й більше туди ніхто не сідав. І я почувався так, як тоді, коли хворів на грип, і мені доводилося цілий день лежати в ліжку, усе боліло, і я не міг ходити, їсти, говорити, спати чи займатися математикою.

А потім пролунав такий звук, наче хтось бився на межах, і на мене дмухнув сильний вітер, а потім щось заревіло, і я заплющив очі, а тоді ревіння стало гучнішим, і я дуже голосно застогнав, але не зміг відгородитися від цього звуку, і я думав, що ця маленька станція зараз обвалиться або що десь починається сильна пожежа і я помираю. А потім ревіння перетворилося на клацання й рипіння, тоді почало затихати й зникло, але я тримав очі заплющеними, оскільки так почувався безпечніше, коли не бачив, що відбувалося.

Потім я знову почув, що люди рухаються, оскільки стало тихіше. І я розплющив очі, але спочатку нічого не побачив, оскільки навколо було забагато людей. Я побачив, що вони сідають на потяг, якого раніше на станції не було, і саме цей потяг видавав оте ревіння.

Моїм обличчям струменів піт, волосся було мокре, і я скиглив, а не стогнав, видавав інші звуки, як собака, який забив собі лапу, і я почув ці звуки, але спочатку не зрозумів, що це я.

Потім двері потяга зачинилися, потяг рушив із місця й знову заревів, але цього разу не так гучно, повз мене проїхали 5 вагонів і зникли в тунелі на іншому кінці маленької станції, і знову стало тихо, а всі люди прямували в тунелі, які виводили з маленької станції.

Я тремтів і мені хотілося повернутися додому, а потім я зрозумів, що мені не можна жити вдома, оскільки там жив Батько, а він збрехав і вбив Веллінгтона, а це означало, що там більше не було мого дому, тепер мій дім був на Чаптер-роуд, 451, кв. С, Лондон, NW2 5NG, і це мене лякало, оскільки це була неправильна думка, як-то: «Як би мені хотілося опинитися вдома», оскільки мій мозок не працював належним чином.

Потім на маленьку станцію знову зайшли люди, утворився натовп, знову залунало ревіння, і я заплющив очі. Я пітнів, мені було зле, і я знову почувався так, наче в грудній клітці роздувається повітряна куля, і вона була така велика, що мені стало важко дихати. Потім люди зайшли в потяг і маленька станція знову спорожніла. Тоді знову наповнилася людьми й приїхав ще один потяг із таким самим ревінням. І це було дуже схоже на той випадок, коли я захворів на грип, оскільки мені хотілося, аби це все припинилося, як можна витягнути штекер комп'ютера з розетки на стіні, коли він зависає, і мені хотілося заснути, аби мені не треба було думати, оскільки єдине, про що я міг думати, — це про те, як сильно мені болять, і в моїй голові не лишалося місця для інших думок, але я не міг заснути, тож довелося просто сидіти на місці, чекати й потерпати від болю.

223

А ось іще один опис, оскільки Шивон сказала, що мені слід робити описи, тож зараз я опишу рекламу, яка була на стіні маленької станції, навпроти лави, на якій я сидів, але я запам'ятав її не повністю, оскільки думав, що помираю.

Ось що було написано в рекламі:

МРІЙТЕ про відпочинок,

мисліть як КУОНІ

в МАЛАЙЗІЇ,

а за надписом була велика фотографія з двома орангутангами, вони гойдалися на гілках, за ними виднілося дерево, але листя було нечітке, оскільки фотоапарат сфокусувався на орангутангах, а не на листі, а орангутанги рухалися.

Слово «орангутанг» походить від малайського **орангутан**, що означає «лісова людина».

А реклама — це картинки або телевізійні передачі, які спонукають вас купляти речі, наприклад машини й кросівки, або користуватися послугами певного інтернет-провайдера. А ця реклама спонукала поїхати на відпочинок до Малайзії. Малайзія розташована в Південно-Східній Азії й складається з Малайського півострова, Сабаха, Саравака й Лабуана, зі столицею Куала-Лумпур і найвищою точкою на горі Кінабалу, що на висоті 4101 метр, але цього в рекламі не було.

А Шивон сказала, що люди їздять на відпочинок, аби побачити щось нове й розслабитися, але від цього я би не розслабився, а щось нове можна побачити, якщо дивитися на землю під мікроскопом або креслити тривимірний об'єкт, коли з круглі стрижні однакової товщини перетинаються під прямими кутами. І на мою думку, в одному будинку може бути стільки речей, що підуть роки на те, щоби всіх їх осмислити належним чином. А також якась річ може зацікавити не через те, що вона нова, а через те, що про неї подумали по-новому. Наприклад, Шивон показала мені, що як намочити пальця й провести ним по склу, то пролунає мелодійний звук. І в різні склянки можна налити різну кількість води, і вони будуть видавати різні ноти, оскільки мають те, що називають, «резонансну частоту», і на них можна зіграти мелодію «Три

сліпі миші». І в багатьох людей є вдома тонкі склянки, але вони не знають, що так можна робити.

У рекламі було написано:

Малайзія — справжня Азія!

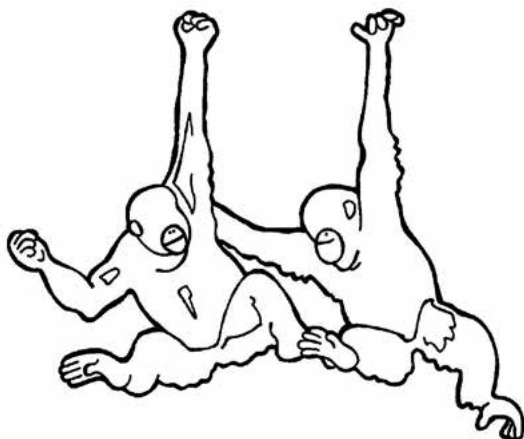
Вас збуджують запахи й видовища, і ви розумієте, що опинилися в країні контрастів. Вас ваблять традиції, природа й національна еклектика. Ваші спогади повняться днями, які проведено в містах і заповідниках, і довгими приємними годинами, проведеними на пляжі. Ціна від £575 на одного.

Дзвоніть нам за номером: 01306 747000, зверніться в турфірму або побачте цілий світ на сайті www.kuoni.co.uk.

Погляньте на світ по-новому.

І там були ще 3 дуже маленькі фотографії, на яких було зображено палац, пляж і палац.

А ось який вигляд мали орангутанги:

Я не розплющував очей й узагалі не дивився на свій годинник. Потяги приходили та відходили зі станції ритмічно, наче музика чи барабанний бій.

І це було схоже на те, коли я рахую чи примовляю: «Ліворуч, праворуч, ліворуч, праворуч, ліворуч, праворуч...», як мене навчила робити Шивон, щоби заспокоїтися. І я подумки промовляв: «Потяг прийшов. Потяг зупинився. Потяг пішов. Тиша. Потяг прийшов. Потяг зупинився. Потяг пішов...», наче потяги існували лише в моїй уяві. Зазвичай я не уявляю собі речей, які не відбуваються, оскільки це брехня, і мені стає страшно, але це було краще, ніж дивитися, як потяги прибувають та їдуть зі станції, оскільки від цього мені ставало ще страшніше.

Тож я не розплющував очей і не дивився на свій годинник. Я наче перебував в темній кімнаті з завішеними шторами, у якій нічого не було видно, — так само, як коли я прокидаюся вночі, і єдиний звук, що я чую, насправді звучить тільки в моїй уяві. Але так було краще, оскільки тоді маленька станція не існувала поза межами моєї уяви, а я був у своєму ліжку й у безпеці.

А потім тиша між потягами, які приходили й відходили, почала ставати дедалі довшою й довшою. І я чув, що коли немає потяга, то на маленькій станції перебуває менше людей, тож я розплющив очі, подивився на годинник і побачив, що була 8:07 вечора.

Я просидів на лаві приблизно 5 годин, але було зовсім не схоже, що минуло приблизно 5 годин, за винятком того, що в мене боліли сідниці, а ще мені хотілося їсти й пити.

А потім я зрозумів, що Тобі пропав, оскільки його не було в моїй кишені, а я не хотів, аби він пропав, оскільки

ки ми не знаходилися вдома в Батька чи Матері і на маленькій станції його було б нікому годувати, тож він би помер або його би переїхав потяг.

Тоді я подивився на стелю й побачив видовжену чорну коробку з позначками.

Ось що там було написано:

1	ГАРРОУ-ЕНД-ВІЛДСТОУН	2 ХВ
3	КВІНЗ-ПАРК	7 ХВ

А тоді нижній рядок прокрутився й зник, а на його місці з'явився інший надпис, ось такий:

1	ГАРРОУ-ЕНД-ВІЛДСТОУН	1 ХВ
2	ВІЛСДЕН-ДЖАНКШН	4 ХВ

А потім він знову змінився, і тепер там було написано

1	ГАРРОУ-ЕНД-ВІЛДСТОУН
ОБЕРЕЖНО ПОТЯГ ПРИБУВАЄ	

Потім я почув той звук, наче хтось бився на мечях, і ревіння, із яким потяг приходив на станцію, і я зрозумів, що десь стоїть великий комп'ютер, який знає, де є всі потяги, і посилає інформацію до чорних коробок на маленьких станціях, аби в них відображалось, коли приходять потяги, і від цього мені полегшало, оскільки все відбувалося згідно з упорядкованим розкладом.

Потім на станцію прийшов потяг і зупинився, у нього зайшли 5 людей, ще одна людина прибігла на маленьку станцію й також зайшла, з потяга вийшло 7 людей, після чого двері автоматично зачинилися й потяг рушив. А коли

приїхав наступний потяг, то мені вже було не так страшно, оскільки я побачив надпис: **ТАБЛО 43: ПОТЯГ ПРИБУВАЄ** — і знав, що має статися.

Потім я вирішив, що треба шукати Тобі, оскільки на маленькій станції було лише 3 людини. Тож я підвівся й поглянув в обидва кінці маленької станції, а також зазирнув у проходи, які вели в тунелі, але Тобі ніде не було. Я подивився вниз, у чорну яму, де пролягали рейки.

Я побачив двох мишей, і вони були чорні, бо вимазалися брудом. І мені це сподобалося, оскільки мені подобаються миші й щури. Але серед них Тобі не було, і я став шукати далі.

Потім я побачив Тобі, і він також був у чорній ямі, де пролягали рейки, і я знав, що це Тобі, оскільки він був білий, а на спині мав коричневу пляму у формі яйця. Тож я зліз із платформи вниз. Він гриз якесь сміття, яке виявилось старою обгорткою від цукерки. Хтось кричав:

— Господи, що ти робиш?

Я нахилився, аби піймати Тобі, але він утік. Я пішов за ним, знову нахилився й гукнув:

— Тобі... Тобі... Тобі...

Я простягнув руку, аби він зміг її понюхати й зрозуміти, що це я. А тоді хтось сказав:

— Виліжай звідти, заради всього святого.

Я подивився вгору, і там стояв чоловік у зеленому дощовику й чорних черевиках, а з-під них проглядалися сірі шкарпетки з візерунком у ромбики.

— Тобі... Тобі... — гукнув я, але він знов утік.

Чоловік у шкарпетках із ромбиками спробував схопити мене за плече, і я кричав. А тоді я почув той звук, наче хтось бився на мечях, і Тобі знову почав тікати, але цього разу він побіг в іншому напрямку, прямо мені під ноги, тож я зумів упіймати його за хвіст.

— Боже, боже, боже, — сказав чоловік у шкарпетках із ромбиками.

Потім я почув ревіння, підняв Тобі й схопив його обома руками, а він вкусив мене за великий палець, побігла кров, і я закричав, а Тобі спробував вирватися з моїх рук. Ревіння стало гучнішим, я озирнувся й побачив, що з тунелю підходить потяг, і що він мене зараз переїде, і що я помру, тож я спробував вилізти на платформу, але вона була зависоко, а я тримав Тобі обома руками.

Тоді чоловік у шкарпетках із ромбиками схопив мене, потягнув, і я закричав, але він продовжував мене тягнути й витягнув на платформу, і ми впали, а я продовжував кричати, оскільки він забив мені плече. Тоді на станцію прийшов потяг, я встав і побіг назад до лави, а також переклав Тобі до внутрішньої кишені пальта, де він затих і не ворухився.

Чоловік із ромбиками на шкарпетках став біля мене, а тоді спитав:

— Ти в що таке, у біса, граєшся?

Але я нічого не відповів.

— Ти що там робив? — спитав він.

Двері потяга відчинилися, і люди вийшли, а за чоловіком у шкарпетках із ромбиками зупинилася пані, у якої був кофр для гітари, як у Шивон.

— Я шукав Тобі. Це мій ручний щур, — відповів я.

— А щоб мені луснути, — сказав чоловік у шкарпетках із ромбиками.

— З ним усе гаразд? — спитала пані з кофром.

— З ним? Дякувати Богу... Ручний щур, бляха. От лайно, це ж мій потяг, — сказав він і побіг до потяга, але стукнувся об двері, які встигли зачинитися, потяг поїхав, а чоловік вимовив: — От бля.

— Із тобою все гаразд? — спитала тоді пані й торкнулася моєї руки, і я знову закричав.

— Годі-годі-годі, — сказала вона.

На її гітарному кофрі була наліпка з надписом:

Я сидів на землі, а жінка опустилася переді мною на одне коліно й сказала:

— Я можу тобі чимось допомогти?

Якби вона була вчителем у школі, то я б міг спитати її: «Де Чаптер-роуд, 451, кв. С, Лондон, NW2 5NG», але вона була незнайомцем.

— Відійдіть від мене, — сказав тоді я, оскільки мені не подобалося те, що вона так близько. А ще я додав: — У мене є швейцарський армійський ніж, і в ньому є пилка, якою можна відрізати людині пальці.

— Гаразд, друже, я сприйматиму це як відмову, — вона підвелася й пішла геть.

— Божевільний, що твій довбаний капелюшник. Господи Ісусе, — сказав чоловік у шкарпетках із ромбиками. Він притуляв до обличчя носову хустку, а на хустці була кров.

А тоді приїхав іще один потяг, чоловік у шкарпетках із ромбиками й жінка з кофром сіли в нього, і потяг пішов.

Потім пройшло ще 8 потягів, і я вирішив, що мені треба сісти на потяг, а тоді думати, що слід робити далі.

Тож я сів у наступний потяг.

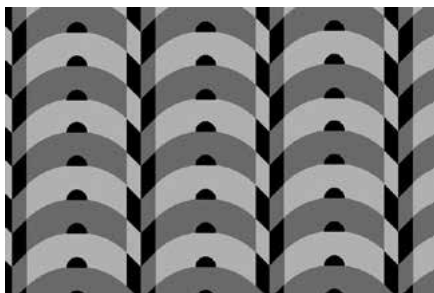
Тобі спробував утекти з кишень, але я вхопив його, переклав у зовнішню кишеню й став притримувати його рукою.

У вагоні було 11 людей, а мені не подобалося перебувати в тунелі, в одному приміщенні з 11 людьми, тож я зосередився на речах, які були у вагоні. Там були такі надписи: «У Скандинавії й Німеччині є 53 963 котеджі для відпочинку», «ВІТАБІОТИКИ, 3435», «Штраф £10, якщо ви не пред'явите дійсний квиток на виході», «Відкрийте Золото, потім Бронзу», «Ті-ві-ай-сі, І-пі-бі-ай-сі, відсмокчи в мене», ⚠ «Не перешкоджайте руху дверей!», «Бі-ар-ві, Кон. Ай-сі» й «ГОВОРИ ЗІ СВІТОМ».

Ось який візерунок був на стінах:

А ось який візерунок був на сидіннях:

А тоді потяг сильно затремтів, і мені довелося триматися за поручень. Ми заїхали в тунель, і там було шумно, тож я заплющив очі й відчув, як у венах на шії пульсує кров.

Ми виїхали з тунелю й прибули на іншу маленьку станцію, яка називалася **Ворвік-авеню**, назва була написана

на стіні великими літерами, і мені це сподобалося, оскільки я знав, де перебуваю.

Усю дорогу до Вілсден-джанкшн я відмічав час між станціями, і всі часові проміжки були результатом множення на 15 секунд, ось так:

Паддінгтон	0:00
Ворвік-авеню	1:30
Майда-вел	3:15
Кілбурн-парк	5:00
Квінз-парк	7:00
Кенсал-грін	10:30
Вілсден-джанкшн	11:45

Коли потяг зупинився на **Вілсден-джанкшн**, двері автоматично відчинилися і я вийшов із потяга. Потім двері зачинилися і він поїхав геть. Усі люди, які зійшли з потяга, піднялися сходами й пішли маленьким мостом, але я залишився, окрім мене, на станції було всього двоє людей, і один із них був п'яний чоловік у пальті з коричневими плямами та черевиках із двох різних пар, і він співав, але я не чув, що саме він співав, а інший був індус, і він сидів у магазині, який мав вигляд віконця в стіні.

Мені не хотілося говорити з жодним із них, оскільки я був голодний і втомлений і вже поговорив із багатьма незнайомцями, а це було небезпечно, а що більше ти займаєшся чимось небезпечним, то скоріше з тобою трапиться щось погане. Але я не знав, як мені дістатися до Чаптер-роуд, 451, кв. С, Лондон, NW2 5NG, тож мені треба було в когось про це спитати.

Я підійшов до чоловіка в маленькому магазині й спитав:

— Де Чаптер-роуд, 451, кв. С, Лондон, NW2 5NG?

Він узяв маленьку книжку, простягнув її мені й сказав:

— Два дев'яносто п'ять.

Книжка називалася «**ЛОНДОН від А до Я. Атлас і список вулиць. Компанія географів. Карти від А до Я**», я розгорнув її, а всередині було багато карт.

— Ти будеш купляти чи ні? — спитав чоловік у маленькому магазині.

— Я не знаю, — відповів я.

— Ну, тоді прибери від неї свої загребуші руки, — сказав він і забрав у мене книжку.

— Де Чаптер-роуд, 451, кв. С, Лондон, NW2 5NG? — знову спитав я.

— Або купляй «Від А до Я», або шуруй звідси. Я тобі не ходяча енциклопедія, — відповів він.

— Це «Від А до Я»? — спитав я й показав на книжку.

— Ні, це крокодил, щоб мені луснути, — відповів він.

— Це «Від А до Я»? — знову спитав я, оскільки то був не крокодил, і я вирішив, що погано зрозумів чоловіка через його акцент.

— Так, оце «Від А до Я», — повторив він.

— Можна її купити? — спитав я.

Він нічого не відповів.

— Можна її купити? — знову спитав я.

— Два фунти дев'яносто п'ять пенсів, але спершу дай гроші. А то ще драпонеш, — сказав він.

Тоді я зрозумів, що він мав на увазі £2,95, коли сказав «Два дев'яносто п'ять».

Я віддав йому гроші, а він дав мені решту так само, як це відбувалося в магазині вдома, а тоді я пішов і сів на підлогу, притулившись до стіни так само, як це зробив чоловік у брудному одязі, але я сів дуже далеко від нього й розгорнув книжку.

На першій вкладці була велика карта Лондона з такими місцями, як **Еббі-вуд, Поплар, Актон і Стенмор**. І там було написано: «**НУМЕРАЦІЯ СТОРІНОК АТЛАСУ**». І на карту була нанесена ґратка, і кожна стільничка ґратки містила дві цифри. **Вілсден** знаходився в квадраті,

у якому стояло **42 й 43**. І я зрозумів, що ці цифри — це номери сторінок, на яких можна подивитися детальнішу карту тої ділянки Лондона. І вся книжка була великою картою Лондона, але в порізаному вигляді, аби можна було скласти її в книжку, і мені це сподобалося.

Але Вілсен-джанкшн не було на сторінках 42 й 43. Я знайшов її на сторінці 58, яка була одразу під сторінкою 42 в «**НУМЕРАЦІЇ СТОРІНОК АТЛАСУ**» і прилягала до сторінки 42. Я крутнувся навколо своєї осі на Вілсен-джанкшн, як я озирався, коли шукав вокзал у Свіндоні, але зробив це на карті своїм пальцем.

Переді мною зупинився чоловік із непарним взуттям і сказав:

— Яка важниця. Еге ж. Медсестри. Ніколи. Брехло кляте. Ото кляте брехло.

І він пішов геть.

Я тільки згодом знайшов Чаптер-роуд, оскільки її не було на сторінці 58. Вона була на сторінці 42 в квадраті 5С.

Ось якої форми були дороги між Вілсен-джанкшн і Чаптер-роуд:

А ось який у мене був маршрут:

Я піднявся сходами, пройшов мостом, просунув свій квиток у маленькі сірі ворота й вийшов на вулицю, а там були автобус і великий автомат із вивіскою, на якій було написано: «**Англійські, Валлійські й Шотландські залізниці**», але вона була жовта, і я роззирнувся навколо, і вже було темно й горіли яскраві вогні, а я давно не був надворі, тож мені стало зле. Я приплющив очі, аби бачити тільки свій маршрут на карті, а потім зрозумів, де дороги **Стейшн-апроуч** і **Оук-лейн**, якими мені треба було йти.

Тож я пішов, але Шивон сказала, що мені не варто описувати все, що зі мною відбувалося, і я просто опишу речі, які були цікавими.

Тож я дістався Чаптер-роуд, 451, кв. С, Лондон, NW2 5NG, і дорога забрала в мене 27 хвилин, але коли я натиснув на кнопку біля надпису «**Квартира С**», то мені ніхто не відчинив і єдина цікава річ, яка трапилася дорогою, були 8 чоловіків у костюмах вікінгів, у них були шоломи з рогами, і вони кричали, але то були не справжні вікінги, оскільки справжні жили приблизно 2000 років тому, а також мені захотілося пісяти, тож я зайшов у провулок біля СТО під назвою «**Бурдетт моторз**», там було зачинено, і мені не подобалося це робити, але я не

хотів знову напісяти в штани, а більше нічого цікавого не відбулося.

Тож я вирішив чекати й сподіватися, що Мати не поїхала на відпочинок, оскільки це могло б означати, що її не буде цілий тиждень, але я намагався про це не думати, оскільки не міг повернутися до Свіндона.

Я присів на землю за сміттєвими баками, які стояли в маленькому саду перед Чаптер-роуд, 451, кв. С, Лондон, NW2 5NG, і заліз під кущ. До саду зайшла пані, і вона несла маленьку коробку з металевими ґратками з одного боку та ручкою згори, у яких носять котів до ветеринарів, але я не побачив, чи був там кіт, а також у неї були туфлі на високих підборах, і вона мене не помітила.

А тоді почався дощ, я промок і став дрижати, оскільки мені було холодно.

Об 11:32 я почув голоси людей, які йшли вулицею.

— А мені діла нема до того, що ти думав. Йому, бачте, смішно, — сказав один голос, і він належав жінці.

— Джуді, слухай. Вибач мені, гаразд, — сказав другий голос, і він належав чоловікові.

— Тобі варто було про це подумати перед тим, як виставити мене круглою ідіоткою, — сказав голос, який належав жінці.

Голос тої жінки був голосом Матері.

До саду зайшла Мати, і з нею був містер Шиєрс, і другий голос належав йому.

Тоді я встав і сказав:

— Тебе не було дома, тож я став на тебе чекати.

— Крістофере, — вимовила Мати.

— Що за?.. — сказав містер Шиєрс.

— Крістофере, Крістофере, Крістофере, — сказала Мати й обхопила мене руками.

А я відштовхнув її, оскільки вона мене схопила, а мені це не сподобалося, тож я дуже сильно штовхнувся й упав.

— Якого біса тут коїться? — спитав містер Шиєрс.

— Вибач мені, Крістофере, я забула, — сказала Мати.

Я лежав на землі, а вона підняла праву руку й розвела пальці віялом, щоби я міг торкнутися них, але тоді я побачив, що Тобі втік із кишені, тож мені треба було його знайти.

— Я так розумію, Ед також десь тут, — сказав містер Шиєрс.

Сад був оточений стіною, тож Тобі не зміг утекти, оскільки він застряг у кутку й не зміг вчасно вилізти на стіну, і я його впіймав і поклав назад у кишеню, а потім сказав:

— Він голодний. У тебе є якась їжа, щоб його нагодувати, і вода?

— Де твій батько, Крістофере? — спитала Мати.

— Я гадаю, що він у Свіндоні, — відповів я.

— Дякувати Богу, — сказав містер Шиєрс.

— Але як ти сюди потрапив? — спитала Мати.

Мої зуби калатали, оскільки мені було холодно, і я нічого не міг з ними вдіяти, і я відповів:

— Я приїхав на потягу. Це було дуже страшно. Я взяв банківську картку Батька, аби зняти з неї гроші, і поліцейський мені допоміг. Але потім він захотів забрати мене назад до Батька. І він був зі мною в потягу. А потім пішов.

— Крістофере, ти весь промок. Роджере, не стій склавши руки, — сказала Мати. — Боже мій, Крістофере. Я б не... Я б ніколи не подумала, що... Чому ти тут один?

— Може, ви зайдете всередину, чи так і будете стояти там усю ніч? — спитав містер Шиєрс.

— Я буду жити з тобою, оскільки Батько вбив Веллінгтона садовими вилами, і я його боюся, — повідомив я.

— А щоб мені в калюжі втопитися, — сказав містер Шиєрс.

— Роджере, я тебе прошу. Нумо, Крістофере, давай зайдемо в дім, треба тебе висушити, — сказала Мати.

Я встав, зайшов у будинок, а Мати додала:

— Іди за Роджером.

І я піднявся сходами за містером Шиерсом, там був сходовий майданчик і двері, на яких було написано **Квартира С**, і мені було страшно заходити в квартиру, оскільки я не знав, що там усередині.

— Заходь, бо застудишся на смерть, — сказала Мати, і, хоча я не думав, що можу застудитися й померти, все одно зайшов усередину.

— Я наберу тобі ванну, — сказала тоді вона, а я обійшов квартиру, щоби подумки скласти її карту, від чого я почувався безпечніше, квартира була ось така:

А тоді Мати наказала мені знімати одяг і залізати у ванну, а також вона сказала, що я можу взяти її рушник, який був пурпурового кольору з зеленими квітами на одному з кінців. Вона поставила перед Тобі блюдце з водою й трохи висівкових пластівців, і я випустив його у ванній кімнаті побігати. Він наклав три маленькі калі під раковиною, і я їх підібрав, спустив в унітаз, а потім знову заліз у ванну, оскільки там було тепло й приємно.

Потім у ванну зайшла Мати, сіла на кришку унітаза й спитала:

- Крістофере, з тобою все гаразд?
- Я дуже втомився, — відповів я.
- Я знаю, любий. Ти дуже сміливий.
- Так, — погодився я.
- Ти ніколи мені не писав, — сказала вона.
- Я знаю.

— Чому ти не відповідав мені, Крістофере? Я написала тобі стільки листів. Я все думала, що сталося якесь лихо або що ви переїхали, а я ніколи не дізнаюся, де ти живеш, — сказала вона.

— Батько сказав, що ти померла, — відповів я.

— Що? — спитала вона.

— Він сказав, що тебе поклали в лікарню, оскільки в тебе були якісь негаразди з серцем. А потім у тебе стався серцевий напад, і ти померла, і він зберігав усі листи в себе в спальні, у коробці для сорочок, яка стояла в шафі, а я їх знайшов, оскільки шукав книжку, у якій я писав про те, як убили Веллінгтона, але він її в мене забрав і сховав у коробці для сорочок.

— Господи боже, — видихнула Мати.

Потім вона дуже довго мовчала. Тоді видала гучний стогін, як це роблять тварини в передачах про природу, які показують по телебаченню.

Мені не сподобалося, що вона так робить, оскільки це був гучний звук, і я спитав:

— Чому ти так робиш?

Вона знову трохи помовчала, а потім сказала:

— Ох, Крістофере, мені так шкода.

— Ти в цьому не винувата, — сказав я.

— Виродок. От виродок, — промовила вона, а згодом додала: — Крістофере, дозволь мені взяти тебе за руку. Хоч раз. Заради мене. Можна? Я не буду сильно стискати.

Вона простягнула мені руку.

— Мені не подобається, коли люди тримають мене за руку, — відповів я.

— Ні. Звісно. То нічого, — сказала вона й прибрала руку, а потім спитала: — Нумо вилізати з ванни й сушитися, гаразд?

Я виліз із ванни й витерся пурпуровим рушником. У мене не було піжами, тож я одягнув білу футболку й жовті шорти, які належали Матері, але мені було байдуже, тому що

я дуже втомився. А поки я цим займався, Мати пішла на кухню й розігріла мені трохи томатного супу, оскільки він був червоним.

А потім я почув, як відчинилися вхідні двері й знадвору залунав голос незнайомця, тож я замкнувся у ванній кімнаті. Я почув, як хтось сперечається, а тоді чоловік сказав:

— Мені треба з ним поговорити.

— На сьогодні з нього досить, — відповіла Мати.

— Знаю. Але мені все одно треба з ним поговорити, — наполягав чоловік.

Мати постукала до мене в двері й сказала, що зі мною хоче поговорити поліцейський, і я відімкнув двері. Вона пообіцяла, що не дозволить йому мене забрати. Тож я взяв на руки Тобі й відчинив двері.

— Ти Крістофер Бун? — спитав поліцейський, який стояв за дверима.

Я відповів, що так. Тоді він сказав:

— Твій тато каже, що ти втік із дому, це правда?

— Так, — відповів я.

— Це твоя мама? — спитав він.

— Так.

— Чому ти втік? — спитав він.

— Оскільки Батько вбив Веллінгтона, собаку, і я його боюся, — відповів я.

— Так мені й доповідали, — сказав поліцейський. — Ти хочеш повернутися до Свіндона до свого батька чи хочеш залишитися тут?

— Я хочу залишитися тут.

— І як ви на це дивитеся? — спитав він.

— Я хочу залишитися тут, — повторив я.

— Стривай, я питаю в твоєї мами, — сказав поліцейський.

— Він сказав Крістоферу, що я померла, — відповіла Мати.

— Гаразд, давайте... давайте не будемо зараз сперечатися з приводу того, хто, що й кому сказав. Я просто хочу дізнатися, чи...

— Звісно, що він може залишитися, — відповіла Мати.

— Ну, тоді будемо вважати, що ми владнали справу, — сказав поліцейський.

— Ви хочете забрати мене назад до Свіндона? — спитав я.

— Ні, — відповів він.

І тоді мені стало радісно, оскільки тепер я міг жити з Матір'ю.

— Якщо ваш чоловік приїде й почне вам заважати, то дзвоніть у поліцію. Але якщо у вас вийде, то владняйте свої сімейні справи самостійно, — сказав поліцейський.

Тоді він пішов, і я поїв томатного супу, а містер Шиєрс склав у вільній кімнаті коробки, аби постелити на них надувний матрац, на якому я мав спати, тож я пішов спати.

Потім я прокинувся через те, що в квартирі кричали люди, і була 2:31 ночі. І одним із тих людей був Батько, і я злякався. Але на дверях вільної кімнати не було замка.

— Я говоритиму з нею, подобається тобі це чи ні. І я не дозволю вказувати, що мені робити, тільки не тобі, — кричав Батько.

— Роджере. Не треба. Просто... — кричала Мати.

— Я не дозволю говорити зі мною таким тоном, та ще й у моєму власному домі, — кричав містер Шиєрс.

— Я говоритиму з тобою так, як мені заманеться, — крикнув Батько.

— Ти не маєш права бути тут, — крикнула Мати.

— Не маю права? Не маю права? Він мій, бляха, син, якщо ти часом забула, — крикнув Батько.

— Яку гру ти затіяв, заради всього святого, коли казав йому всі ті речі? — крикнула Мати.

— Яку гру я затіяв? Це ти нас, бляха, кинула, — крикнув Батько.

— То ти вирішив, що можеш просто стерти мене з його життя?

— Ану давайте-но ми всі заспокоїмося, гаразд? — закричав містер Шиєрс.

— А ти хіба сама цього не хотіла? — закричав Батько.

— Я йому писала щотижня. Щотижня, — крикнула Мати.

— Писала йому? Яка йому, в біса, користь із того, що ти йому писала? — крикнув Батько.

— Но-но-но, — закричав містер Шиєрс.

— Я готував йому їсти. Я прав його одяг. Я доглядав за ним на вихідних. Я доглядав за ним, коли він хворів. Я водив його до лікаря. Я сивів від хвилювання щоразу, коли він десь гуляв ночами. Я щоразу їздив до школи, коли він із кимось бився. А ти? Що ти? Писала йому якісь довбані листи, — кричав Батько.

— То ти вирішив сказати йому, що його мама померла, так? — крикнула Мати.

— Зараз не час, — крикнув містер Шиєрс.

— Ти, заткай пельку, інакше я... — крикнув Батько.

— Еде, заради бога... — крикнула Мати.

— Я з ним побачуся. А якщо ви спробуєте мене зупинити, то я... — закричав Батько.

А тоді він зайшов до мене в кімнату. Але я виставив свій швейцарський армійський ніж із пілкою на випадок, якщо він мене схопить. А потім у кімнату зайшла Мати й сказала:

— Усе гаразд, Крістофере. Я не дозволю йому тебе скривдити. Ти в безпеці.

Тоді Батько став на коліна біля мого ліжка:

— Крістофере?

Але я нічого не відповів.

— Крістофере, мені дуже, дуже шкода. Вибач мене за все. Вибач за Веллінгтона. За листи. За те, що змусив тебе втекти. Я навіть не думав... Я обіцяю, що такого

більше ніколи не повториться. Агов, малий. Нумо, — сказав Батько.

Він підняв праву руку й розвів пальці віялом, аби я торкнувся його, але я не став його торкатися, оскільки мені було страшно.

— Чорт. Крістофере, будь ласка, — просив Батько.

Його обличчям стікали сльози. Деякий час усі мовчали.

— Гадаю, тобі слід піти, — сказала тоді Мати, але вона говорила до Батька, а не до мене.

Тоді повернувся поліцейський, оскільки містер Ширс подзвонив до поліцейського відділка й сказав, що прийшов Батько, і поліцейський порадив Батькові заспокоїтися та вивів його з квартири.

— А зараз лягай спати. Усе буде добре. Я обіцяю, — сказала Мати.

І я знову заснув.

229

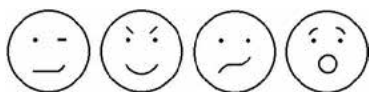
А поки я спав, мені наснився один із моїх улюблених снів. Інколи я бачу його вдень, але тоді це називається мрією. Але дуже часто я його бачу саме вночі.

І в тому сні майже всі люди на землі померли, оскільки вони підхопили вірус. І це не звичайний вірус. Він діє наче комп'ютерний вірус. І люди можуть підхопити його зі значенням якогось слова, яке вимовить інфікована людина, або через якийсь вираз на її обличчі, коли вона це казатиме, а це означає, що вірус можна підхопити, побачивши інфіковану людину по телебаченню, і що вірус дуже швидко пошириться світом.

А коли людей буде інфіковано, то вони сидітимуть на своїх диванах і нічого не робитимуть, вони не їстимуть і не питимуть і через це помруть. Але інколи я бачу різні

версії цього сну, як знімають дві версії фільму — звичайну й *режисерську*, як у «Тому, хто біжить по лезу». І в деяких версіях цього сну вірус змушує людей розбиватися на машинах, або заходити в море і тонути, або стрибати в річки, і я думаю, що так було би краще, оскільки тоді навколо не було би мертвих тіл.

І зрештою у світі нікого не залишиться, окрім людей, які не дивляться одне одному в обличчя й не знають, що означають ці малюнки:

і всі ці люди будуть особливими, як я. Їм подобається бути на самоті, я їх дуже рідко бачу, оскільки вони схожі на окапі в джунглях Конго, а це така антилопа, дуже сором'язлива й рідкісна.

І я можу піти, куди мені заманеться, і знатиму, що зі мною ніхто не говоритиме, не торкатиметься й не ставитиме мені запитань. Але якщо мені не захочеться нікуди йти, то й не доведеться, я можу лишитися вдома, весь час їсти броколі, апельсини й лакричні палички, або цілий тиждень грати в комп'ютерні ігри, або просто сидіти в кімнаті в кутку й проводити монетою в £1 по ребруватій поверхні батареї. І мені не треба було би їхати до Франції.

І я виходжу з Батькового будинку та йду вулицею, і навкруги дуже тихо, хоча зараз полудень, але я не чую жодного шуму, окрім пташиного співу, вітру й гуркоту, коли вдалині раз у раз падає якась будівля, і якщо я стану впридул до світлофора, то почую тихе клацання, коли змінюється колір.

І я заходжу в будинки інших людей і граюся в детектива, і мені можна розбивати вікна, оскільки люди померли, і це не має значення. Я заходжу в магазини й беру все, що захочу, як-то: рожеве печиво, малинові тістечка від

шефа Пі-Джея та мангове смузі або комп'ютерні ігри, книжки чи фільми.

І я беру драбину з Батькового фургона й залізаю на дах, а коли підхожу до краю даху, то прикладаю драбину до іншого будинку й перелізаю на наступний дах, оскільки уві сні можна робити все, що заманеться.

А потім я знаходжу чийсь ключі від машини, сідаю в цю машину та їду, і не важливо, чи я в щось вриваюся, і я приїжджаю до моря, зупиняюся й виходжу з машини. Іде злива. Я беру в магазині морозиво та з'їдаю його. А потім я йду на пляж. І на пляжі є пісок і велике каміння, а на мисі стоїть маяк, але в ньому не горить світло, оскільки доглядач помер.

І я підходжу до моря, набігають хвилі, і вода заливає моє взуття. Але я не купаюся, бо в морі можуть бути акули. Я стою й дивлюся на горизонт, а потім дістаю свою залізну лінійку й прикладаю її до лінії між морем і небом, аби довести, що ця лінія крива й що земля кругла. Хвилі, які набігають на моє взуття та відходять, набігають і відходять, мають свій ритм, наче музика чи барабанний бій.

А потім я беру сухий одяг у будинку сім'ї, яка померла. А тоді йду до будинку Батька, тільки Батька там більше немає і будинок належить мені. Я готую собі гобі-алу з червоним харчовим фарбником, запиваю молочним коктейлем із полуницею, потім дивлюся фільми про сонячну систему й граю в комп'ютерні ігри, а після того йду спати.

Тоді сон закінчується, і я починаюся щасливим.

233

Наступного ранку я поснідав смаженими помідорами й консервованою зеленою квасолею, яку Мати розігріла в каструлі. Під час сніданку містер Шиєрс сказав:

— Гаразд, він може з нами пожити кілька днів.

— Він буде з нами жити стільки, скільки треба, — озвалася Мати.

— Ця квартира й так замала для двох людей, не кажучи вже про трьох, — зауважив містер Шиєрс.

— Не забувай, він розуміє все, що ти кажеш, — відповіла Мати.

— А що йому тут робити? Тут немає школи, куди його можна було б відправити. Ми з тобою працюємо. Це просто, бляха, смішно, — сказав містер Шиєрс.

— Реджере, годі, — зупинила його Мати.

Вона приготувала мені трав'яний чай «Ред-зінгер» без цукру, але мені він не сподобався, і вона сказала:

— Ти можеш жити з нами стільки, скільки захочеш.

Коли містер Шиєрс пішов на роботу, вона зателефонувала у свою фірму й узяла, що називають, «відгул за сімейними обставинами», а так роблять, коли хтось із родичів хворіє або помирає.

Тоді вона сказала, що нам треба поїхати купити мені одяг, піжаму, зубну щітку й ковдру. Тож ми вийшли з квартири й пішли великою вулицею, яка називалася Гілл-лейн, А4088, там було дуже багато людей, і ми сіли на автобус № 266 до торгового центру «Брент-кросс». Тільки в магазині «Джон Льюїс» було забагато людей, я злякався, ліг на підлогу біля наручних годинників і закричав, і Матері довелося везти мене додому на таксі.

А потім їй довелося повернутися до торгового центру, щоб купити мені одяг, піжаму, зубну щітку й ковдру, а поки її не було, я сидів у вільній кімнаті, оскільки не хотів перебувати в одній кімнаті з містером Шиєрсом, бо я його боявся.

А коли Мати приїхала додому, то принесла мені склянку молочного коктейлю з полуницею й показала мою нову піжаму, на ній був візерунок із 5-кутніх синіх зірок на пурпуровому тлі, ось такий:

— Мені треба повернутися до Свіндона, — сказав я.

— Крістофере, ти же щойно сюди приїхав, — заперечила Мати.

— Мені треба повернутися, щоби скласти іспит з математики рівня «А», — відповів я.

— Ти складаєш іспит рівня «А»? — спитала вона.

— Так. Я маю складати його наступного тижня, у середу, четвер і п'ятницю, — пояснив я.

— Боже мій, — сказала Мати.

— Отець Пітерс буде спостерігачем, — додав я.

— Так, я маю на увазі, що це чудово.

— І я отримаю оцінку «А». І саме тому мені треба повернутися до Свіндона. Тільки я не хочу бачитися з Батьком. Тож мені доведеться поїхати до Свіндона з тобою, — сказав я.

Тоді Мати затулила обличчя руками й важко видихнула:

— Не знаю, чи буде в нас така можливість.

— Але мені треба поїхати на іспит.

— Поговоримо про це іншим разом, гаразд? — сказала Мати.

— Гаразд, але мені треба з'їздити в Свіндон, — наполягав я.

— Крістофере, я тебе прошу, — сказала вона.

І я став пити свій молочний коктейль.

А згодом, о 10:51, я вийшов на балкон, аби дізнатися, чи видно на небі зорі, але їх не було видно через хмари й те, що називають світловим забрудненням, а це світло від вуличних ліхтарів, автомобільних фар, прожекторів

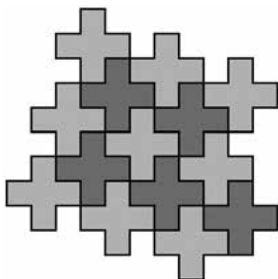
і саява з вікон будинків, яке відбивається від маленьких часточок в атмосфері й стає на заваді світлу від зірок. Тож я зайшов назад у кімнату.

Але я не міг заснути. О 2:07 я встав із ліжка, і мені стало страшно через містера Шиєрса, тож я спустився на перший поверх і вийшов на Чаптер-роуд. На вулиці нікого не було, і там було тихіше, ніж удень, і, хоча вдалині лунав шум машин і сирени, мені стало спокійніше. Я пішов уздовж Чаптер-роуд і подивився на машини, на візерунки, які утворювали телефонні дроти на тлі оранжевих хмар, і на річці, які люди ставили у своїх садах: гном, мангал, ставок і м'який ведмедик.

А потім я почув, що вулицею йдуть двоє людей, тож я заліз у щілину між сміттєвим контейнером і фургонем «Форд транзит», і мова, якою вони говорили, була не англійською, і вони мене не помітили. Біля моїх ніг був риштак із брудною водою, у якій плавали дві малесенькі мідні шестерні, такі, що бувають у механічних годинниках.

Мені сподобалося місце між сміттєвим контейнером і фургонем «Форд транзит», і я там довго сидів. І визирав звідти на вулицю. Єдині кольори, які були навколо, — це оранжевий і чорний, або суміш оранжевого й чорного. І було неможливо розрізнити, якого кольору стануть машини вдень.

Тоді я замислився, чи можна викласти мозаїку хрестиками, і вирішив, що можна, уявивши собі такий візерунок:

Потім я почув голос Матері, і вона кричала:

— Крістофере?.. Крістофере?..

Вона бігла вздовж дороги, тож я вибрався зі щілини між сміттєвим контейнером і фургоном «Форд транзит», і вона підбігла до мене:

— Господи Ісусе, — вона стала навпроти мене й показала пальцем мені в обличчя. — Якщо ти ще раз утнеш щось подібне, то Богом клянуся, Крістофере, я тебе люблю, але... Я не знаю, що я тобі зроблю.

І вона змусила мене пообіцяти, що я ніколи не виходитиму сам із квартири, оскільки це було небезпечно, а людям у Лондоні довіряти не можна, оскільки вони незнайомці. А наступного дня вона знову пішла щось купувати й змусила мене пообіцяти нікому не відчиняти, якщо хтось дзвонитиме в двері. Потім вона повернулася й принесла пластівці для Тобі та три серії «Зоряного шляху», і я дивився їх у вітальні, поки додому не повернувся містер Шиєрс, тоді я знову пішов у вільну кімнату. Мені би хотілося, щоби в квартирі С на Чаптер-роуд, 451, Лондон, NW2 5NG був сад, але його не було.

А наступного дня Матері подзвонили з фірми, де вона працювала, і сповістили, що їй не треба повертатися на роботу, оскільки вони найняли когось іншого замість неї, вона дуже розсердилася й говорила, що це протизаконно і вона буде скаржитися, але містер Шиєрс сказав:

— Якого біса ти дуркуєш? Заради бога, це ж була тимчасова робота.

А перед тим як я ліг спати, до мене у вільну кімнату зайшла Мати, і я їй сказав:

— Мені треба поїхати до Свіндона, аби скласти іспит рівня «А».

— Не зараз, Крістофере. Мені постійно дзвонить твій батько й погрожує затягти мене до суду. Та й Роджер не дає спокою. Зараз невдалий час для цієї розмови, — відповіла вона.

— Але мені треба їхати, оскільки існує домовленість, а Отець Пітерс буде спостерігачем, — продовжував я.

— Послухай, це всього лише іспит. Я можу подзвонити до школи. Ми його перенесемо. Ти можеш скласти його іншим разом, — відповіла вона.

— Я не можу скласти його іншим разом. Існує домовленість. А я багато готувався. Місіс Гасконь сказала, що я зможу написати його в одному зі шкільних класів, — наполягав я.

— Крістофере, я щосили намагаюся тримати себе в руках. І в мене вже потроху починає зривати дах, розумієш? Тому просто дай мені... — промовила Мати.

Потім вона замовкла, затулила рота рукою, встала й ви-йшла з кімнати. І я відчув, що мені починає боліти в грудях, так само, як у метрополітені, оскільки я подумав, що не зможу повернутися до Свіндона й скласти свій іспит рівня «А».

Наступного дня я дивився у вікно вітальні й рахував машини на вулиці, аби дізнатися, чи в мене буде **Непога-ний день**, чи **Хороший день**, чи **Надзвичайний день**, чи **Чор-ний день**, але це було зовсім не так, як в автобусі дорогою до школи, оскільки у вікно можна було дивитися скільки захочеш і побачити стільки машин, скільки захочеш, і я дивився у вікно протягом трьох годин і побачив 5 червоних машин поспіль і 4 жовті машини поспіль, а це означало, що в мене був і **Хороший день**, і **Чорний день**, тож ця система більше не працювала. Але коли я зосереджувався на підрахунку машин, то не думав про свій іспит рівня «А» і про біль у грудях.

Після обіду Мати повезла мене в таксі на Гемпстед-гіз, і ми сіли на вершині пагорба й дивилися, як удалині до аеропорту Гітроу прилітають літаки. Я їв червоний заморожений сік, який ми купили у фургоні з морозивом. І Мати сказала, що вона щойно зателефонувала місіс Гасконь і сказала їй, що я складатиму свій іспит із математи-

ки рівня «А» наступного року, тож я викинув свій червоний заморожений сік і довго кричав, оскільки в грудях так сильно боліло, що мені було важко дихати, а тоді підійшов чоловік і спитав, чи зі мною все гаразд, а Мати відповіла:

— А ви самі як гадаєте?

І він пішов геть.

Я втомився від крику, і Мати відвезла мене на таксі назад у квартиру, а наступного ранку була субота, тож вона наказала містеру Шиєрсу піти до бібліотеки й узяти мені книжок про науку й математику, і вони називалися «100 числових загадок», «Походження Всесвіту» та «Ядерна енергія», але вони були для дітей і не дуже добре написані, тож я не став їх читати, а містер Шиєрс сказав:

— Приємно, коли твої старання так цінують.

І я нічого не їв з того часу, коли викинув у Гемпстед-гіз червоний заморожений сік, тож Мати зробила графік із зірочками, як тоді, коли я був маленьким, і вона наливала в мірчу склянку протейновий напій «Комплан» із полуничним смаком, і я отримував бронзову зірку за те, що випив 200 мл, срібну зірку — за 400 мл і золоту зірку — за 600 мл.

А коли Мати й містер Шиєрс починали сваритися, я брав із кухні маленьке радіо, ішов і сідав у вільній кімнаті, налаштовував його на хвилю між станціями, де був тільки білий шум, вмикав звук на повну й притискав до вуха, а коли цей звук наповнював мою голову й вона починала боліти, я не відчував ніякого іншого болю, наприклад у себе в грудях, і не чув, як сваряться Мати й містер Шиєрс, і не думав про те, що не складатиму свій іспит рівня «А», що в квартирі С Чаптер-роуд, 451, Лондон, NW2 5NG не було саду, і що я не бачив тут зорі.

А тоді прийшов понеділок. Був пізній вечір, коли містер Шиєрс зайшов до мене в кімнату й розбудив мене, і він випив пива, оскільки від нього пахло так, як від Батька, коли він пив пиво з Родрі. Він сказав:

— Ти думаєш, ти такий, бляха, розумний, еге ж. Невже ти ніколи ані на мить не замислюєшся про інших людей, ну? То що, тепер ти задоволений, еге ж?

А тоді зайшла Мати, витягнула його з кімнати й сказала:

— Крістофере, вибач. Вибач, будь ласка, вибач.

Наступного ранку, коли містер Шиєрс пішов на роботу, Мати спакувала багато свого одягу у дві валізи й наказала мені спускатися вниз разом із кліткою Тобі та сідати в машину. Вона поклала валізи в багажник, і ми поїхали. Але то була машина містера Шиєрса, і я спитав:

— Ти вкрала машину?

— Я просто її позичила, — відповіла вона.

— Куди ми їдемо? — спитав я.

— Додому.

— Ти маєш на увазі дім у Свіндоні? — спитав я.

— Так, — відповіла вона.

— Батько там буде? — спитав я.

— Прошу тебе, Крістофере, не чіпай мене зараз, гаразд?

— Я не хочу бути з Батьком, — сказав я.

— Просто... просто... все буде добре, Крістофере, гаразд? У нас усе буде добре, — говорила вона.

— Ми повертаємося до Свіндона, аби я міг скласти свій іспит із математики рівня «А»? — спитав я.

— Що?

— Завтра я маю складати свій іспит із математики, — відповів я.

Тоді Мати заговорила дуже повільно:

— Ми повертаємося до Свіндона, оскільки якщо ми залишимося в Лондоні, то... хтось може постраждати. І я не обов'язково маю на увазі тебе.

— А що ти маєш на увазі? — спитав я.

— Я хочу, щоби ти трохи помовчав, — озвалася вона.

— Протягом якого періоду я маю мовчати? — спитав я.

— Господи, — сказала Мати. — Півгодини, Крістофере. Я хочу, щоби ти помовчав півгодини.

І ми їхали машиною всю дорогу до Свіндона, яка забрала в нас 3 години й 12 хвилин, і нам довелося зупинитися на заправці, Мати купила мені батончик білого шоколаду, але я не став його їсти. Ми потрапили у великий затор, який спричинили люди, які сповільнювали рух, щоби подивитися на аварію на іншій половині проїжджої частини. І я спробував вивести формулу, за якою можна було би вирахувати, чи спричиняє дорожні затори тільки те, що люди вповільнюють рух, і як на це впливає а) щільність потоку машин, б) швидкість руху машин і в) як швидко водії тиснуть на гальма, коли бачать, як спалахують стоп-фари на машині попереду. Але я був надто втомлений, оскільки не спав цілу ніч, бо думав про те, що не зможу скласти свій іспит з математики. Тож я заснув.

А коли ми приїхали у Свіндон, Мати відімкнула входні двері своїми ключами, і ми зайшли в будинок, і вона сказала:

— Агов?

Але вдома нікого не було, оскільки тоді була 1:23 дня. І мені було страшно, але Мати запевнила, що я в безпеці, тож я піднявся до себе в кімнату й зачинив двері. Я дістав із кишені Тобі й випустив його побігати, а тоді пограв у «Сапера» й пройшов найскладніший рівень за 174 секунд, а це на 75 секунд довше за мій кращий результат.

Коли настала 6:35, я почув, що Батько повернувся додому на своєму фургоні, і я пересунув ліжко під двері, аби він не зміг до мене зайти, він зайшов у будинок, і вони з Матір'ю почали кричати одне на одного.

— Як ти, в біса, сюди потрапила? — крикнув Батько.

— Це й мій дім, якщо ти часом забув, — крикнула вона.

— А твій красунчик довбань також десь тут? — крикнув Батько.

Тоді я взяв барабани-бонго, які мені купив Дядько Террі, став навколішки в кутку кімнати, притулився чолом до стику між двома стінами й став бити в барабани й стогнати,

і я робив це протягом години, тоді в кімнату зайшла Мати й сказала, що Батько пішов, що він поки поживе з Родрі, а ми знайдемо собі житло протягом кількох наступних тижнів.

Я пішов у сад і знайшов за сараєм клітку Тобі, приніс її в будинок, почистив і посадив туди Тобі.

Потім запитав у Матері, чи зможу я наступного дня скласти свій іспит із математики.

— Вибач, Крістофере, — відповіла вона.

— Можна мені скласти свій іспит із математики? — повторив я.

— Ти не слухаєш мене, Крістофере, — сказала вона.

— Я тебе слухаю, — сказав я.

— Я ж тобі розповідала. Я подзвонила директрисі й повідомила, що ти в Лондоні. І сказала, що ти складеш його наступного року.

— Але зараз я тут і можу його скласти, — наполягав я.

— Вибач, Крістофере. Я хотіла, щоби все склалося якнайкраще. Я не хотіла зіпсувати тобі нагоду, — відповіла вона.

І тоді в мене знову заболіло в грудях, тож я склав руки, захитався вперед і назад і застогнав.

— Я ж не знала, що ми повернемося, — сказала Мати.

Але я продовжував стогнати й хитатися вперед і назад.

— Годі. Це нам не допоможе, — сказала Мати.

Тоді вона спитала, чи я хочу подивитися якусь серію з циклу **«Синя планета»** про життя під арктичною кригою або міграцію горбатих китів, але я нічого не відповів, оскільки знав, що не зможу скласти свій іспит з математики рівня «А», і це було схоже на те, коли ти притискаєш ніготь на великому пальці до батареї, а вона дуже гаряча, і тоді з'являється біль, і тобі хочеться плакати, але біль триває навіть тоді, коли ти вже прийняв пальця від батареї.

Потім Мати приготувала мені моркву й броколі з кетчупом, але я не став їсти.

І тієї ночі я також не спав.

Наступного дня Мати відвезла мене до школи на машині містера Шиєрса, оскільки ми пропустили автобус. А коли ми сідали в машину, з протилежного боку вулиці прийшла місіс Шиєрс і заговорила до Матері:

— Оце нахаба. Ну, курво.

— Сідай в машину, Крістофере, — сказала Мати.

Але я не міг сісти в машину, оскільки двері були замкнені.

— То що, він тебе теж кинув? — спитала місіс Шиєрс.

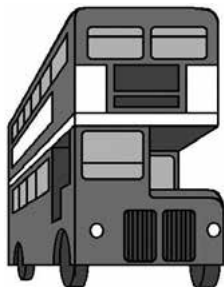
Тоді Мати відімкнула свої двері, сіла в машину, відімкнула двері мені, я сів, і ми поїхали геть.

А коли ми приїхали до школи, Шивон сказала:

— То ви мама Крістофера.

І Шивон сказала, що рада мене знову бачити, і спитала, як я почуваюся, а я відповів, що я втомлений. Тоді Мати пояснила, що я засмутився через те, що не міг скласти свій іспит з математики, тож я погано їв і погано спав.

А потім, коли Мати поїхала, я намалював автобус у перспективі, щоби не думати про біль у грудях, і він мав ось такий вигляд:

Після ланчу Шивон сказала, що вона поговорила з місіс Гасконь, і в неї досі були мої завдання рівня «А», які вона тримала в двох запечатаних конвертах у себе в столі.

Тож я спитав, чи можна мені скласти свій іспит.

— Мабуть, так. Після обіду ми зателефонуємо Отцю Пітерсу й спитаємо, чи він зможе прийти й побути твоїм спостерігачем. А місіс Гасконь напише лист екзаменаційній комісії, у якому скаже, що зрештою ти вирішив скласти свій іспит. Будемо сподіватися, що вони не стануть заперечувати. Але я не можу сказати тобі напевне, — відповіла Шивон, а за кілька секунд додала: — Я вирішила, що краще зараз тобі сказати. Щоби ти встиг подумати.

— Щоби я встиг подумати про що? — спитав я.

— Ти справді хочеш складати цей іспит, Крістофере? — спитала вона.

Я подумав над її запитанням і був не впевнений у відповіді, оскільки мені хотілося скласти свій іспит із математики, але мій мозок погано працював, і коли я намагався пригадати певні факти, як-то логарифмічна формула для обрахунку приблизної кількості простих чисел не більше (x), то я не міг їх згадати, і через це мені стало страшно.

— Ти не мусиш цього робити, Крістофере. Якщо ти скажеш, що не хочеш складати іспит, то ніхто на тебе не розсердиться. Цей вчинок не буде неправильним, протизаконним або дурним. Просто станеться так, як ти захочеш, і в цьому немає нічого страшного, — запевнила Шивон.

— Я хочу скласти іспит, — відповів я, оскільки мені не подобається, коли я спочатку ставлю якийсь пункт у своєму розкладі, а потім доводиться його скасовувати, і, коли я так роблю, мені стає зле.

— Гаразд, — погодилася Шивон.

Вона подзвонила Отцю Пітерсу, і він прийшов до школи о 3:27 дня й сказав:

— То що, юначе, поїхали?

Я виконував **Завдання 1** свого іспиту з математики рівня «А», сидючи в класі образотворчого мистецтва. А Отець Пітерс був спостерігачем, і, поки я писав іспит, він сидів за столом, читав книжку під назвою «**Ціна апостольства**» Дітріха Бонгоффера та їв сендвіч. А посеред іспиту він

вийшов надвір і викурив сигарету біля класного вікна, але він спостерігав за мною у вікно на той випадок, якщо я спробую списати.

Коли я розгорнув завдання й проглянув його, то зрозумів, що не знаю, як відповідати на жодне з цих питань, а ще я не міг нормально дихати. І мені хотілося когось побити або вдарити своїм швейцарським армійським ножом, але мені було нікого бити кулаком чи швейцарським армійським ножом, окрім Отця Пітерса, а він був дуже високий, і якби я його вдарив кулаком або швейцарським армійським ножом, то він не зміг би досидіти зі мною до кінця іспиту як спостерігач. Я став робити глибокі вдихи, як радила Шивон, коли мені хотілося когось ударити в школі, і я нарахував 50 вдихів і під час ліку підносив парні числа до третього степеня, ось так:

**1, 8, 27, 64, 125, 216, 343, 512, 729, 1000, 1331,
1728, 2197, 2744, 3375, 4096, 4913... тощо.**

І від цього мені стало трохи спокійніше. Але іспит тривав 2 години, а 20 хвилин уже пройшли, тож мені довелося дуже швидко працювати і мені забракло часу, аби перевірити свої відповіді належним чином.

Того ж вечора, одразу після того, як я повернувся додому, приїхав Батько, і я закричав, але Мати сказала, що не дозволить мене скривдити, тож я вийшов у сад, ліг на землю й став дивитися на зорі, намагаючись уявити себе незначним. А коли Батько вийшов із дому, то дуже довго на мене дивився, а потім він вдарив кулаком паркан, і в ньому лишилася дірка, після чого Батько пішов.

Тої ночі я трохи поспав, оскільки складав свій іспит із математики рівня «А». А на вечерю я поїв трохи шпинатового супу.

Наступного дня я виконував **Завдання 2**, а Отець Пітерс читав «Ціну апостольства» Дітріха Бонгоффера, але

цього разу він не кури́в сигаре́ти, а Шивон наказала мені сходити в туалет перед іспитом, а тоді посидіти на самоті, подихати й порахувати.

Того вечора я грався на комп'ютері в «**Одинадцять годину**», коли перед будинком зупинилося таксі. У таксі сидів містер Шиєрс, він вийшов й кинув на моріжок велику картонну коробку з речами, які належали Матері. Там були рейтузи, фен для волосся, шампунь «Л'Ореаль», пачка мюслі й дві книжки: «**ДІАНА: її справжня історія**» Ендрю Мортон та «**Суперники**» Джиллі Купер, а також моя фотографія у срібній рамці. Скло в рамці розбилося, коли фотографія впала на землю.

Тоді він дістав із кишені ключі, сів у свою машину та поїхав геть, а Мати вибігла з будинку, а потім на вулицю й закричала:

— І навіть не думай повертатися, лайно ти таке!

Коли машина від'їжджала, Мати кинула пачку мюслі й влучила в багажник, а місіс Шиєрс визирала з вікна, коли Мати це робила.

Наступного дня я виконував **Завдання 3**, а Отець Пітерс читав газету «Дейлі мейл» і встиг викурити три сигарети.

Ось яка задача мені сподобалася найбільше

Доведіть, що:

«Трикутник зі сторонами, які можна виразити формулами $n^2 + 1$, $n^2 - 1$ та $2n$ (де $n > 1$), є прямокутним».

Доведіть від супротивного, що обернене твердження невірне.

І я збирався розписати відповідь на це питання, тільки Шивон сказала, що це буде не дуже цікаво, але я стверджував, що це цікаво. А вона сказала, що людям не захочеться читати в книжках розв'язання математичних задач

і що я можу навести відповідь у *Додатку*, а це додатковий розділ у кінці книжки, який люди можуть прочитати, якщо схочуть. Тож я так і зробив.

Тоді біль у грудях став не такий сильний, і мені було легше дихати. Але мені й досі було зле, оскільки я не знав, чи добре склав іспит, не знав, чи дозволить екзаменаційна комісія розглядати мою роботу після того, як місіс Гасконь сказала їм, що я не складатиму іспит.

Краще знати про те, що станеться щось хороше: сонячне затемнення або те, що ти отримаєш на Різдво мікроскоп. І погано, коли ти знаєш, що станеться щось погане: поїздка до стоматолога або у Францію. Але мені здається, що найгірше — це коли ти взагалі не знаєш, що станеться — хороше чи погане.

Того вечора Батько приїхав додому, а я сидів на дивані, дивився «**Університетські змагання**» й саме відповідав на питання про науку. Він зупинився в дверях вітальні й сказав:

— Тільки не кричи, Крістофере, гаразд? Я тебе не скривджу.

За ним стояла Мати, тож я не закричав.

Тоді він підійшов трохи ближче й став переді мною навколішки, наче перед собакою, якому ти хочеш показати, що ти не Агресор, і сказав:

— Я хотів спитати, як пройшов твій іспит.

Але я нічого не відповів.

— Розкажи йому, Крістофере, — попросила Мати.

Але я все одно мовчав.

— Крістофере, будь ласка, — сказала Мати.

— Я не знаю, чи правильно відповів на всі питання, оскільки я був дуже втомлений і майже не їв, тож не міг нормально думати, — відповів я.

Тоді Батько кивнув і трохи помовчав, а потім сказав:

— Дякую.

— За що? — спитав я.

— Ну... просто дякую, — сказав він. — Я тобою дуже пишаюся, Крістофере. Дуже пишаюся. Я впевнений, що ти дуже добре склав іспит.

Потім він пішов, а я додивився **«Університетські змагання»**.

Наступного тижня Батько сказав Матері, що їй треба виїжджати з будинку, але вона не могла цього зробити, оскільки в неї не було грошей, аби платити за оренду квартири. А я спитав, чи заарештують Батька й чи не посадять у тюрму за вбивство Веллінгтона, оскільки якщо б він сів у тюрму, то ми змогли б жити в його будинку. Та Мати сказала, що поліція заарештує Батька тільки в тому разі, якщо місіс Шиєрс висуне звинувачення, тобто скаже поліції, що вона хоче, аби його заарештували, тому що поліція не арештовує людей за незначні злочини, якщо тільки не попросити про це, а Мати сказала, що вбивство собаки було незначним злочином.

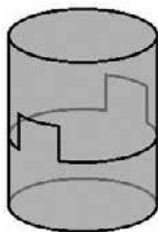
Але потім усе було добре, оскільки Мати знайшла роботу на касі в садівничому центрі, а лікар призначив їй пігулки, які треба приймати щоранку, аби не почуватися такою сумною, тільки від них у Матері інколи паморочилося в голові й вона падала, якщо різко підводилася. Тож ми переїхали в кімнату у великому будинку, складеному з червоної цегли. І ліжко стояло на кухні, і мені це не подобалося, оскільки вона була маленька, коридор було пофарбовано в коричневий колір, а туалетом і ванною користувалися інші люди, і Матері доводилося чистити їх перед тим, як вони були потрібні мені, інакше я відмовлявся ними користуватися, а інколи я пісяв у штани, оскільки в туалеті були інші люди. А в коридорі за дверима кімнати пахло підливою та хлоркою, яку використовують для прибирання шкільних туалетів. У кімнаті пахло шкарпетками й хвойним освіжувачем повітря.

Мені не подобалося чекати на результати свого іспиту з математики рівня «А». І коли я намагався думати про

майбутнє, то не міг нічого чітко зрозуміти, і від цього в мене починалася паніка. Тож Шивон сказала, що мені не слід думати про майбутнє. Вона сказала:

— Просто думай про сьогоднішній день. Думай про події, які з тобою відбулися. Особливо про хороші події.

І однією з хороших подій було те, що Мати купила мені дерев'яну головоломку, яка мала ось такий вигляд:

Треба було від'єднати верхню частину головоломки від нижньої, і це було дуже важко.

А ще одна хороша подія відбулася, коли я допомагав Матері фарбувати її кімнату в «**Білий з пшеничним відтінком**», тільки я вимазав фарбою волосся, а вона захотіла її змити й почала втирати мені в голову шампунь, коли я приймав ванну, але я не дозволив, тож протягом 5 днів на моєму волоссі була фарба, і тоді я відрізав пасмо ножицями.

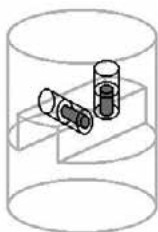
Проте відбулося більше поганих подій, ніж хороших.

Наприклад, Мати не поверталася з роботи до 5:30 вечора, тож мені доводилося перебувати в будинку Батька з 3:49 дня до 5:30 вечора, оскільки мені не дозволялося бути на самоті й Мати сказала, що в мене немає вибору, тож я підпирав двері ліжком на той випадок, якщо Батько спробує увійти. Інколи він намагався поговорити зі мною крізь двері, але я йому не відповідав. А інколи я чув, як він довго й тихо сидить на підлозі біля дверей.

А ще одна погана подія була така, що Тобі помер, оскільки йому було 2 роки й 7 місяців, а це дуже похилий вік

у шурів, і я сказав, що хочу його поховати, але в Матері не було саду, тож я поховав його у великому пластиковому горщику з землею, на кшталт того, у який саджають рослини. І я сказав, що хочу завести ще одного шура, але Мати сказала, що ми не можемо собі цього дозволити, оскільки кімната була надто маленька.

І я розгадав головоломку, бо зрозумів, що всередині неї є дві засувки у вигляді двох металевих стрижнів у каналах, ось таких:

Для того щоби розгадати головоломку, треба було нахилити її так, аби обидва стрижні ковзнули в кінці каналів і не перетинали площину між двома частинами головоломки, а тоді її можна було роз'єднати.

Одного дня Мати закінчила роботу й приїхала по мене в будинок Батька, а він сказав:

- Крістофере, можна з тобою поговорити?
- Ні, — відповів я.
- Все гаразд, я буду поруч, — сказала Мати.
- Я не хочу говорити з Батьком, — відмовився я.
- Нумо домовимося, — сказав тоді Батько.

Він тримав кухонний таймер у вигляді великого пластикового помідора, перерізаного посередині. Батько його завів, і він почав цокати. Тоді Батько сказав:

— П'ять хвилин, гаразд? Не більше. Потім будеш вільний.

Тож я сів на диван, він сів у крісло, Мати стояла в коридорі, а Батько сказав:

— Крістофере, послухай... Так не можна далі жити. Не знаю, як ти, а мені... мені надто сильно болить через це. Те, що ти зі мною в одному будинку, але відмовляєшся зі мною говорити... Ти маєш навчитися довіряти мені... І мені байдуже, скільки на це піде часу... Спочатку — хвилина, наступного дня — дві, а далі — три, може, це забере роки, та мені байдуже. Бо це важливо. Це важливіше за все на світі.

А тоді він відірвав шматочок шкіри збоку від нігтя на великому пальці лівої руки.

— Назвемо це... Назвемо це проектом. Проектом, який ми маємо зробити разом. Ти маєш проводити зі мною більше часу. А я... Я намагатимусь довести тобі, що мені можна довіряти. Спочатку буде важко, бо... бо це важкий проект. Але потім стане легше. Обіцяю, — сказав він.

Потім він потер скроні кінчиками пальців і додав:

— Ти не маєш мені нічого відповідати, поки що. Просто подумай про це. І, е... У мене для тебе є подарунок. Щоб довести, що я дуже серйозно налаштований. І щоби вибачитися. І тому що... ну, зараз ти сам усе збагнеш.

Він підвівся з крісла й пішов до дверей на кухню, відчинив їх, а там на підлозі стояла велика картонна коробка з ковдрою, і він нахилився, опустив руки в коробку й дістав звідти маленького собаку пісочного кольору.

Потім він знову зайшов у вітальню, віддав мені собаку, а тоді сказав:

— Йому два місяці. Це золотистий ретривер.

Собака сидів у мене на колінах, і я його гладив.

Деякий час усі мовчали. Тоді Батько промовив:

— Крістофере, я ніколи, ніколи не скривджу тебе.

І всі знову замовкли. До кімнати зайшла Мати й сказала:

— Боюся, ти не зможеш забрати його до нас. Наша комуналка й так замала. Але твій батько буде за ним доглядати. А ти зможеш приходити й вигулювати його, коли захочеш.

— У нього є ім'я? — спитав я.

— Ні. Сам вирішуй, як його назвати, — відповів Батько.

Собака гриз мій палець.

Минули 5 хвилин й задзвонив будильник у вигляді помідора. Тож ми з Матір'ю повернулися до її кімнати.

А наступного тижня була гроза з блискавкою, і блискавка влучила у велике дерево в парку біля будинку Батька й повалила його, тоді приїхали чоловіки, відпиляли гілки ланцюговими пилами й повезли колоди геть у вантажівці, і все, що лишилося, — це великий чорний скалковий пен ь зі звугленої деревини.

Також я отримав свої результати іспиту з математики рівня «А», і я отримав оцінку «А», а це найкращий результат, і через це я почувався ось так:

Я назвав собаку Піщаником. Батько купив для нього нашийник і повідець, і мені дозволили гуляти з ним до магазину й назад. І я грався з ним гумовою кісткою.

А тоді Мати захворіла на грип, і мені довелося провести три дні з Батьком і жити в його будинку. Але все було гаразд, оскільки Піщаник спав зі мною в ліжку й гавкав, коли вночі хтось заходив до мене в кімнату. А також Батько влаштував грядки з городиною, і я йому допомагав. Ми посадили моркву, горошок і шпинат, і я зберу їх і з'їм, коли вони досягнуть.

Я ходив із Матір'ю в книгарню й купив книжку під назвою «Іспит рівня “А” з вищої математики», а Батько сказав місіс Гасконь, що наступного року я складатиму іспит рівня «А» з вищої математики, і вона погодилася.

Я його складу й отримаю оцінку «А». А за два роки я складу іспит рівня «А» з фізики й отримаю оцінку «А».

А тоді, коли я це зроблю, то вступлю до університету в іншому місті. І це не обов'язково має бути Лондон, оскільки мені не подобається Лондон, і університети є в багатьох інших містах, і не всі вони великі. Я житиму в квартирі з садом і окремим туалетом. І я візьму з собою Піщаника, книжки й комп'ютер.

Потім я отримаю диплом із відзнакою й стану вченим.

І я знаю, що здатен на це, оскільки я сам їздив до Лондона й оскільки я розгадав таємницю «Хто вбив Веллінгтона?», знайшов свою маму, був хоробрим і написав книжку, а це означає, що я здатен на все.

Додаток

Задача

Доведіть, що:

«Трикутник зі сторонами, які можна виразити формулами $n^2 + 1$, $n^2 - 1$ та $2n$ (де $n > 1$), є прямокутним».

Доведіть від супротивного, що обернене твердження невірне.

Розв'язання

Спочатку нам треба визначити, яка зі сторін трикутника, сторони якого виражені формулами $n^2 + 1$, $n^2 - 1$ та $2n$ (де $n > 1$), є найдовшою. Це можна виразити так:

$$n^2 + 1 - 2n = (n - 1)^2,$$

і якщо $n > 1$, тоді $(n - 1)^2 > 0$.

Отже, $n^2 + 1 - 2n > 0$,

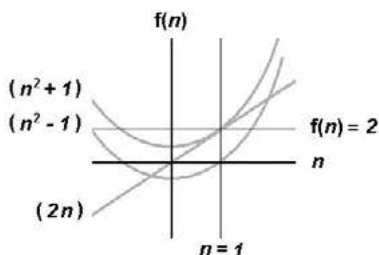
отже, $n^2 + 1 > 2n$.

Аналогічно $(n^2 + 1) - (n^2 - 1) = 2$,

отже, $n^2 + 1 > n^2 - 1$.

Це означає, що $n^2 + 1$ є найдовшою стороною трикутника, сторони якого виражені формулами $n^2 + 1$, $n^2 - 1$ та $2n$ (де $n > 1$).

Це також можна продемонструвати за допомогою наступного графіка (але це нічого не доводить):

Згідно з теоремою Піфагора, якщо сума квадратів двох катетів дорівнює квадрату гіпотенузи, то цей трикутник є прямокутним. Отже, для того, щоби довести, що цей трикутник прямокутний, нам треба показати це на наступному прикладі.

Сума квадратів двох катетів дорівнює $(n^2 - 1)^2 + (2n)^2$

$$\begin{aligned} & (n^2 - 1)^2 + (2n)^2 = \\ & = n^4 - 2n^2 + 1 + 4n^2 = n^4 + 2n^2 + 1. \end{aligned}$$

Квадрат гіпотенузи дорівнює $(n^2 + 1)^2$

$$(n^2 + 1)^2 = n^4 + 2n^2 + 1.$$

Отже, сума квадратів катетів дорівнює квадрату гіпотенузи, і цей трикутник є прямокутним.

А обернене твердження від «Трикутник зі сторонами, які можна виразити формулами $n^2 + 1$, $n^2 - 1$ та $2n$ (де $n > 1$), є прямокутним» — це «Прямокутний трикутник має сторони, довжину яких можна виразити формулами $n^2 + 1$, $n^2 - 1$ та $2n$ (де $n > 1$)».

А доведення від супротивного означає, що треба довести існування прямокутного трикутника, сторони якого не можна виразити формулами $n^2 + 1$, $n^2 - 1$ та $2n$ (де $n > 1$).

Позначимо гіпотенузу прямокутного трикутника **ABC** як **AB**.

Нехай **AB** = 65,

нехай **BC** = 60.

$$\begin{aligned} \text{Отже } \mathbf{CA} &= \sqrt{(\mathbf{AB}^2 - \mathbf{BC}^2)} = \\ &= \sqrt{(65^2 - 60^2)} = \sqrt{(4225 - 3600)} = \sqrt{625} = 25. \end{aligned}$$

Нехай **AB** = $n^2 + 1$ = 65,

тоді $n = \sqrt{65 - 1} = \sqrt{64} = 8$,

$$\text{отже, } \sqrt{n^2 - 1} = 64 - 1 = 63 \neq BC = 60 \neq CA = 25$$

$$\text{і } 2n = 16 \neq BC = 60 \neq CA = 25.$$

Таким чином, трикутник **ABC** є прямокутним, але в нього немає сторін, які можна виразити формулами $n^2 + 1$, $n^2 - 1$ та $2n$ (де $n > 1$). **ЩТД** (Що й треба було довести).